

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 57 (IV korral).

Telefon 463-29.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.

Jooksev arve Eesti Pangas nr. 543.

Nr. 5 (478)

4. septembril 1936. a.

XV aasta

Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
				Kaantel	
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/2 "	" 22.50
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/4 "	" 11.25
		1/8 "	" 5.—	1/8 "	" 5.65
		1/16 "	" 2.50	1/8 "	" 5.65

Politsei ja Keeleseadus.

Oskar Angelus

Keeleseadus (RT 93 — 1934) ja Keelemäärus (RT 2, 21, 63 ja 107 — 1935) ei anna üksnes eeskirju kodanikele võõrkeelte (vähemusrahvuste keelte ja võõrkeelte) tarvitamise kohta, vaid näevad ka ette nende keelte tarvitamise korra riiklikes ja omavalitsusasutis. Seetõttu tuleb ülesseatud küsimus lahendada kahelt seisukohalt: 1) millal võivad politseiasutused tarvitada võõrkeeli ja 2) kas ja missuguses mõttes teostab politsei kontrolli Keeleseaduse, eriti aga Keelemääruse eeskirjade täitmise üle kodanike poolt.

I.

Esimesele küsimusele vastab Keeleseadus, mille § 3 järgi: Riiklike ja omavalitsus-asutiste kirjalik läbikäimine välismaa riiklike ja eraasutustega võib toimuda võõras keeles. Samuti võivad ametiasutused, kellel asjaajamises alaline kokkupuutumine välisriikide kodanikega, asjaajamise hõlbustamise huvides tarvitada avalikult väljapandavais pealkirjadest ja siltidel eesti kõrval võõraid keeli teisel kohal. See tähendab, et nii Politseivalitsus kui ka politsei alluvad asutused võivad kirjalikul läbikäimisel välismaaga tarvitada võõrkeeli, missugune määrus käib küll peaaesjalikult vaid keskasutuse — Politseivalitsuse — kohta, kuna kohapealseil asutusil tuleb harva ette juhtumeid, kus ollakse otseses kirjavahetuses välisriikide riiklike ja eraasutustega. Seevastu võib just kohalikel politseiasutusil tarvis minna tarvitada õigust välja panna silte jne., milles tarvitatakse eesti keele kõrval võõraid keeli (näiteks raudteede politseis, Tallinna linna sadama jaoskonnas jne.), see tarvidus võib tekkida ka valitsuses eneses, näites välismaalaste toimkonnas. Tähtis on siin see, et küsimust, kas politseil tuleb tarvitada silte jne., mis on varustatud eestikeelsete kõrval ka võõrkeelsete pealkirjadega, ning, jaataval korral, missuguseis politseiasutu-

sis neid silte võib tarvitada, otsustab politsei ise (kas Politseivalitsuse direktor või keegi teine Politseivalitsuse juhtivaist ametnikest või prefektid — see oleneb maksmapandud sisemisest korrast). Edasi tuleb nende siltide jne. kohta märkida seda, mis maksab üldse sarnaste siltide jne. suhtes: 1) neis peab tingimata figureerima eesti keel ja 2) eesti keel peab olema esikohal.

Keeleseaduse § 4 järgi: Eesti keelt mittevaldavad isikud suulises läbikäimises riiklikkude ja omavalitsusasutustega võivad asjaajamise hõlbustamise huvides tarvitada ka mõnd muud keelt, mida vastavad ametnikud oskavad. See tähendab, et suulises läbikäimises politseiasutuses võidakse tarvitada ka võõraid keeli, kuid mitte kirjalikult politseiasutustesse pöördumisel. Kirjalikult võivad sama seaduse § 5 järgi pöörduda kodanikud ainult riiklikesse keskasutustesse, nii siis Politseivalitsusse, ja seda ka ainult saksa, vene ja rootsi rahvusest kodanikud, kui nad ei valda eesti keelt, neis asjus, mis kuuluvad nende riiklike keskasutuste kompetentsi. Kirjalikud vastused keskasutusest antakse igal juhul eesti keeles.

II.

Teisele küsimusele: kas ja missuguses mõttes teostab politsei kontrolli Keeleseaduse, eriti Keelemääruse eeskirjade täitmise üle kodanike poolt, vastab peaaegjalikult Keelemäärus.

Keeleseaduses ega Keelemääruses pole otseselt öeldud, et kontrolli teostamine kuulub politsei ülesandesse. Kuid arvestades peamiselt seda, et Keelemääruse (RT 2 — 1935) § 3 viimase lõikega on antud prefektile suured õigused võõr- või vähemusrahvuskeelte tarvitamiseks loa andmise mõttes, peab asuma seisukohale, et kõnesolev kontroll kuulub politseiasutuste ülesandesse, sest pole mõeldav, et prefekt annab lube (resp. keeldub loa andmisest), kontrolli aga selle üle kas ja kuidas kasutatakse antud luba või kas teotsetakse sootuks ilma loata seal, kus vastav luba on nõutav, teotaks mõni teine asutus.

Mis nüüd puutub võõr- ja vähemusrahvuste keelte tarvitamise üksikasjusse kodanike poolt, siis tuleb selle kohta tähendada järgmist.

Keeleseadus kõneleb võõrastest keeltest (§ 3 ja teised) ja vähemusrahvuste keeltest (2. peatüki jaotused 2—6). Keelemääruse (RT 2 — 1935) § 4 selgitab lähemalt, mida tuleb mõista „võõrkeelte“ ja mida „vähemusrahvuskeelte“ all. Saksa, vene ja rootsi keel loetakse selle paragrahvi järgi sisemaalisel vähemusrahvuse keeleks, nii et kõik teised keeled peale eelnimetatute kuuluvad „võõrkeelte“ mõiste alla.

Keeleseaduse ja Keelemäärusega ühenduses olevaid küsimusi lahendab Siseministeriumi Üldosakond, niivõrd kui need küsimused üldse kuuluvad Siseministeriumi kompetentsi (mitte aga, näiteks, prefektide ja teiste ametiasutuste ja -isikute kompetentsi). Ainult Keelemääruse (RT 2 — 1935) § 6 ettenähtud küsimused alluvad Politseivalitsuse lahendamisele, resp. ettekandmisele Siseministrile vastavalt Siseministeriumis maksmapandud tööjaotusele.

Kuna muusika jne. korraldamiseks loa andmine restoranides jne. kuulub Politseivalitsuse kompetentsi, arvati otstarbekohaseks anda selle valitsuse lahendamisele ka küsimused, mis seoses avalike ettekannete sõnalise osaga restoranides, kabareedes, kohvikuis ja muis sääraseis asutuses, kus müüakse sööke ja jooke kohal tarvitamiseks.

Keeleseadus ja Keelemäärus anti selleks, et kodanikele meelde tuletada, et meie riigikeel on eesti keel. Kui imelik see ka ei paista, aga see endastmõistetav asi kippus nagu unustusse jääma, meil hakkasid jälle endiste aegade eeskujul valitsema „kolm kohalikku keelt“, hakkas jällegi maad võtma arvamus, et ametiasutuste poole võib pöörduda vabalt ka vähemusrahvuste keeles, et silte ja plakateid võib välja panna ükskõik missuguses keeles. Keeleseaduse ja Keelemääruse tõlgendamisel peab seetõttu ikka väljuma seisukohast, et eesti keel on riigikeel, teiste keelte avalik tarvitamine siltidel, reklaamlehtedel, hinnata väljaantavail lendlehtedel jne. on vaid erandlik kord ja võib sündida ainult teatavail tingimusil, erandina, mitte aga üldreeglina.

Keelemääruse (RT 2 — 1935) § 1 ja 2 järgi üldreeglina peavad olema eestikeelsed igasugused avalikult väljapandavad või väljajagatavad kuulutused, teadaanded, plakatid, sildid, reklaambrošüürid ja lendlehed, samuti pevad eestikeelsed olema avalike ettekannete kohta käivad eeskavad, reklaamlehed, sisuseletused, pääsetähed neile ettekandeile, samuti avalike koosolekute paljundatud päevakorrad. Erandid on nähtud ette sama määruse § 3.

Kõige enam patustatakse ja patustati meil — peale koha- ja tänavanimede — siltide alal. Kui need olid eestikeelsed, siis kubisesid nad tihti vigadest. Keelemääruse (RT 2 — 1935) § 11 järgi peab eestikeelne tekst nii siltidel kui ka plakateil, teadaandeil, kuulutusil, reklaamlehtedel, etikettidel, pakendite pealkirjadel, prospektidel jne. olema õigekirjutuse vigadeta, ühe sõnaga eesti keel avalikult väljapandavail esemeil ja väljajagatavail trükitooteil peab olema korralik. Keelemääruse eeskirjust siltide tarvitamise alal katsutakse siin ja seal nii üle saada, et võõr- ja vähemusrahvuskeelne tekst kaetakse paberiga, tihti ka värviga nii, et tähelepanelikul silmitsemisel saab veel lugeda ülevärvitud teksti. Seda ei telta muidugi mitte kogemata või kokkuhoiu eesmärgil (sildikene ei maksa ju palju), vaid põhimõtteliselt, katsudes nagu leinalooriga katta keelatud kirja. Sääraste siltide kohta peab tähendama, et nad minu arusaamise järgi ei vasta Keelemääruse nõudeile, sest nad pole nõutud eestikeelsed sildid, vaid mingisugused parandatud ja kuidagi kohendatud väljapanekud. Silt on tervik, mida ei saa täiendada või muuta pealekleepimiste või mahakustutamistega.

Palju vaidlusi ja arusaamatusi kohtadel on tekitanud keele küsimused, mis on ühenduses kiriku esemetega (altarimaalidega, pühakute kujudega jne.). Selle kohta tuleb tähendada järgmist. Altarimaalide juures asuvad tekstid, pühakuid kujutavad maalid ühes pealkirjadega, vähemusrahvus- või võõrkeelsed pealkirjad korjanduskruusidel kirikutes jne. ei kuulu Keelemääruse § 1 tähendatud

avalikult väljapandavate kuulutuste, teadaannete, plakatite, siltide jne. mõiste alla, vaid kujutavad enesest vastava kirikueseme lahutamatu osa (Siseministeeriumi seletused: Kuressaare jsk. politseikomissarile 24. IV 1935 nr. 263, Eesti Apostliku-Õigeusu Kiriku Sinodile 25. I 1936 nr. 2769 ja Hageri kiriku nõukogule 16. IV 1936). Kuigi näiteks pühakut kujutav maal ühes võõrkeelse pealkirjaga on kinnitatud kiriku välisseina külge, ei saa seda viia eeltähendatud paragrahvis mainitud mõistete alla (Siseministeeriumi seletus Kuressaare jsk. politseikomissarile 24. IV 1935 nr. 263). Küll aga ei tohi välja panna väljaspool kirikut (näiteks kirikut ümbritsevas aias) võõr- ja vähemusrahvuskeelseid kuulutusi, kuna see käib Keelemääruse § 1 vastu (Siseministeeriumi seletus Eesti Apostliku-Õigeusu Kiriku Sinodile 25. I 1936 nr. 2769).

Eriline kord on pandud maksma pankade ja restoranide siltide kohta, sest neis asutuses käib palju välismaalasi. Prefektidele nimelt on teatatud, et nemad võivad Keelemääruse § 3 viimase lõike põhjal lubada pankadele ja restoranidele avalikult väljapandavais kuulutuses, siltidel jne. lisandada eestikeelsele tekstile samasisulise teksti võõrkeeles (mitte vähemusrahvuskeeles), sedasama on lubatud restoranidele ka söögikaartide suhtes (Politseivalitsuse ringkiri prefektidele 28. III 1935 nr. 6072-p. ja Siseministeeriumi seletus Tallinna-Harju prefektile 30. IV 1935 nr. 132). Mis nüüd puutub vähemusrahvuskeeltesse neil plakateil, siltidel, teadaandel, söögikaartidel jne., siis on Siseministeerium seletanud, et sarnaste küsimuste lahendamine on Keelemääruse § 3 viimase lõikega pandud prefektidele, kes kohalike valitsusesindajaina kõige paremini võivad otsustada, kas lubada siltidel tarvitada eesti keele kõrval ka vähemusrahvuskeelt või mitte (Siseministeeriumi seletus Viljandi-Pärnu prefektile juunist 1935). Erisugune kord selles osas on pandud maksma Pärnu, Kuressaare, Haapsalu ja Narva (Narva-Jõesuu) kohta; nimelt teatas Siseministeerium 30. apr. ja 18. mail s.a. Viljandi-Pärnu, Lääne-Saare ja Narva prefektidele (samuti Kuressaare, Haapsalu, Narva ja Pärnu linnavalitsusele), et prefektidel tuleb eeltähendatud linnavalitsustele anda üldine luba neis suvituskohtades hooajal avalikult väljapandavais kuulutuses, teadaandeis, plakateil ja siltidel lisandada eestikeelsele tekstile samasisuline tekst võõrkeeltes ja vähemusrahvuskeeltes. Linnavalitsustel tuli sama korralduse põhjal sellest teatada äripidajatele. Erisugune kord on Pärnu, Haapsalu ja Kuressaare kohta pandud maksma veel restoranide söögi- ja joogikaartide suhtes, mille põhjal Lääne-Saare ja Viljandi-Pärnu prefektid võivad lubada restoranide söögi- ja joogisedelitel lisateksti vähemusrahvuskeeles suvitus- hooajal 1. maist kuni 1. septembrini, seejuures ainult vajaduse korral ja neis restoranides, kus liigub neid keeli tarvitajaid välismaalasi (Siseministeeriumi teadaanne Lääne-Saare ja Viljandi-Pärnu prefektidele 15. I 1936). Seejuures võib neis restoranides söögi- ja joogikaartidel tarvitada neid keeli, mille tarvitajad seal liiguvad, mitte aga igal juhul kõiki vähemusrahvuskeeli (nii on väheusutav,

et neis linnades liigub näiteks vene keele tarvitajaid välismaalasi kuidagi nimetamisväärsel arvul, mistõttu vene keel ei tule praktiliselt kõne alla).

Teiste ettevõtete suhtes üldiselt ei ole pandud maksma erikorda, vaid vastuoksa, on nõutud eestikeelsete siltide jne. väljapanemist (Siseministeeriumi seletus A.-s. Tallinna Laevaühisusele aprillist 1935), kusjuures muidugi agentuuride nimetusis võib esineda vastava ettevõtte nimetus vastavas võõr- või vähemusrahvuskeeles või muukeelne ettevõtte nimetus selles muukeeles äriliigi äratähendamisega eesti keeles, näiteks „Osäuhisus Meritoimi, Turku“ või „Vormsi Tarvitajate Ühisus Kooperativa Handelsförening“ (Siseministeeriumi seletus rootsi rahvussekretärile 6. V 1935 nr. 459 ja A.-s. Tallinna Laevaühisusele aprillist 1935).

Asutusile ja ettevõtetele, kes on otseses ühenduses turismiga ja selle arendamisega Eestis, on lubatud siltidel, teadaandel ja plakatitel tarvitada eesti keele kõrval võõr- ja vähemusrahvuskeeli, näiteks Kristliku Noortemeeste Ühingu turistide kodudele, kuurortide ravilatele jne. (Siseministeeriumi seletus Tallinna-Harju prefektile nr. 1987 — 1935 ja Lääne-Saare prefektile 11. V 1935 nr. 597).

Arusaamatusi on kohtadel tihti sünnitanud küsimused, kas on lubatud siltidel tarvitada rahvusvaheliselt laialt tarvitusel olevaid nimetusi (nagu: hotell, kafee, maniküür, salong jne.) ning — jaa-taval korral — kuidas neid nimetusi kirjutada, kas võõrkeelse kirjaviisi järgi, s. o. hotel, café, manicure, salon jne., või eestikeelse kirjaviisi järgi, s. o. hotell, kafee, maniküür, salong jne. Siseministeerium on seletanud, et sarnaseid nimetusi võib siltidel tarvitada (kuigi see pole soovitatav, kafee asemel sobib väga hästi kohvik ja hotelli asemel võõrastemaja) ja et tarvitamise korral tuleb käia eestikeelse kirjaviisi järgi (Siseministeeriumi seletused: 6. maist 1935 nr. 244 all Tartu-Valga prefektile, 10. jaanuarist 1936 Narva prefektile). Võõrkeelseid sõnu, mida ühelgi kujul ei tarvitata eesti keeles, ei saa tarvitada ka siltidel, nagu näiteks coiffeur (Siseministeeriumi seletus 10. I 1936 Narva prefektile).

Keeleseaduse §8 esimese lõike järgi peavad vähemusrahvuse asjaajamiskeelega kohalike omavalitsusasutuste ametlikud pealiskirjad siltidel, pitsatitel, blankettidel jne. olema eestikeelsed. Mingisugust erandit seadus ei tee, mistõttu näiteks kahekeelsed sildid rootsi vähemusrahvuse asjaajamiskeelega valdade vallavalitsuste ustel pole lubatavad (Siseministeeriumi seletus rootsi rahvussekretärile 6. V 1935 nr. 460). Teine lugu on vähemusrahvuse asjaajamiskeelega kohalike omavalitsusasutuste poolt väljapandavate ametlike kuulutustega, teadaannetega jne., mis Keeleseaduse § 8 teise lõike põhjal peavad olema eestikeelsed, kusjuures võidakse eestikeelsele tekstile lisandada tõlge vastavas vähemusrahvuse keeles teisel kohal. Keelemääruse (RT 2 — 1935) § 7 järgi võib omavalitsuse piirkonnas, kus omavalitsuse asjaajamiskeeleks on vähemusrahvuse keel, tarvitada siltidel, plakatitel, teadaannetel, kuulutustel, reklaambrošüürides, lendlehtedes, avalike ettekannete eeskavades, reklaam-

lehtedes ning sisuseletustes, pääsetähtedel, avalike koosolekute paljundatud päevakordades ja kinofilmide tekstides eesti keele kõrval vastava vähemusrahvuse keelt teisel kohal, kusjuures eestikeelse teksti osa alla ei või tarvitada vähem ruumi kui tõlke jaoks (erandina võib Keelemääruse § 5 teise lõike põhjal Petseri linnas avalikult ettekantavate kinofilmide eestikeelsele tekstile lisandada samasisulise teksti vene keeles, kuid mitte suurema kirjaga, kui see on eestikeelsel tekstil, RT 21 — 1935. Petseri linnas on asjaajamise keeleks eesti keel). Õeldu käib ainult erasutuste ja -isikute siltide jne. kohta, mitte riiklike ja omavalitsusasutuste siltide jne. kohta, mida reguleerib Keeleseadus ültähendatud mõttes (Siseministeeriumi seletus rootsi rahvusekretärile).

Mis puutub teatrite müürikuulutussisse ja eeskavadesse, siis peavad need Keelemääruse § 2 järgi üldreeglilt olema eestikeelsed, mistõttu pole näiteks lubatav trükkida neil kuulutusil ja eeskavadel näidendi venekeelne nimetus ladina tähtedega, kuna seeläbi nimetus veel ei muutu eestikeelseks (Siseministeeriumi seletus Narva vene teatri juhatusel 30. IV 1935 nr. 1873). Lauluseltsi eeskavale lisandatud eri leht lauldavate laulude sõnadega võib olla muukeelne, s. o. laulu sõnad võivad esineda selles keeles, milles nad kantakse ette, kusjuures ainult laulude pealkirjad peavad olema samasugused nagu eeskavaski, s. o. eestikeelsed (Siseministeeriumi seletus „Lieder-tafel'i“ lauluseltsile).

Keelemäärus korraldab vaid siltide, plakatite, reklaamlehtede jne. küsimust kirjalikust küljest, kuna sõnaline reklaam ei ole selle määrusega korraldatud, mistõttu võib näiteks supelrannas valjuhääldaja kaudu tehtavas sõnalisel reklaamis tarvitada peale eesti keele veel võor- ja vähemusrahvuskeeli (Siseministeeriumi seletus Viljandi-Pärnu prefektile juunist 1935).

Erandid üllatoodud reegleist, juhud, millal ja kes neid võib teha, on toodud Keelemääruse § 3, mille viimane lõige annab suuri õigusi prefektidele, nagu eelpool juba tähendatud. Kuigi Siseministeerium on, nagu ülal nägime, mitmel puhul korraldanud neid erandite tegemise küsimusi, on tegelikud erandite tegijad politseiprefektid, mitte Siseministeerium, kes on vaid seaduse seletajaks ja üldiste juhtnõrude andjaks prefektidele. Üksikud küsimused on korraldamist leidnud Siseministeeriumi poolt, et üle riigi ühtlustada üht või teist küsimuse lahendamise viisi, vastasel korral võiks asi kujuneda nii, et üks prefekt korraldab asja üht viisi, teine teist viisi. Need on kõik ülltähtsusega küsimused; konkreetseil juhtudel, eriti hooaegadel suvituskohtades teevad erandeid üllkorras turismi ja liiklemise edendamise huvides ikkagi prefektid (kui see Keelemäärusega pole pandud mõnele teisele ametiasutusele), kes kohalike olukordade tundjatena teevad kõige paremini kas ja millal võib lubada erandeid teha. Nii et kõnesoleval alal on politseiprefektidel hoopis suuremad õigused kui Siseministeeriumil.

Lõpuks veel mõni sõna ärilise reklaamist ja neist küsimusist, mis tegelikus elus sel alal on kerkinud üles.

Üldreegel on järgmine (Keelemääruse § 10, RT 2 — 1935): Igasuguste siseturul levitatavate eesti päritoluga saaduste ja nende pakendite pealkirjad, nagu etiketid, pudelisildid jne., peavad olema eestikeelsed. Samuti peavad olema eestikeelsed Eestis asuva kaubandusliku või tööstusliku ettevõtte poolt ettevõtte tutvustamiseks siseriigis levitatavad igasugused hinnakirjad, prospektid ja reklaambrošüürid. Seejuures Keelemääruse §15 teise lõike (RT 107 — 1935) järgi: 1. aprillil 1935 olemasolnud muukeelsete või eesti- ja muukeelsete pakendite ja etikettide tagavara võidakse tarvitada sisemaalisele levitamisele minevate eesti päritoluga toodete juures kuni nende pakendite ja etikettide tagavarade lõppemiseni, kuid mitte kauem kui 1. jaanuarini 1937.

Seetõttu näiteks välismaa kirjastustelt meie äridele saadetavad reklaambrošüürid nendelt kirjastustelt kirjastatud raamatute kohta võivad olla muukeelsed, kuigi meie ärid, kellele need kirjastused neid reklaambrošüüre saadavad, neile reklaambrošüüridele panevad oma aadressi (Siseministeriumi seletus 16. V 1936 F. Wassermanni raamatukauplusele).

Kuna Keelemäärus kõneleb (§ 10) Eestis asuvate kaubanduslike ja tööstuslike ettevõtete tutvustamiseks siseriigis üldse levitatavatest hinnakirjadest, prospektidest ja reklaambrošüüridest, peab arvama, et nii posti kui teisel teel levitatavad ülaltähendatud hinnakirjad jne. peavad olema eestikeelsed.

Mis puutub äride kirjablankettidesse, siis võivad need olla ka muukeelse tekstiga tingimusel, et 1) Eesti koha- ja tänavanimed on väljendatud maksvate eestikeelsete nimetuste järgi (Keelemääruse § 13, RT 63 — 1935) ja et 2) neid ei tarvitata dokumentideks äride raamatute sissekannete alustena (Äriettevõtete raamatupidamise keele seadus, RT 109 — 1934, ja Majandusministri määrus äriettevõtete raamatupidamise keele seaduse elluviimiseks, RT 17 — 1935).

Muidugi võib kerkida Keeleseaduse, eriti aga Keelemääruse alal veel teisigi küsimusi ja lahkarvamusi, ülaltoodud seletused on toodud nende juhtude kohta, mis seni tegelikult on aset leidnud. Ei ole puudutatud sarnaseid küsimusi, millega politseil tegelikult ei tule tegemist teha, nagu näiteks õppeasutuste, raviasutuste, teatrite, sihtasutuste jne. raamatupidamise ja kirjaliku asjaajamise küsimust (Keelemääruse § 8), äride raamatupidamise küsimust (Äriettevõtete raamatupidamise keele seadus ja selle elluviimiseks antud Majandusministri määrus) jne.

Poola politseist.

P. Org

Praeguse Poola riigi politsei loomine sündis väga rasketes sõjaoludes. Ei tohi unustada, et maailmasõja ajal Poola sai tublisti kannatada, et Poola territooriumil võitlesid vahelduva õnnega saks-

lased ja venelased, kuni viimased lõplikult said lüüa ja saksa väed terve Poola oma alla võtsid. Selle tagajärjel kannatas maa materiaalselt, eriti praeguse Poola idapoolsed osad, samuti endise Austria osad. Maailmasõja lõpupäevil viibis suurem osa sõjakõlvulistest meestest võõraste riikide sõjavägedes: Austria, Saksamaa ja osalt isegi Venemaa sõjaväes, kusjuures paljud jäid veel pikemaks ajaks vene väkke, olles olude sunnil Siberi linnades ja viibides vene revolutsiooni keerises. Võib ütelda, et Poolas läbiviidud mobilisatsioon pärast Poola kuulutamist iseseisvaks riigiks toimus sõna tõsisel mõttes kuulide rahe all, kusjuures sõjaväkke võeti kõik mehed, kes vähegi suutsid kanda sõjariistu: vanade hallpeade kõrval teenisid koolipoisid, vanaisa ja pojapoeg teenisid sageli ühes üksuses. Sel ajal Poolal tuli võidelda korraga kolmel rindel: ukrainlaste vastu, kes olid Lvovi ära võtnud, tšehhide vastu, kes tungisid peale läänest, ja kõigepealt enamlaste vastu, kes tungisid peale idast. Kui sellele veel lisandada asjaolu, et samal ajal marssisid läbi Poola Saksa ja Austria sõjaväed, kes pärast vaerahu tegemist läksid idarindelt tagasi kodumaale, siis saame ettekujutuse sellest, missuguseil raskeil tingimustel Poola pidid kaitsma oma tagasivõidetud iseseisvust ja missugune raske olukord valitses siseriigis, kus puudus peaaegu sootuks organiseeritud politsei.

On selge, et Poola võimude peaülesandeks pärast sõjaväe formeerimist ja organiseerimist oli sisemise julgeoleku ja korra jaluleseadmise eest hoolitsemine, oli politsei loomine.

Poola üksikutes osades kutsuti kiirelt ellu erilised üksused, kelle ülesandeks oli avaliku korra ja julgeoleku eest hoolitsemine. Neisse üksusesse võeti: endise salaorganisatsiooni P. O. V. (Poola sõjaväeline organisatsioon) liikmed, poola rahvusest kodanikke, kes olid varem teeninud endise Austria sandarmiväes, ja poolakaid, kes olid teeninud kaitseväes, kuid kellel puudusid teadmised julgeoleku teenistuse alal ja seetõttu vähemalt esialgu ei suutnud palju kasu tuua politseiliste ülesannete täitmisel. Kõigi nende üksuste puuduseks oligi peamiselt see tõsiasi, et sinna võetud isikud polnud hästi tuttavad politsei teenistuse ja ülesannetega. Nii et Poola vabariigi uuesti tekkimisel puudus teadlik politsei üldse, arvatud välja vaid pealinn Varssavi, kus olukord oli veidi parem. Varssavil oli oma linna omakaitse, mis koosnes ainult poola rahvusest kodanikest ja mis oli enamvähem suuteline täitma tähtsamaid politsei ülesandeid julgeoleku ja korra jaluleseadmise ja alalhoidmise mõttes. See omakaitse kutsuti ellu maailmasõja puhkemisel. Oktoobrikuus 1914, kui sakslased hakkasid tungima üle Vene piiri Poola maa-alale, andis tolleaegne Varssavi kindralkuberner Engalõtšev omakaitsele politseilised ülesanded. Alates 5. juulist 1915 oli Varssavi omakaitse kodanike komitee täidesaatvaks organiks. Kui sakslased Varssavi ära võtsid, jätsid nad omakaitse puutumata ja muutsid selle vaid kindlapalgaliseks linnamiilitsaks. Varssavi eeskujul tekkisid maailmasõja lõpupäevil miilitsad ka teistes poola linnades, eriti endises Vene riigi osas, peale selle ka mujal. Vanemaks miilit-

saüksuseks peale Varssavi oli Lodzi kodanike ja Dabrova söekae-
vanduse miilits. Kõigi nende miilitsaüksuste nõrk külg seisis selles,
et sinna sattusid isikud, kellel aimugi polnud politsei teenistusest,
nende üksuste tugev külg seisis selles, et sinna astusid noored in-
mesed, patrioodid läbi ja läbi, kes ihu ja hingega tahtsid võidelda ja
töötada Poola heaolu eest. Neist miilitsaüksusist tekkiski Poola
politsei. Tänu nende olemasolule oli võimalik Saksa ja Austria
vägede labkumisel vähemalt suuremates linnades korraldada julge-
oleku teenistust ja hoolitseda üldise korra eest. Sellest miilitsast
saadi ka ohvitseri ja allohvitseri teiste, ellukutsutavate politsei-
üksuste jaoks, nii et veneaegne miilits kujunes politseiametnike
kaadriks.

Halvem oli olukord endises Galiitsias, kus alles novembrikuus
1918 võidi luua kohalik sandarmeeria. Austria sandarmiväes Galiit-
sias teenis enne maailmasõda ja maailmasõja ajal õige vähe poola-
kaid. Needki vähesed poola soost kodanikud, kes seisis Austria san-
darmiväe teenistuses Galiitsias, astusid sõjaväe teenistusse. Üldse
võib märkida, et endise Austria sandarmiväes, samuti ka Austria
politseis teenis õige vähe poolakaid, küll teenis seal võrdlemisi palju
tšehhe, peaasjalikult politseiohvitseride kohtadel.

Posnanis kutsuti ellu kohalik sandarmeeria ja peale selle veel
kommunaalpolitsei saksa eeskujul. Lubliini provintsis organiseeriti
kohalik sandarmivägi Galiitsia eeskujul. Tšehhoslovakkia piiridega
kokkupuutuvais Poola osades kutsuti ellu kohalik sandarmivägi,
peale selle loodi seal suuremates linnades linnapolitsei üksused Aust-
ria linnapolitsei eeskujul. Selles Poola osas leidis muu seas rohkem
poola soost kodanikke, kes olid varem teeninud politseis (Austria
politseis) ja kellel olid suuremad kogemused politseiteenistuse alal,
tänu eriti veel sellele, et paljud poolakad olid Austria ajal teeninud
just politseiohvitseride kohtadel.

Peale nende üksuste tekkis endise Vene riigi alla kuuluval
Poola maa-alal veel tugev politseitaoline organisatsioon rahva miilitsa
nimetuse all. See üksus koosnes peamiselt töölisist, endisist
poola legionäärest ja poola sõjaväelise organisatsiooni (P. O. V.)
liikmeist. Rahva miilits oli hästi organiseeritud, kandis ühtlast mund-
rit, temas valitses kõva kord ja tema moodustas Poola vabariigi
algpäevil n. ütelda sisemise väeosa, mis oli otseselt allutatud kesk-
võimule siseministri näol. See rahva miilits tuli aga peatselt
likvideerida. Olukord riigi idapoolsel piiril kujunes aina tõsisemaks,
sõda enamlastega muutus järjest raskemaks ja rahva miilits likvi-
deeriti siseministri poolt, et tema osi ära kasutada puhtsõjaväeliseks
otstarbeiks. Rahva miilits viidi üle sõjaväeosadesse ja kasutati võit-
luses vaenlase vastu idast.

Samal ajal selgus ka tarvidus organiseerida eriline raudteepo-
litsei, kelle ülesandeks oli alul peaasjalikult kaitsta kraami vedu
raudteedel. See üksus evis poolsõjaväelise iseloomu, seisis ju tema
peaülesanne sõjaväelise kraami vedude kaitsmises raudteedel.

On endastmõistetav, et kõik need kiiresti loodud, ettevalmis-

tuseta isikutest koosnevad, tihti omaette teotsevad politseiüksused ei suutnud kõige parema tahtmise juures seista nõuete kõrgusel, ei suutnud küllalt edukalt võidelda riigi sisemist korda õonestada püüdvate kuritahtlike elementide vastu, samuti ka harilike kriminaalkurjategijate vastu. Varsti tuli ilmsiks peale eeltähendatud peapuuduste veel teisi: puudusid kindlad teenistuse eeskirjad, vahekord tsiviil- ja sõjaväe võimude vahel polnud kindlaks määratud, õieti ei teadnud sageli keegi, missugune asi kuulus tsiviil- ja missugune sõjaväe võimude kompetentsi, samuti polnud fikseeritud vahekord politseivõimude ja värskelloodud prokuratuuri ja kohtuasutuste vahel, mille tagajärjel paljud suuremad ja väiksemad kurjategijad võisid karistamatult teotseda või vähemalt peaaegu karistamatult. Eriti halb oli ses suhtes olukord kohtades, mis asusid rinnete läheduses, samuti ka riigi administratiivüksuste piires. Tihti jätkus sellest, et kurjategija põgenes oma teopaigalt naabruse administratiivüksuse piiresse, kus teotses teine politseiasutus, et pääseda jälitamisest ja karistusest.

Esimene samm olukorra parandamiseks ja ühtlasi politsei reorganiseerimiseks oli dekreedid andmine kommunaalpolitsei organisatsiooni kohta 19. jaanuaril 1919, millega ühtlustati kommunaalpolitsei terves Poola riigis.

Veel tähtsam samm politsei korraldamiseks oli riigipolitsei seaduse vastuvõtmine 24. juulil 1919, millega loodi ühtlane politsei riigis, likvideeriti kõik teised julgeoleku organisatsioonid ja kutsuti ellu politsei ainsa julgeoleku organisatsioonina. Muidugi tegi politsei ka Poolas läbi veel terve rea muudatusi enne kui temast sai praegune eeskujulik organisatsioon. Poola politsei praegune korraldus põhjeneb 6. märtsi 1928 seadusele, mille järgi riigipolitsei on ühtlane, sõjaväe eeskujul organiseeritud korpus, kelle ülesandeks on julgeoleku, rahu ja avaliku korra alalhoidmine.

Riigipolitsei allub siseministeeriumile ja on administratiiv-asutuste täidesaatvaks organiks. Kuritegude juurdlemise ja jälitamine alal aga allub politsei prokuratuurile ja kohtuvõimudele. Politsei väljaõpetamine, tema koosseisu täiendamine, organisatsioon, sõjariistadega varustamine, distsipliin, teenistuse kontroll ja teenistuse eeskirjad on alad, mis kuuluvad riigipolitsei peakomandandi ülesandesse, kes allub vahenditult siseministrile.

Politsei organisatsioon vastab territoriaalselt riigi administratiivsele jaotusele. Igas vojevodkonnas (kubermangus) seisab politsei eesotsas vojevodkonna komandant, kes on ühtlasi vojevooda (kuberneri) abiliseks; igas kreisis seisab politsei eesotsas riigipolitsei kreisikomandant, kes on ühtlasi kreisiülema lähemaks abiliseks. Kreisi tegelikke politseiülesandeid täidavad politseipostid, kelle arv kreisis ja asukohad olenevad tegelikust tarvidusest, kui vähegi võimalik asuvad nad seal, kus asuvad vallavalitsused. Suurtes linnades teotsevad riikliku politsei kommissariaadid, peale selle veel erilised politsei jala- või ratsareservid. Politsei peakomando käsutuses on veel eriline keskreserv.

Riigipolitsei koosseis jaguneb ohvitseride korpuse ja meeskonna korpuse. Meeskonna teenistuskraadid on järgmised: posterunkowy (kordnik), starszy posterunkowy (vanem-kordnik), przodownik (juht), starszy przodownik (vanem juht), kusjuures aukraadis kõrgendamine kuulub riikliku politsei peakomandandi kompetentsi.

Ohvitseride aukraadid on järgmised: aspirant, alamkomissar, komissar, ülemkomissar, alam-inspektor, inspektor ja ülem-inspektor; aukraadidesse kõrgendamine kuulub siseministri võimkonda. Riikliku politsei kindralinspektor nimetatakse ametisse vabariigi presidendi poolt.

Mõlemas politseikorpuses teenivad ka naisterahvad, kusjuures mingisugust vahet ei tehta ülesannete, kohuste, õiguste ja eesõiguste suhtes.

Politseiteenistus on vabatahtlik, kusjuures meeskonna täiendamine sünnib kahel viisil: 1) kui politseiteenistusse astuda soovija kõigiti vastab eelkirjeldatud nõudeile ja neid veel ületab, võidakse ta määrata kordniku kohale posterunkowy teenistuskraadiga; 2) kui soovija vastab kõigile nõudeile, neid aga tähelepandavalt ei ületa, määratakse ta kandidaadi kohale, kus tema viibib tükk aega, saades teoreetilist ja praktilist ettevalmistust politseiteenistuse jaoks ja olles ülemuste valve ja uurimise all, et kindlaks teha kandidaadi iseloomu jooni, tema tugevaid ja nõrku külgi; alles teatud prooviaja möödumisel võidakse kandidaat tõsta kordniku teenistuskraadi. Ka otsekohe kordniku kohale määratud isikud peavad teenistuse alguses läbi tegema viiekuise politseikursuse, mille lõpetamine vähemalt rahuldavate tagajärgedega annab isikule võimaluse jäävalt astuda politseiteenistusse. Sandarmiväe allohvitserid võivad tegevast sõjaväeteenistusest politseiteenistusse astudes saada kordnikust kõrgema teenistuskraadi, kuid ka nemad on kohustatud kõigepealt läbi tegema ülaltähendatud politseikursused.

Kordnik võib ühe aasta möödumisel tõusta vanema kordniku teenistuskraadi. Vanemaid kordnikke võib määrata postikomandandi kohustetäitjaks, komissariaatides võib neile ajutiselt panna osakonna juhataja kohustetäitmise jne., kui vanem kordnik on eriliselt andekas, töökas ning hoolas, võib temale panna ka täiesti iseseisvaid ülesandeid, määrates teda näiteks alaliselt postikomandandi kohale. Przodowniku teenistuskraadi võidakse tõsta vanem-kordnik, kes on vähemalt kaks aastat kannud seda teenistuskraadi, kusjuures need juhid üldiselt täidavad väiksemates maaomavalitsuste üksusis postikomandandi ülesandeid, komissariaatides (s.o. linnades) aga rühma pealiku ülesandeid. Starszy przodowniku teenistuskraadi võidakse tõsta politseinik przodowniku aukraadis, kes on vähemalt kaks aastat teeninud selles kraadis. Selle aukraadiga lõpeb üldreegli järgi meeskonna karjäär. Rippuvalt vanema juhi andeist ja töövoimest võidakse temale panna komandandi ülesanded suuremais maaomavalitsuste üksusis, õppepealiku ülesanded linnapolitsei komissariaatides, rühma pealiku ülesanded jala- või ratsareservi-

des, neid võidakse komissariaatide, kreisi komandode, uurimisosa-kondade juhtide äraolekul ja teise politseiohvitseri puudumisel isegi teha nende juhtide alalisiks asetäitjaks. Erakordseil juhtudel, kui tarvilikku üldharidust mitteomav vanem juht on näidanud üles erilisi teeneid riigi julgeoleku teenistuses, kui ta omab suuri teenistuse ja elu kogemusi ja teadmisi politsei alal, võidakse vanem juht erandina üldkorras tõsta aspirandi, s. o. esimese politseiohvitseri aukraadi. Eeltingimuseks sarnasel erakorralisel ülendamisel on vähemalt seitsmeaastane politseiteenistus, kusjuures ülendatav peab vähemalt kaks aastat vanema juhi teenistuskraadis seisnud olema. Kõiki eeltähendatud ajavahemikke, mis on nõutavad järgmisse aukraadi tõstmiseks, võidakse poole võrra vähendada, kui ülendatav on näidanud, et ta täidab erakordselt hästi politsei ülesandeid ja üldse on eeskujulik politseiametnik. Neid juhtumeid on vähe, kus seda kiirendatud ülendamise õigust tarvitatakse. See erand ei käi kunagi vanemate juhtide seitsmeaastase politseiteenistuse nõudmise kohta, keda ülendatakse erikorras aspirantideks. Sel viisil võimaldab seadus tõsta teenistuskraadis võrdlemisi lühikese ajaga politseinikke, kellel on eriline anne politseiteenistuse jaoks ja kes oma ülesandeid täidavad täie innu ja jõuga. Seadus võimaldab isegi, nagu nägime, tõsta politseiohvitseri aukraadi vanemat juhti, s. o. meeskonda kuuluvat isikut, kellel puudub harilikult nõutav üldhariduslik tseusus (s. o. keskkooli haridus), kui ta vaid on erakorraliselt andekas ja kohusetruu riigiametnik. Pealegi ei sünni seaduse järgi teenistuskraadidesse tõstmine automaatselt, s. o. kordnik, näiteks, kes on teeninud ühe aasta, ei saa igal juhul pärast üheaastast politseiteenistust vanem-kordnikuks, vaid ainult siis, kui ta on teeninud korralikult — seadus sunnib ülemusi alataasa hindama oma alluvate võimeid ja kohuste täitmist ja vastavalt sellele hinnangule andma teenistuskraade.

Politseiohvitseride kohad täiendatakse kõigepealt vanemate juhtide ridadest, kellel on tarviline üldharidus, s. o. kes on vähemalt lõpetanud keskkooli, siis veel ohvitseridega, kes astuvad tegevast sõjaväeteenistusest politseiteenistusse, kusjuures sarnasele politseiohvitserile antakse aukraad, mis vastab tema sõjaväelisele aukraadile, lõpuks — eraisikutega, kusjuures need, kes on lõpetanud juriidilise fakulteedi, saavad alam-komissari aukraadi; teised võetakse politseiteenistusse üldiselt aspirandi aukraadiga. Ajavahemikud, mille möödumisel võidakse politseiohvitser tõsta järgmisse aukraadi, on järgmised: aspirandist alam-komissariks kaks aastat, alam-komissarist komissariks ja komissarist ülem-komissariks kolm aastat, teiste aukraadidesse tõstmiseks on vaja alamas aukraadis teenida vähemalt neli aastat. Neid ajavahemikke võib samuti ja samadel tingimustel nagu meeskonnagi juures lühendada poole võrra. Aukraadi kõrgendamisel võidakse anda ikka ainult järgmine aukraad. Mis puutub nüüd ametitesse, mis on harilikult seotud nende aukraadidega, siis aspirant on üldreegli järgi mõne väiksema ülemuse alaliseks asetäitjaks, alam-komissarid ja komissarid — väik-

semate üksuste komandantideks või — linnades — komissarideks, uurimisosakondade, kreisi komandode või politseireservi kompaniide ülemaiks, politseikoolide lektoreiks ja kompaniülemaiks, ülemkomissarid ja alam-inspektorid — suuremate linnade ja kreiside politseikomandantideks, vojevodkondade politseikomandantide asetäitjaiks, osakondade juhatajate asetäitjaiks peakomandos, politseikoolide komandantideks, suuremate politseireservide komandantideks ja lõpuks uurimisametite juhtideks. Inspektorid ja ülem-inspektorid on vojevodkonna komandandiks, osakonna juhatajaks politsei peakomandos, peakomando staabiülemaks. Peab kohe lisandama, et ohvitseride kohtadele ei määrata isikuid eeskätt teenistusvanuse ja aukraadi järgi, vaid kõigepealt isiku võimete järgi, nii et tihti juhtub, et väiksema aukraadiga politseiohvitserid määratakse kõrgematele kohtadele kui õigupärast vastab nende aukraad.

Politseiteenistus lõpeb isiku pensionile minekuga pärast 35-aastast teenistust, isikute ametist vabastamisega, kes ei vasta politseiteenistuse nõudeile või eetikale, ametist vabastamisega oma palvel, vabastamisega ametist teise riigiasutuse teenistusse ülemineku puhul ja ametist vabastamisega distsiplinaarkorras. Mis nüüd eriti puutub pensionile minekusse, siis arvestab poola seadus seda, et politseiteenistus on raskeimaid riigiteenistuse alasid, mistõttu politseinikele tehakse siin teatud soodustusi: esimesed viis aastat loevad pensioni arvestusel aasta aasta eest, iga järgnev aasta aga loetakse pensioni mõttes aasta ja nelja kuu eest, nii et sel viisil lühendatakse 35 aastat tegelikult 27½ peale.

Puhkused jagunevad kahte liiki: erakorralisiks ja korralisiks. Politseinikele võidakse lubada erakorralisi puhkusi teatud tingimusil ja asjaoludel kuni seitse päeva. Korraliste puhkuste kestvuse aeg oleneb vastava politseiniku teenistuse kestvusest: meeskonna korraline puhkus kestab kahest kuni nelja nädalani, politseiohvitseri — neljast kuni kuue nädalani aastas.

Seadus hoolitseb eriti veel nende politseinike perede eest, kelle toitja on surma saanud ametikohuste täitmisel, samuti ka nende politseinike eest, kes on ametikohuste täitmisel või seoses sellega vigastada või haavata saanud või nii haigestunud, et neile muutub teenistuskohuste täitmise jätkamine võimatuks. Sarnastel puhkudel saavad: langenud politseiniku perekond peale pensioni naisele ja lastele erakordset tasu politseiniku 24 kuu palga suuruses, politseinik ise, kes sai haavata või vigastada või kes haigestus nii, et tal kaob võimalus teenistuse jätkamiseks, ühekordset tasu 24 kuupalga suuruses, peale selle veel pensioni vastavalt väljateenitud ajale, millele lisandatakse pensioni väljaarvutamisel veel kümme teenistusaastat. Langenud politseiniku lastele antakse eesõigus prii kooli saamisel riigi kulul. Peale selle on politseinikud õigustatud saama prii arstiabi riigi kulul.

Politseinike ja nende perekondade heaolu eest hoolitsevad peale riigi veel teised asutused: matusekassad, mis on asutatud politsei algatusel ja teotsevad politseinike enda poolt antud sum-

madega, politseinike puhkekodud, millel on poolametlik iseloom ja millest lähemalt allpool, nn. „politseipere“ („Rodzina Policyjna“), kes hoolitseb kõigepealt politseiametnike perede eest.

Nagu kõigest eeltoodust nähtub, moodustab politsei ühtlase korpuse, s. o. teda ei jaotata välis-, kriminaal-, raudtee-, ehitus-, vee-, liiklemis- jne. politseisse. Vastavalt sellele on ka õppus ühtlane kõigile politseinikele. Eripolitseide ametnike väljaõpetamine algab hiljem erikursuste näol, s. o. iga kriminaalametnik täidab teatud aja jooksul välispolitseiniku ülesanded, lõpetab üldised politseinikule määratud kursused jne., alles siis, omades välispolitsei teenistuse staaži, võib ta üle minna kriminaalpolitsei teenistusse, sooritades vastavad kursused. Erand sellest üldkorrast on tehtud vaid naispolitsei suhtes, kelle arendamiseks Poolas pühendatakse tõsist tähelepanu. Naised kuuluvad Poolas kriminaalpolitsei koosseisu, nad määratakse ka kohe sinna, ilma et neil tuleks teha läbi välispolitsei ametniku teenistuse staaži. Muidugi peavad ka nemad enne tege- likku teenistusse astumist läbi tegema vastavad kursused ja soori- tama teatavad katsed, mis on laialdasemad kui nende meeskollee- gidel, kuna neil puudub teenistuslik staaž. Osa naispolitseist kannab mundrit. Nende ülesanded, nagu üldse naispolitsei omad, on pea- miselt kuritegusid ärahoidva iseloomuga: nad kaitsevad lapsi ja noori naisi valeteele sattumast ja võitlevad naiste ja lastega kau- bitsemise vastu.

Nii politsei meeskonna kui ka ohvitseride koolitamine sünnib keskkohast antud juhtnõrde järgi, on ühtlane üle riigi. Politsei- ohvitseride kool asub Varssavis, politseimeeskonna kool (kus või- vad korraga õppida kuni 600 inimest!) — Mosty Wielkies. Erikur- susi politseiametnikele peetakse veel Varssavi ohvitseride koolis, kusjuures kasutatakse rikkalikult varustatud laboratooriumi.

Politsei sõjaväeline varustus on järgmine: iga mundrikandja politseiametnik kannab „Nagan“-süsteemilist revolvril ja iga krimi- naalametnik Walther-, F. N.-süsteemilist püstolit. Patrulliteenistusel provintsis on politseinik peale selle varustatud vintpüssiga, süsteem Mannlicher 95, ühes täägiga. Politseikoondiste väljaastumisel pa- raadil jne. kannavad politsei ohvitserid mõõka, kuna meeskond vintpüssi. Kui on vaja astuda võitlusse demonstratsioonide jne. puhul, on politsei meeskond varustatud kiivrite ja gaasigranaati- dega. Peale selle on politsei varustatud: raskete kuulipildujatega, süsteem Schwarzlose, kergete kuulipildujatega, süsteem Thomson ja Suomi, soomusautodega, rakettide heitjatega jne. Kriminaal- ametnikud on peale muu veel varustatud kuulikindla soomusega ja kilpidega, mida tarvitatakse kurjategijate korteritesse tungimisel, kui on arvata, et kurjategijad hakkavad vastu.

Politsei munder on üldiselt samasugune kui sõjaväelgi. Vahe seisab kõigepealt mundri värvis — politseinike munder on sinist värvi; peale selle on teenistuse ja aastame eraldusmärgid teissugu- sed. Naispolitseinikud kannavad erilise lõikega kuube ja frentši ja

saabaste asemel kingi. Teenistus- ja aukraadi märgid on neil samasugused nagu meestelgi.

Suurt rõhku pannakse spordi arendamisele politseis, kusjuures Poola politsei sportlik tegevus on koondatud spordiklubisse. Erilist tõusu näitavad Poola politseis: kergejõustik, vehklemine, ujumine, poks ja suusasport, kusjuures maksab põhimõte — levitada sporti terves politseiperes, seda harrastada selleks, et värskendada jõudu, kuid mitte selleks, et saavutada ühel või teisel alal tippsaavutusi. rekordspordi Poola politsei ei harrasta.

Riiklikul politseil Poolas on ka oma ajakirjad: „Przeгляд Policyjny“ — teaduslik ajakiri ja „Na Posterunku“ (postil) — populaarne, kord nädalas ilmuv ajakiri, mis on määratud eeskätt politsei meeskonnale.

Politsei juhtide tähelepanu on Poolas juba ammu pööratud politseinike kultuuriliste nõuete rahuldamisele. Sõbralikuks politseiametnike omavaheliseks koosviibimiseks, üksteisega tutvumiseks, teadmiste arendamiseks ja ühendusse astumiseks ning ühenduse pidamiseks kohaliku seltskonnaga kutsuti ellu terve rida politseikoduseid, mis moodustavad teatavas mõttes politseiklubid. Need kodud on varustatud suurte raamatukogudega, mida teatavail tingimusil võivad kasutada ka eraisikud, mis muidugi on tähtis sarnastes provintsi-linnades, kus puuduvad üldse suuremad ja laiematele ringidele kättesaadavad raamatukogud. Missuguse tähtsuse evivad need raamatukogud, näitab kõige kujukamalt see asjaolu, et praegu on politseiametnike kodude raamatukogudes kokku ümmarguselt 284.000 raamatut, kusjuures 1934. aastal neid raamatuid kasutasid kokku 98.000 inimest!

Haigete politseinike eest hoolitseb eriline selts „Policyjny Dom Zdrowia“. Poola riigipolitsei viienda aasta juubeli pühitsemisel tekkis politseikorpuses mõte kutsuda ellu asutus, kes võimaldaks haigeile politseinikele paremat ja kiiremat ning täielikumat tervekssaamist, kui see on võimalik kodus, asutus, mis täiendaks teatavas mõttes seda arstiabi, mida annab riik oma haigestunud politseiametnike tervekssaamiseks. Selle ilusa mõtte algatajad olid tol ajal olude sunnil sunnitud võimalikult kiirelt teotsema. Politseiteenistus oli eriti tol ajal väga raske, pealegi teenis politseis hulk isikuid, kes olid läbi teinud maailmasõja ja Poola vabadussõja enamlaste vastu ja kelle tervis oli kantud raskuste tagajärjel muutunud halvaks. Tol ajal oli surevus politseinike peres erakordselt suur ja iga väiksem taud gripi jne. näol nõudis selles peres hulk ohvreid.

Riiklikud ravilad ja kuurordid Poolas alustasid tol ajal õieti oma tegevust, igatahes ei suutnud nad sammu pidada tegeliku tarvidusega, mistõttu tuli loobuda mõttest kasutada neid asutusi politseiametnike tervishoiu seisukorra parandamiseks. Riiklikku aktsiooni tuli toetada ja täiendada eraalgatusega. Nii tekkis 1924. aastal organisatsioon nimetuse all „Policyjny Dom Zdrowia“, mille eesmärgiks oli parandada politseiametnike tervislikku seisukorda ja mis võttis omaks need põhimõtted, mis enamvähem praegu maksa-

vad tähendatud organisatsioonis. „Policyjny Dom Zdrowia“ sihiks on praegu: 1) abi anda seltsi liikmeile ja nende perekondadele haigestumiste korral, mis nõuavad viibimist kuurordis; 2) puhkuse kergendamise kuurordis, kui puhkust tahetakse terviseparanduslikel põhjusil mööda saata kuurordis; 3) abiandmine politseiametnike leskedele ja lastele, kes on oma kadunud mehe või isa tõttu seltsi liikmeks. Et saavutada neid sihte, asus selts oma haiglate sisseseadmisele, olemasolevate ravilate äraostmisele, kogudes ühtlasi raha kruntide ja majade ostmiseks või nende ehitamiseks, resp. ümberehitamiseks. Kuna oma puhkekodude ja ravilate sisseseadmine ja käimapanemine nõudis tükk aega, sõlmis selts lepinguid olemasolevate kuurortide pansionidega, ravilatega jne., mille põhjal need võtsid vastu ja ravisid politseiametnikke võrdlemisi soodsail tingimustel, kusjuures selts ise kandis osa ravimiskuludest kuurordis.

Seltsi tegevus arenes võrdlemisi kiirelt. Tema eesotsas seisid ettevõtlikud ja energilised inimesed, pealegi katsus riik võimaluste piires toetada heategevast ettevõtet. Seltsi tegevuse edukust 12 aasta jooksul näitavad kõige paremini järgmised andmed. Selts omandas: 1924. a. puhkekodu Druskienikis (60 voodiga), 1925. a. — ravila Busko-Zdrójs (80 voodiga), 1926. a. — ravila Otvoekis (60 voodiga), 1929. a. — ravila Zakopanes (110 voodiga), samal 1929. a. — ravila Tatarówis Pruti ääres (85 voodiga), 1930. a. — puhkekodu Druskienikis (90 voodiga), 1934/35. a. — ravila Busko-Zdrójs (55 voodiga). Käesoleval aastal alustati Druskienikis lastekodu ehitamist, mis on määratud 100 lapsele. Praegu seisab seltsi kinnisvarade all kokku kapitali kolme miljoni slooti suuruses; need kinnisvarad on peale eeltähendatud ravilate ja puhkekodude veel elumajad Varssavis ja Torunis ja ehituskruunid tulevaste ehituste jaoks. Raskeimaks tegevusaastaks seltsile kujunes 1929. aasta, mil tuli ära osta ravilad Zakopanes ja Tatarówis. Et saada tarvilikku kapitali ravilate ostmiseks ja ümbertegemiseks ning sisustamiseks, korraldas selts terve rea pidusid, loteriisid, teatrietendusi, kontserte jne., mis andsid kokku pool miljonit slooti; teine pool miljonit saadi sisemise laenu teel oma liikmeilt: iga politseiohvitser andis laenuna 50 slooti ja iga allohvitser 25 slooti. Laen oli tähtajata ja protsendita; praegu — kuue aasta möödumisel — on üle poole laenust juba tasutud.

Seltsi „Policyjny Dom Zdrowia“ tegevuskapitaliks on raha, mis ta saab liikmemaksude näol oma liikmeilt, kelle arv on aastate jooksul paisunud õige suureks, praegu on seltsis 26.718 liiget, kes kõik kuuluvad riikliku politsei perre. Liikmemaksu suurus on: allohvitseridelt 1 sloot kuus, aspirantidelt ja alam-komissaridelt 2 slooti ja kõrgemalt politseiohvitserelt (alates komissariga) 3 slooti kuus. Seejuures pole mingit sundi kuuluda seltsi, kes tahab, astub liikmeks, kes ei taha, ei pruugi seltsist ja tema tegevusest võtta osa; vaatamata sellele kuulub praegu 88% tervest riikliku politsei koosseisust seltsi liikmete hulka. Õigus kuuluda seltsi pole ainult tegelikus politseiteenistuses olevail politseiametnikel, vaid ka endisil,

pensionile läinud politseiametnikel, kui nad politseiteenistuses olles kuulusid seltsi.

Seltsi liikmeile ja nende perekondadele antud abi registreeritakse suure täpsusega, selleks peetakse iga seltsiliikme kohta seltsi kantseleis kaart, kuhu märgitakse üksikasjalikult antud abi. Selle kartoteegi abil saab ka täpse ülevaate seltsi iga-aastasest tegevusest. Selts trükitab igal aastal oma aruande ja sellest leiame muu seas 1935. aasta kohta järgmised andmed: 1) 1935. a. kasutasid ravilaid ja puhkekodusid kokku 1970 inimest, kes viibisid keskmiselt 40 päeva igaüks ravilas, resp. puhkekodus ja said sama aja jooksul arstimise osaliseks; 2) ravilate korrashoiuks ja ülalpidamiseks kulutati kokku 467.235 slooti; 3) kuurortides, kus „Policyjny Dom Zdrowia'l“ seni veel puudub oma ravila või puhkekodu, raviti 229 seltsiliiget, kellele selts tasus — 21.858 slooti ravimiskulude katteks.

Seltsi eesotsas seisab juhatus, kes praegu koosneb viiest liikmest, nende seas: neli ohvitseri ja üks allohvitser. Juhatus otsuste täidesaatjaks ja üldse kantseleiliseks asjaajamiseks on palgatud kantseleiline personaal, kes koosneb kuuest isikust ja kelle eesotsas seisab eriline asjaajaja-direktor, tegelik seltsi asjatähta ja hing. Seltsi tegevust teenistuse mõttes kontrollib seltsi põhimääruste järgi riikliku politsei peakomandant, kes teostab kontrolli oma ametnike kaudu. Teatav kontroll on vajalik, kuna mängus on suured, politseiametnike palgast kinnipeetavad summad ja seltsi tegevus on väga lähedalt seotud politseiteenistusega.

Teine selts, kes teotseb abiandmise alal politseile, on juba ülalmainitud selts „Rodzina Policyjna“, kes samuti kutsuti ellu politsei oma algatusel ja keda samuti peab ülal politsei ise. Seltsi „Rodzina Policyjna“ liikmeks võivad olla politseiametnike naised ja tütreid, see on puhtnaisorganisatsioon, vastandina ülalkäsitatud seltsile, kelle liikmeks võivad olla vaid politseinikud ise. Viimased võivad küll „Rodzina Policyjna“ tegevusest võtta osa, kuid ainult toetajate liikmetena.

„Rodzina Policyjna'l“ on praegu 24.019 korralikku liiget (naised) ja 11.615 toetajat liiget (mehed).

Seltsil on oma osakonnad terves riigis, s.o. igal pool seal, kus asub mõni politseiüksus, olgu see kas või kõige väiksem ja kõige vähema tähtsusega politseipost.

Seltsi organisatsioon on lühidalt järgmine. Seltsi eesotsas seisab seltsi kõrgem juhatus asukohaga Varssavis; kõigis vojevodkonna linnades teotsevad seltsi nn. kreisivalitsused ja kõigis kreisilinnades nn. klubivalitsused, kellele otseselt alluvad politseipostid vastavas kreisis seltsi tegevuse mõttes.

„Rodzina Policyjna“ ammutab oma sissetulekud liikmete korralisist maksudest (pool slooti kuus liikmelt), oma ettevõtteist, pidudest, loteriidest, etendusist jne. ja vabatahtlikest annetustest.

Seltsi peasiht on hoolitseda teenistuskohuste täitmisel langenud või saadud haiguste tagajärjel surnud politseiametnike leskede ja

laste eest. Hoolitseatakse ka pensionile läinud politseinike perekondade eest, samuti haigete ja pensionile läinud politseinike eest. Peale nende sihtide on kõnesoleval naisorganisatsioonil veel teised õieti hoopis laialdasemad ülesanded, mida ta püüab jõudu mööda, rippuvalt varanduslikust olukorrast täita. Nii annab selts abi kehve- maile maainimesile, mida ta saab kõige paremini teostada seetõttu, et tema osakonnad ja viimase allüksused teotsevad ka kõige kaugemates maanurkades, kuhu ei ulatu õieti ühegi teise organisatsiooni tegevus. Tema täidab ka kasvatuslikke ülesandeid maa kaugemates nurkades ja on selles mõttes abiks riigi vastavaile ametiasutusele. Selle seltsi tegevus on annud häid tagajärgi ka viimaste sihtide taotlemisel ja seda eeskätt seetõttu, et seltsiliikmed, tegevas teenistuses seisvate politseiametnike naised ja täiskasvanud tütreid, näevad ja teavad kõige paremini, kus kohas, missuguses perekonnas maal nimelt valitseb kõige suurem puudus, kus on avitavaid käsi kõige rohkem vaja. Politseiametnike naised kaugemates maanurkades on seetõttu muutunud poolenisti riigiametnikeks, kes on toeks oma meeste tegevusele ja kelle meeste tegevus ja teadmised võimaldavad neile edukalt teotseda Poola riigi ja rahva kasuks.

Seltsil on kaks kasvatusmaja, üks asub Sochazewis ja on määratud koolis käivatele lastele kuni 12-aastase vanuseni, teine asub Adamówis ja on määratud väikestele lastele kuni 6-nda eluaastani. Lastele, kes käivad kesk- ja kutsekoolides, asutati internaadidkoolid Stanislawówas, Lwowis ja Brzescis. Neis internaatideskoolides käivad muu seas ka nende politseiametnike lapsed, kes on teenistuse tõttu sunnitud elama sarnastes kohtades, kus vastavad koolid sootuks puuduvad, ja kes raha puudusel ei saa saata lapsi lähemasse linna elama ja seal koolis käima. Seltsi kasvatusmajad ja internaadidkoolid seisavad kohalike kreisivalitsuste otsese kontrolli all, neis on õppejõududeks elukutselised õpetajad, arstiabi antakse lastele alaliste, seltsi teenistuses seisvate arstide poolt. Ülemkontrolli teostab seltsi Varssavis asuv keskus.

Selts „Rodzina Policyjna“ on väga mitmel korral osa võtnud töötä tööliste laste toitmise ja nende eest hoolitsemisest ja on muu seas kaks miljonit lõunat tasuta jaganud. Loodusõnnetuste puhul on selts samuti alati rutanud appi riiklikele asutusele ja teistele eraorganisatsioonidele, andes abi nii raha kui ka riiete, kütte, jala- nõude jne. näol.

Ühendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest.

L. Puusild

Suur-Briti on naispolitsei tekkimise ja arenemise maa, kus tarvidus ümber korraldada hoolekandelist korda ja püüe seni- sest edukamalt võidelda seksuaalkuritegude toimetamise vastu ja

kõige vastu, mis on viimastega otseses või kaudses ühenduses, viisidki politseijuhte mõttele kasutada naisi politseiteenistuses, andes neile esimeses järjekorras kuritegusid ärahooldvad ülesanded. Tegelik elu on näidanud, et naispolitseist on kasu, eriti suurtes riikides ja suuremates linnades, et naispolitsei suudab täita neid lootusi, mis tema asutajad temale pannud. Seetõttu leidis naispolitsei ellukutsumise mõte pooldamist ka Euroopa mandril. Selleks aitas eriti kaasa Euroopa mandril valitsev segane olukord pärast maailmasõja lõppu ja sellega kaasaskäiv Euroopa mõnede riikide maaalade okupeerimine maailmasõja liitlaste poolt. Mandri eurooplased nägid nüüd, kuidas tegelikult teotseb varem põlatud ja muigeosaliseks saanud naispolitsei, ja see aitas tunduvalt kaasa naispolitsei asutamise mõtte populariseerimisele. Praegu on kõigis suurtes Euroopa riikides asutatud erilised naispolitseid, isegi Prantsusmaal, kus alul seisid naispolitsei ellukutsumise vastu nii ajakirjandus ja publik kui ka — vähemalt osaliselt — politsei juhid ise. On selge, et inglased on uhked oma naispolitseile ja tema tegevusele, on uhked sellele, et nemed on jällegi kord praktiliste inimestena ja poliitikutena leidnud õige tee kuritegevuse vastu võitlemiseks. Selle tagajärjel suurendatakse Inglismaal jõudumööda veelgi naispolitsei koosseisu. Nii otsustati alles hiljuti suurendada kuulsa Scotland Yardi politseid naisametnike osas nii, et igale politseiosakonnale tuleks esialgu vähemalt üks naisametnik. Mis puutub naispolitsei tegevusse, siis näitavad selle tegevuse tähtsust ja iga-aastast suurenemist kõigepealt statistilised andmed. Käepärast olevad andmed Birminghami naispolitsei tegevuse kohta näitavad, et Birminghamis asutati naispolitsei 1917. aastal, kusjuures teenistusse võeti kaks ametnikku. 1935. aastal oli see koosseisuline arv juba suurenenud 16 peale, kusjuures naisametnikud peale kantseleitööde ajasid 4273 asja.

Naispolitsei üheks ülesandeks Suur-Britis on võitlus noorte kuritegevuse vastu. Alaealiste poolt toimetatud kuritegude arv Suur-Britis näitab juba aastaid kestvat tõusu ja võib olla see tõsiasi ongi põhjuseks, mis pärast tahetakse naispolitsei koosseisu alata suurendada. Eriti silmatorkav on see kuritegude arvu tõus viimasel ajal, s. o. 1932. kuni 1934. aastani (hilisemad andmed praegu veel puuduvad). Kuritegude toimepanemise ja seaduste vastu eksimuste eest karistati Inglismaal ja Walesis 1932. aastal kokku 13.778 alaealist, 1933. aastal tõusis see arv juba 14.412 peale ja 1934. aastal — isegi 17.902 peale; viimases arvus on muu seas 2.638 alaealist vanusega 16 aastat. Muidugi on alaealiste poolt toimepandud kuritegude arvu tõus seletatav ka elanike, nii siis ka alaealiste arvu tõusuga, kuid kaugeltki mitte ainult sellega, mida näitavad järgmised arvud: statistiliste andmete järgi oli Inglismaal ja Walesis 1934. aastal 4.135.000 alaealist (10—16 aasta vanuseid, see vanus on ka ülaltoodud arvudes arvestatud), 1933. aastal — 4.020.000. Sellest üksipäini juba selgub, et noorte poolt kordasaadetud kuritegude arvu tõus ei ole sugugi seletatav nende noorte üldarvu tõusuga, vaid on seda väga vähesel määral.

Käesoleva aasta kevadel tuletati Suur-Britis meelde suguhaiguste seaduse maksmapanemist 50 aasta eest, nii et sellel seadusel oli käesoleval aastal juubel. Ühenduses juubeliga korraldati Londonis 23. ja 24. aprillil aktus ja avati tervishoiu näitus, mis illustreeris suguhaiguste vastu võitlemise tulemusi läinud 50 aasta jooksul. Kui inglased panid 50 aasta eest maksma suguhaiguste seaduse, siis tuli neil seejuures võidelda suurte raskustega — peamiselt seetõttu, et säärast seadust ja selles läbiviidud põhimõtteid veel kuskil maailmas ei tuntud, mistõttu väga paljud asusid seisukohal, et uus seadus ei anna mingisuguseid paremusi ega too endaga kaasa mingisuguseid positiivseid tagajärgi, vaid ainult kitsendab isikute vabadust ja annab politseile ning tervishoiuaparaadile liigset ja asjatut tööd. Ometi juhtus teisiti, kui need opositsionäärid arvasid. Uue seadusega pandi kehtima lõbunaiste registreerimine, nende järele valvamine tervishoidlikult seisukohalt, nende regulaarne arstlik läbivaatus, nende paigutamine haigestumise korral haiglatesse, nende vahi alla võtmine ja arestikambrisse paigutamine nende kohta maksvate eeskirjade täitmata jätmise puhul jne. Muidugi kutsus sarnane ennekuulmatu valjus esile palju pahameelt, ja oli inimesi, kes teadsid kuulutada, et ega valitsus selle sammuga veel rahule ei jää, vaid et tulevikus minnakse veelgi edasi, tungides ka teiste kodanike eraellu ja kitsendades nende vabadusi. Käesolev seadus on pika aja jooksul läbi teinud terve rea muudatusi, olenevalt tegeliku elu nõudeist ja selle elu arenemisest, kuid üldiselt on ta osutunud vägagi tarvilikuks ja kasulikuks, mida eriti näitab pärast maailmasõjaaegne aeg, mil võeti suguhaiguste vastu võitlemisel tarvitusele kõige uuemad ravimivahendid ja -viisid. Näitus tõendas väga piltlikult, et seadusest ja selle põhjal astunud sammudest on olnud määratu kasu suguhaiguste vastu võitlemisel. Nii näiteks on — et tuua mõningaid arvusid — süüfilisse haigestumiste arv viimasel ajal vähenenud 51% võrra (võrreldes 1920. aastaga) ja haigestumiste arv suguhaigusis üldse vähenenud 24% võrra (võrreldes sama 1920. aastaga).

Nagu „Eesti Politsei“ lugejail varemaist numbreist teada, astus New Yorgi politseijuht omapärase sammu politsei lennukite arvu tõstmiseks: ta võttis politseiteenistusse eralendureid ühes oma lennukitega, kes teatud juhtudel vastava lepingu põhjal teatud tasu eest peavad politseis teenima, täitma politseilisi ülesandeid. See eeskuju leiab nüüd järeletegemist Suur-Britis. Surrey krahvkonna politseiülem sõlmis hiljuti eraõhusõiduorganisatsioonide vahetalitusel lepingu 12 lenduriga, kelle kasutada on 8 lennukit (neist 7 turistilennukit), mille põhjal need lendurid peavad teatud tasu eest ühes oma lennukitega seisma politseijuhi korralduses. Nad võivad muidugi üldiselt oma lennukitega teha mida nad tahavad, kuid on kohustatud politseijuhi teatama, kuhu, millal ja kui kauaks nad lendavad, kusjuures teatud arv lennukeid ühes lenduritega peab aga alati kohal viibima. Kohalviibijaid lendureid võib politseiülem alati politseiliste ülesannete täitmiseks kohale kutsuda.

Nende väheste Euroopa riikide hulka, kus seni puudub naispolitsei, kuulub muide Belgia. Mõne aja eest käisid belgia ajakirjandusest läbi teated, mille põhjal lähemal ajal kavatsevat Belgia inglise eeskujul ellu kutsuda erilise naispolitsei, mõned ajalehed teadsid isegi kõnelda, et tegelikult olevat naispolitsei juba seatudki sisse. Kõigile neile sõnumeile ja kuuldusile astus vastu Belgia kohtuministeerium, kellele allub politsei, seletades, et naispolitseid Belgias ei ole ja et isegi pole kavatsust seda vähemalt lähemas tulevikus ellu kutsuda. Kohtuministeeriumile olevat küll tehtud hulk ettepanekuid naispolitsei asutamise asjus, ettepanekute tegijaks olevat nii riigiasutused ja -ametnikud kui ka eraisikud. Kohtuministeerium asub aga seisukohal, et ei ole mingit tarvidust naispolitsei järgi, mistõttu need projektid on kõrvale pandud, osalt aga sootuks läbi vaatamata jäetud.

Viimasel ajal on belgia sünnitushaiglates ja emadekodudes tulnud ette juhtumeid, kus vahetati ära vastsündinud lapsi, mis asjaolude ilmsikstulekul on muidugi palju meelepaha sünnitanud. Mõnel korral on vahetamine sündinud teenijaskonna lohakuse tõttu, kuid on olnud ka juhtumeid, kus lapsi on teadlikult ja meelega vahetatud. Kõik need juhtumid põhjustasid belgia „Revue Belge de la Police administrative et judiciaire“ direktorit, tuntud kriminalisti F. E. Louwage'i välja töötama projekti, kuidas neist vahetamistest tulevikus hoiduda. Seni sündis asja reguleerimine belgia haiglates ja kodudes järgmiselt: ema ja laps kanti ühe ja sama numbri all registrisse, sama number asetati ema voodi ja vastsündinud lapse voodi külge, mis asetsesid muidugi igäüks eriruumis. Mõnikord kinnitati veel lapse käe külge sama number. See kord võimaldas muidugi kergesti laste vahetamise. Härra Louwage paneb ette sisse seada järgmise korra. Ema sõrmedest tuleb võtta näpujalg, see kanda erilisele kaardile ja neist kaartidest moodustada erikartoteek; ema tuleb kanda eriregistrisse erinumbri all; vastsündinule tuleb sama number kinnitada kapslis kaela või jala külge; vastsündinu vasaku jala kannast tuleb võtta jäljend ja see märkida ema erikaardile. Analoogiline kord tuleks F. E. Louwage'i arvates maksmata panna ka lastekodudes, rinnalastekodudes, lasteaedades ja teistes sarnastes asutustes.

Belgia sandarmivägi on aja jooksul läbi teinud hulk muudatusi. Tema asutati praeguste ülesannetega juba 1814. aastal ja kandis kuni 1830. aastani nimetust „Corps de la maréchaussée“; praegune nimetus on „Gendarmerie nationale“. Asutamisel kuulus sandarmiväkke 31 ohvitseri ja 931 sõdurit; 1817. aastal suurendati koosseis ja sandarmiväkke kuulus 50 ohvitseri ja 1152 sõdurit; 1830. aastal suurendati jällegi sandarmite arvu, nii et sinna kuulus 45 ohvitseri ja 1256 sõdurit; maailmasõja puhkemisel oli Belgia sandarmiväes 85 ohvitseri ja 4240 allohvitseri, brigadeeri ja sandarmit; 15. novembril 1932 (viimane koosseisude suurendamine seni) oli sandarmiväes juba 152 ohvitseri ja 6289 sõdurit, neist 1719 ratsaväelast. Seda koosseisu hiljem ei ole muudetud. Belgia

sandarmiväe kõige vähem üksus on post. Järgmine üksus on brigaad. Mitu brigaadi moodustavad sandarmite kreisi (rühma), kelle eesotsas seisab alamleitnant, leitnant või kapten. Mitu sandarmite kreisi moodustavad kompanii, kelle eesotsas seisab kapten. Mitu kompaniid moodustavad sandarmite grupi majori juhtimisel. Praegu teotseb Belgias kokku 7 sandarmiväe gruppi asukohtadega Brüsselis, Antwerpenis, Gentis, Brügges, Monsis, Namuris ja Liege'is. Iga grupi juurde kuulub nn. eskadron, s. o. soomusautode osa, teatud arvu soomusautodega. Need 7 gruppi jagunevad kokku 19 kompaniisse, viimased — kokku 61 sandarmikreisi, viimased omakorda kokku 546 brigaadi; viimastest on 67 brigaadi ratsabrigaadid. Eriliste ülesannete täitmiseks on reservis peale selle veel teatud arv sandarmeid. Sandarmiväe teenistusse võtmise tingimused määrati kindlaks kaitseministri korraldusega maikuust 1931 (need tingimused on aja jooksul muutunud, kuid põhimõttelise tähtsusega küsimustes on jäänud endisteks). Selle korralduse järgi peab sandarmiväe teenistusse astuda soovija vastama järgmistele tingimustele: ta peab vähemalt 1,68 meetrit pikk olema, omama teatud üldhariduse, kehaliselt ja vaimliselt täitsa terve olema, vähemalt 21 ja kõige rohkem 35 aastat vana olema (maailmasõjast osavõtnuile on vanuse ülemmääraks 40 aastat), Belgia kodanik olema, vallaline, lesk või lahutatud olema, või aga olema lasteta abielus (mõningaid erandeid on selle tingimuse suhtes siiski võimalik teha), tal peab seljataga olema karistuseeta kaitseväeteenistus.

Türgi politsei on suhteliselt suuremaid maailmas: ümmarguselt 13½ miljoni elaniku juures on selle politsei (hulka arvatud ka politseilisi funktsioone täitvad: sandarmivägi ja piirivalve) koosseis kokku 53.200 meest. Üksikasjaliselt kujuneb Türgi politsei koosseis järgmiselt: 1) riigipolitsei (süü kuulub mundrikandjapolitsei ja kriminaalpolitsei linnades ja suuremates maaomavalitsuste üksustes alluvusega siseministrile) — 5850 meest; 2) sandarmivägi (kaitseväliseliselt organiseeritud politsei, kelle ülesandeks on korra, rahu ja julgeoleku eest hoolitsemine maal; ta jaguneb kaitseväe eeskujul rügementidesse, pataljonidesse, kompaniidesse ja postidesse ja allub nii siseministrile kui ka kaitseministrile) — 40.000 meest; 3) poliitiline salapolitsei (kelle ülesanded on samasugused nagu mujal poliitilisel politseil, allub siseministrile) — 750 meest; 4) piirivalve (täidab politseilisi ja kaitsevälisi funktsioone riigi piiridel, on kaitseväliseliselt organiseeritud ja jaguneb pataljonidesse, kompaniidesse ja postidesse, pataljonide üldarv on praegu 17, allub kaitseministrile) — 6600 meest, kokku üldse 53.200 meest.

Maaailma suurima tänavliiklemisega linn on New York Ameerika Ühendriigis. Seal elutseb praegu ümmarguselt 7 miljonit elanikku ja tema tänavate pikkus on 5251 miili, s. o. 8454 kilomeetrit! Neil tänavail liigub igapäev 790.000 jõuvankrit ja 400.000 muud sõidukit. Tänavliiklemise reguleerimisega tegeleb eriline liiklemispolitsei, kes koosneb 2600 mehest ja moodustab New Yorgi välispolitsei ühe osa. Peale politseinike reguleerivad

liiklemist veel erilised automaatselt töötavad tänavliiklemise reguleerijad, mille arv (nn. „tehnilised politseinikud“) praegu on 7761. Võrdluseks olgu tähendatud, et kõige elavama tänavliiklemisega linn Euroopas on London. Muu seas seati inglaste poolt läinud aasta lõpul kokku võrdlustabel kõige elavama tänavliiklemisega tänavate ja platside kohta Euroopa linnades. Selle tabeli järgi valitseb Euroopas kõige suurem liiklemine „Hyde Park Corner'is“ Londonis, kus igapäev liigub keskmiselt 81.000 sõidukit (jalgrattad ühes arvatud). Sellele kohale järgneb „Trafalgar Square“ Londonis 65.000 sõidukiga, „Slussen“ Stokholmis 60.000 sõidukiga, ooperiplats Pariisis 55.000 sõidukiga ja „Piccadilly Circus“ Londonis ning „Potsdamer Platz“ Berliinis, kumbki 51.000 sõidukiga päevas.

Kuna Ühendriiges puudub üldine ja ühtlane kriminaalpolitsei, kes oleks juhitud ühest keskkohast, ja igal osariigil on oma kriminaalpolitsei erikorra ja -organisatsiooniga, siis teeb kriminaalpolitsei asutuste korralik ja tagajärjerikas töötamine, öieti selle koostöötamise organiseerimine keskvalitsusele palju muret. Peale kõiksuguste katsete seda koostöötamist seada ajanõuete kohasele kõrgusele ja sellega kõrvaldada paljude iseseisvate kriminaalpolitsei keskuste olemasolu pahet, mis kõik enamvähem nurjusid, vähemalt ei annud käega-katsutavaid tulemusi, otsustati nüüd luua osariikide vaheline kriminaalkomisjon, kes peab koosnema osariikide esindajaist (igaühel üks). Selle komisjoni ülesandeks on kõrvaldada pahesid, mis seisavad ühenduses üksikutes osariikides maksvate seadustega kuritegude jälitamise, kurjategijate karistamise ja väljaandmise kohta. Komisjon peab tegema ettepanekuid kuritegude jälitamise, kurjategijate karistamise ja väljaandmise korra ühtlustamiseks terves riigis, sest praegune olukord on suureks takistuseks kriminaalpolitsei tegevusele ja arusaadavalt suureks hõlbustuseks kurjategijatele. Kriminaalpolitsei raske tegevuse kergendamiseks Ühendriiges kavatakse maksma panna veel teisigi uuendusi. Nii kirjutab New Yorgi politseiülem hiljuti kõigile New Yorgis asuvatele pesumajadele (arvult 1200!) ette võtta tarvitusele eriline märk, mis pannakse pestud pesu külge, ja peale selle pidada eri numeratsioon isikute kohta, kes vastavas pesumajas lasevad pesta oma pesu. Sellega tahetakse kergendada identifitseerimistõid kuriteo või õnnetusjuhtumi tagajärjel surmasaanud isikute kohta, sest praegu jääb ikka veel võrdlemisi suur osa sarnasel teel surmasaanuist identifitseerimata, mis loomulikult takistab kriminaalpolitsei võitlust roimarite vastu. Detroit linna politseivalitsus ostis hiljuti 15 soomusautot kriminaalpolitseile (linnas on 1,6 miljonit elanikku) võitluseks kurjategijate vastu. Iga soomusauto on varustatud raadioaparaadi ja kuulipildujaga. Soomusauto meeskond koosneb viiest politseiametnikust. Linn on jaotatud 15 komissariaati, nii et iga komissariaat saab endale soomusauto.

Äsjalõppenud Berliini olümpiavõistlusist võttis muide osa ka hulk politseiametnikke-sportlasi. Praegu puudub kahjuks täpne ülevaade kõigi nende politseinike kohta, mõned andmed on siiski

olemas. Nii võttis Saksamaa poolt osa 25 politseinikku või endist politseinikku, kes nüüd on läinud üle sõjaväkke. Norrast võtsid osa järgmised politseinikud: politsei-veltveebel Edvard Natvig Oslost (kõrgushüpe ja kümnevõistlus), politsei-veltveebel Reidar Kvammen Stavangerist (jalgpall), politsei-veltveebel Otto Berg Oslost (kau-gushüpe) ja politsei-veltveebel Kristian Henriksen Oslost (jalgpall). Austraalia meeskonna seas oli üks politseinik-poksija (poolraske-kaalus), kuna sõudemeeskond (8 meest) koosnes ainult politsei-ametnikest. Euroopa meister poksis (poolraskekaal) Zehetmeyer Austriast, kes olümpiamängudest Austria esindajana osa võttis, oli varemalt politseiametnik. Ka inglaste poksimeeskonnas olevat ol-nud mõned politseiametnikud.

Kodanliku Õhukaitse korraldus elu- ja tööstuskeskuses.¹⁾

R. Vaharo

g) Kaitse lõhkepommide vastu. Ühes süütepommi-dega leiavad ohtrat kasutamist vaenlase õhulaevastiku poolt lõhke-pommid. Viimased jagunevad fugaas- ja kildpommideks.

Fugaaspommid kujutavad endast tugevajõulise lõhkeaine-ga täidetud metallkesta. Neid pomme kasutatakse elutute märkide, nagu hoonete, sildade, elektrijaamade, veevõrkide jne. purustamiseks. Fu-gaaspommid kaaluvad 12—2000 kg. Suure lõhkeaine hulga sisal-davuse tõttu on fugaaspommidel ka süüteomadused. Fugaaspom-mide purustamisvõime kohta olgu näitena toodud, et 50 kg. raskene pomm, kukkudes kahekordsele telliskivihoonetele, vigastab seda tuge-vasti; 100-kg. pomm purustab seesuguse hoone. 500-kg. pomm pu-rustab mitu lõhkemiskoha juures asuvat väiksemat ja keskmist hoo-net, kuna 1000-kg pomm lööb läbi 2—3 m. paksuse betoonkatte.²⁾

Kildpommid on tavaliselt kergekaalulised, 1—50 kg. rasked. Neid tarvitatakse elavate märkide vastu. Oma konstruktsioonilt ja-gunevad nad kahte põhitüüpi: ühed täidetakse peale lõhkeaine kuu-likeste ja kildudega; teised annavad kilde kesta purunedes.

Lõhkepommid põhjustavad elu- ja tööstuskeskustes järgmisi kahjulikke tagajärgi: 1) hoonete kokkuvarisemisi; 2) maa-aluse torustiku ja juhtmete vigastusi; 3) kahjutulesid lühiühenduste ja valgustusgaasi süttimise tagajärjel; 4) veeuputusi tänavail ja keld-reis; 5) lõhkeainete plahvatusi; 6) liiklemitakistusi; 7) inim-kaotusi.

Kaitse hoonete kokkuvarisemise korral. Möödunud sõdade kogemuste põhjal võib oletada, et ka tuleviku sõja korral elu- ja tööstuskeskuste pommitamiseks kasutatakse peamiselt 50—100-kg. lõhkepomme. Need kaliibrid on küllaldased, et ohtra tarvitamise

¹⁾ Vt. „E. Politsei“ nr. 4 — 1936.

²⁾ Vestnik protivovozdušnoi oboronõ, 1936, k. 5, lk. 52.

juures muuta hoonestik rusudeks. Raskemad pommid tuleksid kasutamisele eriti tähtsate märkide vastu.

Kuna võimatu on ümber ehitada linnades olemasolevat kivihoonestikku lennupommidele rohkem vastupidavate betoon- ja raudbetoonehitiste vastu, siis on prantsuse arhitektide ühing lahendanud kaitse hoonete kokkuvarisemise korral järgmiselt:³⁾ õhurünnaku korral kohalolev elanikkond peab otsima varju hoone keldris, mis muudetud varjendiks; varjend, mis asub neljakordse kivihoone keldris, pakub varju 50-kg fugaaspommi vastu; kõvendatud laega varjend seitsmekordses kivihoones pakub varju 100-kg. fugaaspommi vastu; tugeva laekattega varjend (betoonkate 0,70 m. ühes raudtaladega) kaheksakordses kivihoones pakub kaitset 300—500-kg fugaaspommi vastu. Sellevastu kahekordse kivihoone kelder pakub vaid varju 10-kg pommi vastu.

Keldrikorrale varjuläänud elanikele pole sedavõrd ohtlikud lõhkepommid kui pommituse tagajärjel kokkulangevad hoonete rusud, mis suurte raskuste näol võivad läbistada keldrikorra lae ja matta varjendis olijad enda alla. Hoonete kokkuvarisemise ärahoidmiseks on tarvis kõvendada laekordi taladega, mis asetatakse üksteisest umbes 1 m kaugusele. Igal juhul peab varjendi lagi olema sedavõrd kindel, et kokkulangevad rusud ei suuda seda sisse muljuda oma raskusega. Sakslaste andmeil⁴⁾ peab keldrivarjendi lae tugevus vastama järgmise valemi nõudeile: $P = P_t + P_n$, kus juures P = varjendi lae koormatus kg-des; $P_t = 75\%$ varjendi lae kohal asuvast ehitusmaterjali kaalust kg-des ja $P_n = 50\%$ igal majakorral asuvast inventari kogusummast kg-des.

Tuleb pidada silmas, et mitte kõiki elu- ja tööstuskeskuses asuvaid hooneid ei ähvarda ühtlane oht õhupommituse korral, vaid et osa ehitisi moodustab tähtsamaid ja teine osa vähemtähtsaid märke.

Õhupommitusohklikkuse mõttes jagavad sakslased elu- ja tööstuskeskuste hoonestiku 4 järgmisse rühma:⁴⁾ I rühm: vee-, valgustuse-, energia-, gaasijaamad, kaitseväe ehitised, raudtee- ja lennujaamad, sadamad, posti-telegraafi- ja politseiasutused, tuletõrjedepood jne.; II rühm: juhtivad riigi- ja omavalitsusasutused, suurtööstusettevõtted, haigemajad, laod, koolid jne.; III rühm: elumajad suurtes linnades, samuti kesk- ja väikelinnade elamud, kui need asuvad õhupommitusohtrike objektide otseses läheduses; tähtsamad asutused kesk- ja väikelinnades; IV rühm: elumajad ja kõrvalhooned kesk- ja väikelinnades. I ja II rühma kuuluvate hoonete suhtes tuleb ette valmistada vastavad kaitseabinõud õhupommituse vastu. Uute ehitiste püstitamisel tuleb need abinõud ette näha ehitusplaanis, kuna olemasolevate ehitiste suhtes tuleb kohaldada neid abinõusid niivõrd, kuivõrd võimaldavad seda hoone ehituslaad ja majanduslikud olud. Mis puutub IV rühma hoonestikku, siis pole tarvidust eeldada erilisi kaitseabinõusid nende suhtes lõhkepommide

³⁾ Vestnik protivovozdušnoi oboronõ, 1936, k. 5, lk. 53.

⁴⁾ H. Schossberger, Bautechnischer Luftschutz, 1934, lk. 152 ja 28.

vastu, kuna vaenlase lennuvägi vaevalt tarvitab lõhkepomme nende märkide jaoks.

Raskemaks küsimuseks osutub kaitseküsimuse lahendamine III rühma hoonete suhtes, sest nende arv on kõige suurem ja kaitsekorraldus kindlate varjendite ehituse näol nõuab kodanikelt suuri kulusid, mis ei tasu end majanduslikult. Meetripaksuste betoonkatetega varjendid ja muud sarnased ei või üldse kõne alla tulla. Tarvis on nende hoonete suhtes, mis asuvad õhupommitusohlike objektide otseses läheduses, läbi viia ettevalmistusabinõud kodanike päästmiseks, olgu improviseeritud varjendite ehituse või hoonete vastu pidavuse kindlustamise või muul teel. Uutes III rühma kuuluvais elamuis, kus 25 või rohkem tuba, peaksid varjendid olema ette nähtud ehitusplaanis.

Maa-aluse torustiku ja juhtmete vigastuste kõrvaldamine. Elu- ja tööstuskeskuste pommitamisel lõhkepomidega võivad kergesti vigastatud saada tänavasillutise all olevad vee- ja gaasitorustikud, samuti elektriikaablid. 1,25—1,50 m sügavuses asuva torustiku või kaabli purustamiseks jätkub isegi 25 kg raskusest fugaaspommist. Hoonete sisemised vee- ja gaasitorustikud, samuti juhtmed purunevad hoone kokkuvarisemisel. Erilisi raskusi tekitab veetorstiku lõhkemine tulekustutustööde läbiviimisel. Kui pole käepärast lah-tisi veekogusid, veebasseine või veerikkaid kaeve, võib vallalepääsenud tuli hävitada terved majadekvartaalid. Samuti võib gaasitorustiku lõhkemisel tuld võtnud gaas ohtlikuks saada ümbruskonnale. Veevarustuse olemasolul elu- ja tööstuskeskuses on tarvis, et veeallikast tuleks mitte üks, vaid kaks ehk rohkem magistraal-toru elukeskuse, kusjuures need magistraal-torud ei tohi asuda üksteise läheduses. Magistraal-torud peaksid olema sedavõrd kaitstud, et kerged, kuni 100-kg. pommid ei suudaks purustada nende katet. Üldises veetorstiku võrgus on tarvis ette valmistada, umbes 400 m kaugusel üksteisest, veesulgemiskohad, mille kaudu oleks võimalik lõhkenud torustiku osa isoleerida üldisest torustiku võrgust. Tule-tõrje ülesannete täitmiseks tuleks sisse seada veevarustuse eritorustik, mis kindlustaks tuletõrjele veega varustamise massiliste kahju-tulede korral. Vee- ja gaasitorustiku, samuti elektri-juhtmete vigas-tuste kiireks kõrvaldamiseks peavad olema väljaõpetatud ja tarvi-like abinõudega varustatud vastavad remonttegev-konnad. Nende tegev-kondade kaadri moodustavad elukeskuse veevärgi, gaasi- ja elektri-jaama teenistuses seisvad isikud, kelle koosseisu täiendatakse vastavate oskustöölis-tega.

Kahjutulede kustutamine lühiühenduste tagajärjel on eeskätt maja tulevalvurite ülesandeks. Ei saa nad toime selle ülesandega, kutsutakse välja lähim tuletõrje tegev-kond.

Gaasitorustiku lõhkemisel põlemasüttinud gaasi suudavad kus-tutada vaid tulekindlate ülikondadega (asbest) ja vastavate tööriis-tadega varustatud oskustöölised. Igas KÕ punktis, mille tegevus-rajoonis olemas gaasitorustik, on tarvis vähimalt 2—3 sellist oskus-töölist ühes tarvilikkude abinõude ja varustusega.

Veeuputusi tänavail ja keldreis tuleb sageli ette rahuajal tugevate hoovihmade tagajärjel, ja meie tuletõrje on selle õnnetuse kõrvaldamisega saanud kergesti hakkama. Hoopis teissugune on olukord fugaaspommi läbi veetorstikkude lõhkemise tagajärjel tekkinud uputuste korral, kui elanikkond ei otsi väljapääsu keldrikorralt tänavale, vaid ümberpöörduvalt — varju keldreis, ja kui tuletõrje tegevkonrad on seoses oma otseste ülesannetega — tulekustustöödega. Selleks juhuks tuleb KÕ punktides näha ette vabatahtlikest päästesalgad, kes seisavad õhurünnaku korral KÕ punkti juhi käsutuses ja saadetakse välja tarvidust mööda.

Lõhkeainete plahvatuste ärahoidmiseks on tarvis elukeskusest lõhkeainete tagavarad välja viia ja paigutada hajutatult väljaspoole elukeskuse piire. Sama on maksev kergestisüttivate ainete (benziin, piiritus, eeter jne.) tagavarade kohta.

Fugaaspommi lõhkemise tagajärjel kokkulangenud hoonete rusud sulgevad linnades tänavad, seda eriti vanalinnaajagude osas, ega võimalda läbipääsu tuletõrje- ja päästetegevkonradade sõidukeile. Samuti teevad liiklemisele takistusi sügavad pommihehtrid kitsastel teedel ja teede ristkohtadel. Eriüsi takistusi lõhkepommi läbi võidakse tekitada raudteeliiklemisele. Liiklemistakistuste kõrvaldamine on KÕ juhtide tähtsamaid ülesandeid, seda eriti raudteedel. Selleks tuleb moodustada vastavad remonttegevkonrad. Remonttegevkonradade kaadri moodustavad teemeistrid ja oskustöölised, keda täiendatakse vabatahtlikega ja tarbekorral kodanike tööle käsutamiseiga sundkorras.

Eriüsi probleemi KÕ juhtidele seab üles kodanike kaitse korraldamine lõhkepommi hävitava mõju vastu, kuna, nagu nägime eelpool, pole võimalik puhtmajanduslikel põhjusil suuremale hulgale elukeskuse kodanikest pakkuda kaitset varjendite näol isegi kergemate, s. o. kuni 100-kg. lõhkepommi vastu. Itaalia sõjateadlase kindral Maltese arvutuste järgi⁵⁾ on lõhkepommi tagajärjel tekkinud kaotused palju suuremad kui gaasipommi läbi. Kindral Maltese arvutuste kohaselt tuleb linnas 1 tonni allapillatud lõhkepommi kohta 12—18 surnut ja 33—35 haavatut, kuna 1 tonni gaasipommi kohta on need arvud vastavalt 2—3 surnut ja 100 mürgitatut. Parimaks abinõuks inimkaotuste arvu vähendamiseks on nende kodanike, kelle olemasolu elukeskuses õhuohu korral pole hädatarvilik, vabatahtlik lahkumine elukeskusest või elukeskuse õhupommitusohhlikest rajoonest. Nende kodanikkude kaitseks, kes ei leia varju keldrikorradade varjendites, on otstarbekohane valmistada sügavad kaevikud, kus see võimalik, umbes 100 m. ehitistest eemal. Meie vanemates linnades — Tallinnas, Narvas ja Tartus — võidakse otstarbekalt lõhkepommi vastu ära kasutada rootsiaegseid kasemate ja keldreid, mis peavad vastu isegi keskmisile ja mõned kasematid isegi rasketele lõhkepommiidele.

h) Kaitse sõjagaaside vastu. Gaasikaitse ülesandeks on ini-

⁵⁾ Vestnik protivovozdušnoi oboronõ, 1935, k. 11, lk. 58.

meste, loomade, elutarvete, materjalide jne. kaitse aerokeemilisel kallaletungil levitavate sõjagaaside kahjuliku mõju vastu.

Aerokeemilist kallaletungi kaugel tagala vastu teostatakse õhulaevastiku poolt allaheidetatavate aerokeemiliste pommide abil, mis oma kaalult on 5 kuni 2000 kg. raskused. Ka kasutatakse sõjagaasi levitamiseks peale pommide erilise seadeldusega varustatud lennukeid, mis piserdavad alla mürgitavat vedelikku keemilise vihma näol.

Maailmasõja päevil ei leidnud aset aerokeemiline kallaletung kauges tagalas asuvate elukeskuste peale, küll võeti tarvitusele äsjalõppenud Itaalia-Abessiinia sõjas.⁶⁾ Aerokeemilisel kallaletungil kaugel tagala vastu kasutatakse tänapäeval sääraseid sõjagaase, mis olid tarvitusel rindeil maailmasõja lõpuperioodil. Itaalia-Abessiinia sõja eelpäevil käis ajakirjandusest läbi teade, et itaallased tahavad üllatada mingi uue, väga mõjuva sõjagaasiga. Tegelikult ei võetud tarvitusele mingit uut sõjagaasi liiki.

Võitlusviise sõjagaaside kahjuliku mõju vähendamiseks on pärast maailmasõda uuritud peaaegu kõigis riigis. Suuri masse kodanike hulgast on sellise kaitse teenistusse rakendatud Nõukogude Venes, Saksamaal ja Jaapanis.

Oma iseloomult võib gaasikaitse ülesande teostamist jagada järgmisiks alltoiminguiks: 1) gaasiluure ja -vaatlus, 2) inimeste, 3) loomade, 4) elutarvete ja varanduste kaitse ja 5) aerokeemilise kallaletungi tagajärgede likvideerimine.

1. Gaasiluure ja -vaatluse eesmärgiks on kaitstava eseme ümbruses oleva maastiku omaduste ja atmosfääriliste tingimuste uurimuste kaudu kindlaks teha sõjagaasi püsivuse ja levimise võimalused, avastada sõjagaaside olemasolu, kindlaks teha nende liik ja ära märkida mürgitatud maa-ala piirid. Gaasiluurajate ülesandeks on ühtlasi alarmeerida gaasitatud rajooni elanikkonda ning juhatada kohale degaseerimistegevkomnad. KÕ punkti gaasiluure ja vaatlejate lüli koosneb 2—4 luurajast ja 1—2 sidemehest, kokku on lüli 3—6 meest. Gaasiluure ja vaatlejad on varustatud gaasitorbikutega ja riietatud gaasikindlatesse ülikondadesse. Nende varustuseks on: gaasiluurepaune 2, laternaid 2, gaasihäiresignaale 2 ja lipukeksi 50. Lipukeste asemel on otstarbekohasem, eriti asfalt- või parkett-tänavail tarvitada kollast ookermulda, mis hõlpsamini kaasaskantav ja kergemini käsitatav kui lipukesed.

2) Inimeste gaasikaitse jaguneb: a) üksikkaitseks ja b) ühiskaitseks. a) Üksikkaitsevahenditena esinevad gaasitorbikud, gaasikaitseülikonnad ja -määrded. Gaasitorbikud jagunevad filter- ja isoleertorbikuteks. Filtergaasitorbikud vastava kurna abil adsorbeerivad ja absorbeerivad õhus oleva gaasi ning võimaldavad gaasitatud atmosfääris sisse hingata puhast õhku. Seevastu isoleergaasitorbikud eraldavad hermeetiliselt inimese hingamisorganeid välisest õhust, varustades teda teatud aja jooksul kaasaskantava

⁶⁾ „Times“ 16. 04. 36 andmeil itaallased saatsid läbi Suez'i kanali Aafrikasse 45 tonni ipriiti, 265 t. lämmastavaid gaase, 12.183 sõjagaasi-lennukipommi ja 3227 süütepommi.

hapniku tagavaraga. Filtergaasitorbikud on otstarbekohased kasutamiseks piiratud aja jooksul vingugaasis või eriliselt tugeva kontsentratsiooniga gaasitatud piirkonnas, kus ei pea vastu filtertorbikud. Kindlamaks kaitseabinõuks kodanikule gaasitatud piirkonnast väljumiseks on gaasitorbik. Gaasitorbikuid valmistatakse väga mitmet süsteemi, ühed pikema, teised lühema aja vastupanuvõimega, kusjuures üldiseks nõudeks on, et nad peavad pakkuma kodanikule kaitset, kuigi ajutist, senituntud sõjagaaside vastu. Kodaniku gaasitorbik, mida oleks võimalik tarbekorral kasutada KÕ aktiivtegevuskondade jaoks, vahetades nõrga kurna tugevamaga, peab olema oma hinnalt kodanikule kättesaadav. Ta hind ei tohiks ületada 7—8 krooni. KÕ aktiivmeeskondade liikmetele, samuti politseipostidele, kellel püsivalt tuleb viibida gaasitatud õhus, on tarvis peale gaasitorbiku veel gaasikindel varustus: riided, peakate, saapad ja kindad. Senine riietekomplekt, kus püksid, pluus ja peakate koos, pole praktiline tarvitamiseks. Esiteks, nõuab sellise komplekti selgapanek liiga palju aega; teiseks, üksinda on üldse seda raske selga panna ja, kolmandaks, ta on liiga ummune. Sakslased ja jaapanlased on ülaloodud pahed kõrvaldanud seega, et nad gaasikindla ülikonna komplekti on teinud kolmest osast, kusjuures püksid, kuub ja peakate moodustavad igaüks omaette terviku. Kodumaal samal viisil valmistatud prooviülikonnad näivad rahuldavat neile ülesseatud nõudeid. Mis puutub saabastesse ja kinnastesse, siis on otstarbekohasem valmistada neid kummist kui õliriidest. Vananemise perioodi saabudes võib kummisaapaid kasutada majanduslikeks töödeks; samuti on nad vastupidavamad kui õliriidest saapad.

Gaasikindlad määrded on mõeldud inimese välisnaha kaitsmiseks söövitusgaaside toime vastu. Rahuldavaid tagajärgi on annud katsed lanoliini-, vaha-, vaseliini-, želatiini- jne. määretega. Kuna määrded on kergesti eemaldatavad nahapinnalt kehasoojuse mõjul ja mehhaanilisel teel, siis ei tule neid tõsiselt võtta KÕ aktiivmeeskondade nahakaitsena.

b) Ühiskaitsevahenditena esinevad gaasivarjendid ja gaasikindlad ruumid. Gaasivarjend on fortifikatsiooniline ehitis ja tema ülesandeks on kodanikule varju pakkuda sõjagaaside, kild- ja süütepommide ning kokkulangevate hoonete rusude vastu. Olles kaitse mõttes universaalne, on varjendite suhtes seatud üles väga palju ehitustehnilisi nõudeid. Need nõuded on seevõrd erinevad, kuivõrd lahkuminevad on ühes või teises riigis vaated gaasivarjendite massilise kasutamise võimaluste kohta. Üldiselt on päevaselge, et kõigi linnakodanike jaoks keegi ei suuda ehitada gaasivarjendeid. Ka pole võimalik puhtmajanduslikel põhjusil ehitada gaasivarjendeid nii kindlaid, et need suudaksid vastu panna keskmisile ja raskeile lõhkepommidele otsese pihtavuse korral. Gaasivarjendite ehituspoliitikas on peatuma jäänud seisukoha juures, et tähtsamate ametkondade ametisikuile normaalse töö jätkamise võimaldamiseks õhurünnaku korral on gaasivarjendid tarvilikud. Samuti on tarvilikud varjendid KÕ aktiivsete tegevuskondade jaoks, kus nad varju leiavad õhurün-

naku teostamise momendil. Mis puutub eluhooneisse, siis peetakse tarvilikuks, et suuremais kivi- või betoonelamuis, mis asuvad õhupommitusohlikes rajoones, peaksid olema ette nähtud gaasivarjendid. Väiksemas hooneis neis rajoones peaks sisse seatama gaasikindlad ruumid. Peale selle on tarvilik, et igas KÕ jaoskonnas oleks ette valmistatud vähemalt 1—2 varjendit kollektiivabiandmispunkti näol. Varjendite suhtes on välisriikide määrustikes seatud üles nõuded, et need ei oleks liiga suure mahutusega. Belgia määrustik ei luba kollektiivvarjendeid ehitada üle 100 inimesele⁷⁾. Sakslaste seisukohalt ei tohiks üks varjend mahutada üle 50 inimese; keskmiseks normiks peetakse koguni 20 inimest varjendi kohta⁸⁾. Üldiselt peetakse tarvilikuks, et gaasivarjendil peaks olema vähemalt 2 erikülgedes asuvat väljapääsu ja et varjendis oleks vähemalt 3 m³ õhku inimese kohta.

3) Loomade kaitsel sõjagaaside vastu on tegemist samade probleemidega, mis inimestegi juures. Vahe seisab vaid selles, et loomad üldiselt ei ole sõjagaaside suhtes nii tundelised kui inimesed ja et kaotused loomade keskel ei oma sellist tähtsust riigikaitse mõttes kui inimkaotused.

4) Elutarvete ja varanduste kaitseks sõjagaaside vastu kasutatakse gaasikindlaid ruume, gaasikatteid ja määrdeaineid. Toiduainete suuremad tagavarad tuleb paigutada väljaspoole õhupommitusohlike rajoones. Gaasikindlate ruumidena esinevad gaasikindlad laod, keldrid, varjendid jne. Nendel ruumidel pole tarvilik mehaaniline ventilatsioon sisseseade. Sobivat ruumi leidub keldrikorral. Väikemas ulatuses toiduaineid võib kergesti ära hoida sõjagaaside kahjuliku mõju eest kindlate pakendite abil, milleks tsinkplektst kapid või kastid, klaas- ja plekkpurgid, pergament-, vaha- või tsellofaanpaber. Värvimata masinaosad tuleb kaitseks sõjagaaside vastu sisse määrida gaasikindlate määrettega.

5) Aerokeemilise kallaletungi tagajärgede likvideerimine. Õhukallaletungi lõppedes ei kao veel sõjagaaside mõju. Olles raskemad õhust, püsivad nad tundide, päevade, mõned gaasid isegi nädalate ja kuude viisi. Sõjagaaside mõju kõrvaldamiseks kasutatakse mitmesuguseid vahendeid (keemilisi, mehaanilisi j.t.), mille valik oleneb sellest, missuguste gaasidega meil on tegemist. Kiirestihaihtuvate sõjagaaside mõju kõrvaldamiseks lahtistel kohtadel ei võeta ette mingit degaseerimist, sest seal gaasid kantakse laiali tuule mõjul. Kinniste ruumide puhastamiseks gaasist avatakse ukсед ja aknad. Püsiva iseloomuga sõjagaaside kõrvaldamine üldiselt, nn. degaseerimine nõuab keerukaid vahendeid. Siin tuleb üksikasjaliselt puhastada iga ese, mis puutunud kokku gaasiga. Püsiva iseloomuga sõjagaaside kõrvaldamiseks kasutatakse tuld, vett, mitmesuguseid keskendajaid (neutralisaatoreid) ja lahustajaid. Tulega degaseerimiseks on kõige otstarbekohasem kasutada leegipõlleteid. Suurte pin-

7) Instruction générale sur la protection anti-aérienne passive de la population et des installations civiles, Bruxelles, 1934, lk. 18.

8) H. Schossberger, Bautechnischer Luftschutz, 1934, lk. 105.

dade (tänavate, seinte, katuste jne.) pesemist gaasist on kasulik teostada veega uhtumise teel, kui on võimalik mürgitatud vee äravoolu juhtida roiskvee torustikku. Veega uhtumiseks on otstarbekohane kasutada tuletõrjepritse. Vähemate pindalade uhtumiseks jätkub tänava kastmise voolikust. Keskendajatena esinevad mitmesugused kemikaalid, mis ühinevad gaasidega (ka vedelikkudega) neutraalaineks. Parimaks keskendajaks ipriidiga ja ljuisiidiga peetakse kloorlubja. Seda võib puistata pulbrina gaasitatud pinnale, milleks tarvitatakse sellekohaseid sõelu. Sõelade puudusel võib kloorlubja laialikandmiseks kasutada harilikku naelakasti või mõnd teist nõu ja külvamist teostada käsitsi. Suurte pindalade ühtlaseks katmiseks kloorlubja pulbriga on otstarbekohane kasutada ühe inimese jõul lükatavat külvikäru. Viimase paremus rullisõela ees on, et külvipind on laiem ja sellega on võimalik külvata ka niiskunud kloorlubja. Pealegi on tema rahuajal kasutatav majanduslikuks otstarbeks — talvel jalgteedele liiva külvamiseks, mis eriti kasutamist leidnud Saksamaal. Selliste esemete puhastamiseks gaasist, kuhu pole võimalik külvata kloorlubja, tarvitatakse kloorlubja piima. Kloorlubja piima pritsimiseks kasutatakse pulverisaatorpritse (näit. calimax'e). Metallosade puhastamiseks sõjagaasidest tarvitatakse mitmesuguseid orgaanilisi vedelikke-lahustajaid nagu: petrooleumi, bensolini, bensooli, piiritust, eetrit jne.

i) Aerobakterioloogiline kaitse. Aerobakterioloogilise kaitse ülesandeks on inimeste, loomade ja elutarvete kaitse aerobakterioloogilisel kallaletungil levitatavate infektsioonipisilaste kahjuliku mõju vastu. Aerobakterioloogilist kallaletungi kauge tagala elukeskustele võidakse teostada vaenlase lennuväe poolt allapillutud infektsioonipisilaste kultuure sisaldavate klaasampulide või pisilasi sisaldavate lennupommide abil. Inglase Madseni arvates võidakse sellisel teel levitada tüüfuse-, koolera-, katku-, gripi- ja teisi pisilasi. Infektsiooni tekitavate pisilaste tarvitamine tsiviilelanikkonna vastu mõistetakse üldiselt hukka kõigi riikide ajakirjanduste poolt. Paljud õpetlased (Fox, Pfeiffer, Bordet j.t.) arvavad, et bakterite sõda, kuigi võimalik, on raskesti kasutatav, kuna ta võib ka ohtlikuks muutuda selle relva kasutajale endale. Teiseks, aerobakterioloogiline kallaletung võib soovitud tagajärgi anda vaid madala kultuuriga rahva suhtes, kuna kultuurriikide tervishoidlikud kaitseabinõud on seevõrd arenenud, et nakkushaiguste epideemiale piiri panemine ei tekita enam ülesamatuid raskusi. Pealegi suudavad praegusaja modernsed filterveevärgid rahuldavalt vett puhastada tüüfuse- ja koolerapisilast, kui veekogu peaks nakatama nende pisilastega. Prantslase Vauthier arvates ei tule siiski bakterioloogilist sõda kui niisugust ja selle tagajärgi alahinnata. Ta peab soovitavaks selle ohu võimalusi tõsiselt pidada silmas. Olulisemaks nõudeks peab Vauthier, et elanikkond oleks vähemalt teadlik pisilassõja ohu võimalusist ja et sõjakorral peetaks piinlikult kinni puhtusnõudeist tervishoiu alal ja ei tarvitataks joogiks keetmata vett ning et oleks nähtud ette joogivee saamise võimalused teistest veekogudest, kui

üldtarvitatav elukeskuse veeallikas peaks osutama mürgitatuks. Samadel eesmärkidel vene õpetlane Koshevnikov soovib kaevata elukeskusesse tarvilikul arvul arteesiakaevu, millest oleks võimalik kodanikke varustada puhta joogiveega.

Kauge tagala kaitse vaenlase õhujõudude rünnaku vastu on uuema aja probleeme. Nagu näitavad hiljuti lõppenud Itaalia-Abessiinia sõja kogemused, kandub kaasaja modernsõja raskuspunkt õhuruumi ja me võime öelda, jälgides tänapäeva lennuväe arenemiskäiku, et tuleviku sõda peetakse eeskätt õhusõja tähe all, vähemalt sõja esimesel perioodil. Kuna riigi kaitsejõud on sõjapäevil tegevuses rindeil vaenlase välivägede vastu, pole tagalas asuvail kodanikel õigust tagala objektide kaitseks kaitsejõudude abile loota, vähemalt kodanliku õhukaitse osas, ja kodanikkond peab ise toime tulema nende ülesandega.

Kodanliku õhukaitse teostamise juhtimise osas tagalas langeb pearaskus politsei õlgadele. Õhukaitse läbiviimisel on politseile abiks kodanlikud, riiklikud ja omavalitsusasutused, tuletõrje, Punane Rist, Kaitseliit, vabatahtlikud kodanliku õhukaitse organisatsioonid ja tarbekorral elanikkond laiemas ulatuses.

Arvestades meie elu- ja tööstuskeskuste väikesi pindalaid, võrreldes Lääne-Euroopa linnadega, siis ei sünnita kodanliku õhukaitse abinõude läbiviimine hea tahtmise juures meile ülesamatuid raskusi. Õhusõda nõuab kõigepealt tugevaid närve nii õhujõududel kui rünnatavail. Teadlik ja kodanlikuks õhukaitseks ettevalmistatud rahvas suudab vapralt vastu panna ka kõige ägedamaile vaenlase õhurünnakuile.

Liiklemisõnnetusist Tallinna-Harju prefektuuri piirkonnas 1935/36. a.

Prefektuuri poolt kogutud möödunud aasta, s. o. 01.04.35 kuni 01.04.36 liiklemistegevuse andmestiku järgi selgub, et prefektuuri piirkonnas liiklemisalal seaduste ja määruste vastaste liiklemisjuhtumite ja õnnetuste koguarv on tunduvalt vähenenud võrreldes kahe eelmise aastaga. Üksikasjaliselt 1935 liiklemisala andmestikku vaadeldes ja kahe eelmise aasta andmetega võrreldes selgub järgmist:

1935 oli Tallinnas registreeritud 1982 jõuvankrit, 1934. a. — 1340 ja 1933. a. — 1418.

Jaoskondades on koostatud liiklemisalal protokolle järgmiselt:

	1935	1934	1933
1. jaoskonnas . . .	75	80	44
2. „ . . .	286	312	268
3. „ . . .	146	205	139
4. „ . . .	173	96	57
5. „ . . .	58	45	57
6. „ . . .	187	322	296

	1935	1934	1933
Sadama jsk.	9	7	32
Nõmme „	56	113	85
Raasiku „	—	24	38
Keila „	2	27	8
Rapla „	5	4	—
Raudtee „	55	118	78

Kokku: 1.052 1.353 1.102

Liiklemismääruste rikkujaid on karistatud:

	Politseikomissaride poolt			
	Isikute arv		Kohtu poolt	
	Isikute arv	Trahvisumma	Isikute arv	Trahvisumma
1. jaoskonnas	20	56	52	755
2. „	16	65	192	2.000
3. „	5	12	141	1.358
4. „	39	69	72	767
5. „	44	79	11	105
6. „	41	74	88	882
Sadama „	2	7	21	210
Kopli „	—	—	—	—
Nõmme „	27	164	28	354
Raasiku „	—	—	55	600
Rapla „	6	13	38	475
Keila „	1	20	30	537

Kokku: 201 569 kr. 728 8.043 kr.

Jõuvankrijuhtidelt on võetud ära juhtimisload:

1935				1934			
Jäävvalt	3	isikult		Jäävvalt	2	isikult	
3 aastaks	1	„		1 aastaks	7	„	
2 „	1	„		6 kuuks	6	„	
1 „	1	„		4 „	3	„	
6 kuuks	3	„		3 „	2	„	
3 „	2	„		2 „	3	„	
2 „	10	„		1,5 „	2	„	
1 „	1	„		1 „	7	„	
				2 nädalaks	6	„	

Kokku: 22 isikult

Kokku: 38 isikult

Surmajuhumiteid inimestega oli: 1935. a. — 9, 1934. a. — 5, 1933. a. — 7; raskeid vigastusi inimestega: 1935. a. — 17, 1934. a. — 32, 1933. a. — 27; kergeid vigastusi inimestega: 1935. a. — 51; 1934. a. — 89, 1933. a. — 93; tähtsusetuid vigastusi inimestega: 1935. a. — 38, 1934. a. — 32, 1933. a. — 40.

Inimeste sõidukite ette ja alla jäämisi oli:

	1935	1934	1933
autodele	114	59	61
mootorrattaile	4	9	15
jalgrattaile	22	9	20
trammidele	7	1	4
hobuseile	13	5	6

Kokku: 160 83 106

Kokkupõrkeid:	1935	1934	1933
autode vahel	106	92	81
autode ja jalgratturite vahel	38	47	27
autode ja hobusõiduk. vahel	49	22	27
autode ja trammide vahel	15	9	13
autode ja mootorrataste vahel	11	15	13
autode ja rongide vahel	1	2	2
jalgratturite vahel	—	4	5
mootorrataste ja hobus. vahel	1	4	1
mootorrataste ja jalgr. vahel	3	5	2
mitmesuguste sõidukite vahel	21	26	12

Kokku: 245 226 201

Sõidukite vigastusi:	1935	1934	1933
autodega	114	87	150
mootorratastega	4	5	14
jalgratastega	22	30	26
trammidega	7	4	11
hobusõidukitega	13	4	25

Kokku: 160 130 226

Liiklemisõnnetusil tekkinud kahju: 1935. a. — 11.917 kr., 1934. a. — 14.156 kr., 1933. a. — 16.933 kr.

Sõidukite juhtide juures joobnut olekut on registreeritud:

	1935	1934	1933
autojuhtidel	49	25	38
mootorrattajuhtidel	8	1	3
hobusemeestel	13	8	12

Kokku: 70 34 43

Loata juhtimisi:	1935	1934	1933
autosid	46	45	34
mootorrattaid	27	14	44

Kokku: 73 59 78

Liiklemisõnnetusrohkeid kohti Tallinnas 1935. a.:

Viru ja Vanaturukael	4 juht.
Viru ja Veneturu nurgal	4 „
Vabadusplatsil „Eka“ maja ees liiklemistulba ümbruses	7 „
V. Pärnu ja Tatari t. nurgal	4 „
Jaani ja S. Karja t. nurgal	3 „
Harju ja Kuninga t. nurgal	3 „
V. Tartu ja Maakri t. nurgal	3 „

Eelnimetatud liiklemisõnnetusrohketel kohtadel õnnetusjuhtumite arvud on tunduvalt vähemad eelmiste aastate omadest, peale Vabadusplatsi, kus õnnetuste arv näitas tõusu. Liiklemise õnnetusjuhtumite arv üldiselt on vähenenud, kuid seejuures on olnud eelmiste aastatega võrreldes rohkem neid juhtumeid, mis hädaohtlikud inimese elu, tervise ja varandusele, nagu: joobnud olek (peaaegu kahekordne), loata juhtimine, kiire sõit, esemete vastu sõitmine, kokkupõrked, surmajuhtumid, sõidukite ette ja alla jäämised ja sõidukite vigastused. Selle vastu on vähenenud nn. määrustevastane liiklemine, nagu: keelatud kohas sõitmine, keelatud ajal sõitmine, vale suuna näitamine jne.

Rõõmustava nähtena võib nimetada seda, et kuigi möödunud aastal surmajuhtumite arv tõusis, langes selle vastu peaaegu $\frac{1}{3}$ võrra inimvigastuste üldarv. Samuti on liiklemisõnnetusil saadud varanduslik kahju väiksem eelmiste aastate kahjusummadest.

Üldiselt möödunud aasta liiklemist hinnates võiksime jääda sellega rahule. Eeloleval ajal tuleb aga politseil eriti rõhku panna sellele, et nn. „hoolimatu“ sõitmine väheneks: eriti alkoholi tarvitamine sõidukijuhtide juures. Viimasega seoses on peaaegu alati olnud ka raskekujulised õnnetusjuhtumid. Parimaks abinõuks selle vastu on liiklemisel joobnud olekus konstateeritud sõidukijuhtidelt juhtimisloa äravõtmine kas jäävalt või ajutiselt.

Vere- ja teistest plekkidest sündmuskohal.

A. Raudalu

Vereplekke tuleb hoolega otsida. Sageli juhtub, et seintel olevad vereplekid ei ole harilikku punakaspruuni värvi, vaid on mustad, rohelised, sinised või hallid. Värvimuutus on seepärast seinapaberi värvainest ja pealetrükitud kirja värvist, mis lahustub vereplekis. Näiteks kuldpruunil seinapaberil vereplekk evib sageli roheline värvivaseoksuüdi tekkimise tõttu. Teatavalt aineil veri muutub halliks, kui ta satub päikesevalguse kätte. Raske on avastada vereplekke tumedal tagapõhjal. Sarnastel juhtudel on väärtuslik abiseigi päevaajal tasku-elektrilambist. Kuivanud vereplekid kunstlikus valguses näivad tumedal tagapõhjal läikiva laki plekkidena.

Sageli leidub verd kohtadel, mis pole otse nähtavad, näit. lauäärte all, kuhu mõnikord mörvar on käsi pühkinud; laualaegaste põhja all, köögis mustavee äravoolu rentsliis ja nimelt mustavee toru kõverikus, kui veriseid käsi on pestud kraani all, ja paljudes teistes kohtades, olenedes olukorrast ja roimast.

Suure tähtsusega on vereplekid kahtlustataval enesel, tema kehal, verejäänused küüntele, juustele ja habemepiirdel. Plekkide avastamiseks kasutame siin harilikku suurendusklaasi. Leides pleki, kraabime selle valgele paberile. Hoolsale vaatlemisele tuleb võtta ka kahtlusealuse taskuvoodrid ja -veered. Hiljutipestunud riietusese-

mete õmb-lused tuleb üles harutada, kuna sageli võib leida õmb-luse vahelt sinna imbunud verd. Isegi hoolikalt puhastatud riideil võib avastada vereplekke, ka täiesti valge taskurätt võib siiski sisaldada verd. Ultraviolet-lamp on säärastel juhtudel suureks abiks. Vere olemasolu on võimalik kindlaks teha isegi pestud põrandal. Kuigi põrand küüritud, verd võib siiski leida põrandapragude ja -laudade vahelt. Mõnikord kasutatakse söövedelikke vereplekkide kaotamiseks põrandalt, plekkide otsimisel tuleb ka seda tähele panna. Endastmõistetav, et verepleki asend, suurus ja kuju märgitakse suurima täpsuse ja hoolega sündmuskoha plaanile.

Ühenduses kohalt leitud vereplekkidega kerkivad järgmised küsimused: 1) kas on tegemist vereplekiga või mitte? 2) kas on inimese või looma veri? 3) missugusest kehaosast on veri pärit? 4) kas antud juhul on veri teatavalt isikult või mitte? Mõnede nende küsimuste lahendus võib toimuda kiire juurd-luskäigu huvides sündmuspaigal, kuid põhjalikuks uurimiseks on siiski vajalik asjatundja töö laboratooriumis.

Vereplekkide säilitamine. On sündmuspaigal leiduvad vereplekid suured ja selliseil esemeil, mida ei saa kaasa võtta, tuleb ekspertiisi jaoks kraapida terava noaga puhtale valgele paberile kuivanud verd vereplekilt. Vähemad esemed ühes nendel leiduvate vereplekkidega on kasulikum kaasa võtta ekspertiisiks, märkides ära eseme asetuse, kauguse teistest esemetest jne. Tõetruu sündmustiku rekonstrueerimisel on vereplekkidel mõnikord määrav tähtsus. Mõned autorid, nagu Gross ja Schneickert, soovivad kuivanud vereplekki lahustada vees või füsioloogilises lahuses (85% soolalahus), mis seejärel lastakse imbuda kuivatus- või filterpaberisse, et hiljem seda uurida lasta. Mainitud viis ei ole just kõige parem ja on soovitatav käsitada seda vaid äärmisel juhul.

Võimaluse korral tuleb ekspertiisiks kaasa võtta terve ese ühes sellel leiduvate plekkidega. Vastavalt sellele tuleksid kaasa võtta seinapaberi tükid, samuti puu- või põrandatükid, olenedes olukorrast ja sündmustikust. Mullasse või liivasse imbunud veri tuleks ühes mulla või liivaga asetada klaas- või emailnõusse, kuna mõnikord on määrava iseloomuga teopaigal leitud verehulk ja seetõttu tähtis vere kvantitatiivne määramine.

Ainsad meetodid vere kindlaksmääramiseks, mis sündmuspaigal on lubatavad ja mida võrdlemisi lihtne teha, oleksid nn. benzidiin-, guajak- ja leucomalahiit-katsed, needki juhtudel, kui asi on väga kiire ja kui sündmuspaigal on enam kui üks plekk, nii et ühe pleki kaotus ei tekita raskusi järgnevaiks põhjalikeks laboratoorseiks uurimiseks.

Kas on tegemist vere või mõne teise aine plekiga? Enamvähem kerge on kohal teostada benzidiini proovi (1 : 500000). Umbes 2—3 gr. benzidiini lahustatakse 10 cc 50%-lises äädikahappes, kuhu lisandatakse mõni tilk sooda perboraatlahust (0,1 N). Katse teostamiseks kastame filterpaberi märjaks (niiskeks) ja surume paberi vastu kahtlast plekki; on see tehtud, tilgutame mõned benzidiini

lahuse tilgad kohale, mida vastu plekki surusime. Osutub kahtlusalune plekk vereks, värvub filterpaberi kontaktkoht mõne sekundi jooksul helesiniseks. Meetodi puuduseks on see, et reaktiiv ei saa hoida alal, vaid tuleb iga juhu jaoks värskelt teha ja, teiseks, tal on see puudus, et puuvilja mahl ja piim annavad tulemuseks sama reaktsiooni kui veri. Paremuseks on meetodil reakтиви võrdlemisi suur tundlikkus, mis ta teised puudused tasa teeb, ja ka see, et reaktiiv ei puutu plekiga kokku ja et plekki võib ka hiljem uurida.

Guajaki proov (1:50.000 või 100.000) on vähem tundlik. Katse jaoks vajame filtreeritud guajakki, mis lahustatud alkoholis või pyridiinis, millele on lisandatud mõni tilk vana osoneeritud terpentini. Katse teostatakse niisama kui eelmine, niiske filterpaberi abil. Kui on tegemist vereplekiga, muutub filterpaber kontaktikohalt mõne sekundi jooksul siniseks. Guajaki proov ei ole nõnda kindel kui benzidiini proov, sest sarnased ained nagu rooste, raudsoolad, piim, juust, kartul, sülg, higi, mäda ja teised orgaanilised ained annavad sama reaktsiooni.

Kindlamaks kahest eelmisest proovist tuleb pidada leucomalahiidi proov, mis on kõige tundlikum ja ka kõige kindlam esialgseist kohal teostatavaist proovest. Paljud autorid peavad seda proovi lõplikuks ja üheks kindlamaks vere olemasolu määramisel. Reaktiiv valmistatakse vastavalt järgmisele vormelile: Leucomalahiit roheline 1 gr., keemiliselt puhas äädikahape 100 cc., destilleeritud vett 150 cc. Valmis reaktiiv on kergelt rohelist värvi. Tagavaralahus tuleb hoida tumepruunis pudelis, parafiiniga suletult, siis säilib ta omadusilt muutmatuna. Katse jaoks võetakse 8 cc lahust ja segatakse 2 cc 1% vesinikühlapendi lahusega. Mainitud segu tuleb katse jaoks igakord uuesti valmistada, kuna ta hoidub muutmatult vaid 2—3 päeva. Enne tegeliku katse toimimist tuleb teha kontrollkatse vana kuivanud verega, mis reaktiiviga niisutatult pannakse filterpaberile. Kõige rohkem 10 sekundi pärast peab ilmuma roheline plekk, mis muutub tumedalt sinakasroheliseks hiljemalt ühe minuti pärast. Katse läbiviimisel kraabime vereplekilt veidi kuivanud verd filterpaberile. Klaaspulga abil tilgutame reakтиви kuivanud verele. Plekk omandab ülalmainitud värvi lühikese aja jooksul. Vastavalt reakтиви suurele tundlikkusele peavad kasutatavad abinõud (nuga ja klaaspulk) olema täiesti puhtad. Isegi kõige väiksem verehulk, mis kontrollkatsest jäänud noa või klaaspulga külge, võib viia vale tulemusile ja järeldusile. Reaktiiv on niivõrd tundlik, et avastab ka kõige vähema verehulga järgmisel viisil: kastame klaaspulga vette ja surume ta mõneks sekundiks pleki vastu, mille järele surume ta reaktiiviga niisutatud paberi vastu. Vere olemasolul viibimata tekib roheline plekk. Väikesed eraldatud rohelised täpid, mis vahest ilmuvad halval filterpaberil, kui seda niisutada reaktiiviga, ei tule reaktsiooniks arvata, vaid see on tingitud halvast filterpaberist. Suurte pindalade juures, näiteks auto radiaatorilt või porilaudadelt, kus verepleki leidmine on raskendatud auto tumeda värvi tõttu, on suur abi vees niisutatud filterpaberist, mis tuleb

suruda vastu kahtlast kohta, mille järel ta surutaks teise reaktiiviga niisutatud paberi vastu. Reaktiivi kontrolliks peab tegema katse vaid tagavaralahusega, ilma vesinikülihappendita. Selleks võetakse mõni tilk tagavaralahust ja tilgutatakse filterpaberile, mis pleki vastu surutakse. Ei tohi tekkida mingit plekki, kuid vesinikülihappendi lisandamisel peab ilmuma roheline plekk.

Et verepleki suhtes täiesti kindel olla, tehakse veel hematoporphyridiini katse. Väike vere hulk lahustatakse vees ja tilgutatakse katseklaasile, vesi aurutatakse piirituslambil ära. On preparaati täiesti kuiv, asetatakse ta ultra-violettkiirte alla ja tilgutatakse preparaadile mõni tilk kontsentreeritud väävelhapat. Kui on tegemist verega, tekib aegamööda ilus telliskivipunane helendus.

Mõned politseikeskused kasutavad ka vesinikülihappendit vere olemasolu kindlakstegemiseks, kuid see katse ei ole soovitatav just seetõttu, et vesinikülihappendiga koheldud vereplekis tekib valge hemol, ja hilisemateks katseteks pole vereplekk kõlvuline. Ka pole ta nii kindel kui teised katsed vere kindlakstegemiseks.

Laboratoorseist meetodeist vere olemasolu kindlaksmääramisel tuleks mainida Teichmann'i ja Stryževski mikrokeemilisi katseid.

Teichmann'i reaktsiooni saavutamiseks vajame veidi ainet oletatavast vereplekist, mille lahustame destilleeritud vees. Mõne tilga sellest lahundist kanname katseklaasile ja aurutame vee ära. Aurutamisel ei tohi klaas liiga tuliseks minna. Katame preparaadi katteklaasiga ja tilgutame kanget äädikahapat katteklaasi veerele nõnda, et hape läheks kapillaarsuse tõttu katteklaasi alla. Asetame katseklaasi tule kohale ja aurutame happe ära, nõnda teeme veel kaks korda. On preparaati sel viisil ette valmistatud, asetame ta mikroskoobi alla. Kui veri on lahundis, siis leiame mikroskoobis vaadeldes kohvipruune hemiinkristalle. Kui reaktsioon ei ole tugev, tuleb seda korrata, suurendades vere hulka lahundis. Mõnikord ei teki kristalle ja resultaati on eitav, kontrolliks tuleb siiski korrata katset. Teichmann'i meetodit võib vaadelda kui spetsiifilist vere olemasolu määramise meetodit. Indigo värv annab samasuguseid kristalle. Kui on oletada indigo olemasolu, tuleb katseks võtta ainet mõnelt teiselt plekilt. Liim, liiv ja rooste mõjuvad takistavalt kristallide tekkimisele.

Stryževski meetodi puuduseks on reaktiivi igakordne värskelt valmistamine, ta ei seisa kaua. Reaktiiv on järgmise koosseisuga: alkoholi 1 cc, destill. vett 1 cc, kontsentr. äädikahapat 1 cc, acyd hydrijodid 3—5 tilka. Lahund filtreeritakse katseklaasi. Spektroskoobiliseks uurimiseks on tarvis vaid väike verehulk, aitab ühest tilgast. Veri lahustatakse 30% potasi ülihappe lahuses, millele lisandatakse mõni tilk ammoniumi. On segu valmis, asetame ta spektroskoopi. Vere olemasolul ilmuvad spektris kaks musta joont, üks roheline ja teine kollase spektrumi värvi kohal. See katse on kindel ja eksimatu ning annab tulemusi ka kuivanud verega.

Latentseid näpujälgi, kui need on sattunud laiba kaelale või mõnele muule karvadeta kehaosale, kuigi käed on verest puhtaks

pühitud ja ei ole nähtavaid jälgi, võib nahal nähtavaks teha benzidiini abil. Selleks tuleb võtta: 1 gr. benzidiini, 40 cc puhast alkoholi. Ülalmainitud lahundile lisame enne katset 5 tilka 3% vesinikülihapendit, sellesse lahusesse kastame klaaspulga ja veeretame ettevaatlikult üle kahtlusaluse koha (mitte tõmmata pulgaga üle naha, sest siis rikume jälje mustri ära). Otsekohe ilmub sinakas näpujalg, mis on väga selge ja võimaldab mustri liigitamist. (Tehke proovijalg käeseljale!)

Kas on tegemist looma või inimese verega? Varem kasutati selleks mikroskoobilist meetodit, vaadeldi punaste vereliblede kuju ja püüti võrdluse varal otsusele jõuda, on see inimese veri või mitte. Meetodit on võimalik kasutada vaid värske vere korral. On tehtud arvukaid leidusi vere äramääramise meetodite alal. Tarvitatuim vere äramääramise meetodeist on Uhlenhuti reaktsioon.

Selleks kraabitakse vähe vereplekki paberile ja lahustatakse saadud veri füsioloogilises lahuses, milles ta seisab mõned tunnid. Saadud vedelik filtreeritakse kuni see on läbipaistvalt selge ja segatakse nn. inimese antiseerumiga. See saadakse katsejäneseilt, kellele inimese verd on süstitud.

Katse toiming: Kapillaartoru meetod. Täiesti puhas kapillaartoru asetatakse verevedeliku pinnale; kapillaartorusse lastakse tõmbuda verevedelikku umbes poole tolli kõrgusele. See hulk on umbes $\frac{1}{2}$ tilka tundmatut verevedelikku. Nüüd laseme torusse tõmbuda samapalju antiseerumit. Tuleb hoiduda toru raputamast. Kui plekk osutub inimese vereks, siis kahe vedeliku ühenduskohal ilmub 2—5 minuti jooksul valge rõngas. See aegamööda suureneb ja kahekümne minuti jooksul tekib valge sadestus. Kapillaartoru on parem vaadata vastu tumedat tagapõhja. Ei teki sadestust, siis ei ole ka tegemist inimese verega. Tuleb siiski sellele vaatamata teha kontrollkatse, et näidata, 1) et antiseerum tekitab valge ringi ja sadestuse, kui teda segatakse inimese verega; 2) et kahtlase pleki ekstrakt ei anna reaktsiooni tuntud normaaljänese seerumiga; 3) et mõlemad — antiseerum ja pleki ekstrakt — ei anna reaktsiooni normaalse soola lahundiga. On nõutav, et antiseerum oleks küllalt tugev, et anda selget reaktsiooni nõutud aja jooksul (titre 1 : 1000, seerumi hulk 1 cc). Katse on suurimal määral spetsiifiline, ja ainult ligidalt suguluses olevate loomade verega ta ei anna tulemusi, nagu kana ja tui, lammas ja lehm. Katse ei anna tulemusi, kui veri on hakanud lagunema või kuumutatud või muutnud oma keemilise koostise seebi, vesinikülihapendi või parkhappe läbi.

Rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni XII koosolek.

A. Kits

Jugoslaavia valitsus tegi käesoleva aasta alul rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni liikmeile ettepaneku pidada tähendatud komisjoni XII korraline koosolek Jugoslaavia pealinnas Belgradis. Komisjoni liikmed võtsid lahke kutse meeleldi vastu, ja nii toimuski koosolek Belgradis 25. maist kuni 4. juunini, millest võtsid osa 30 riigi esindajad, kokku 70 isikut.

Koosoleku pidulik avamine sündis 25. mail Belgradis sõjainvaliidide maja peosaalis siseminister dr. Koroseci poolt. Komisjoni nimel tänas Viini politseipresident dr. Skubl (praeguse komisjoni president) ministrit ja Jugoslaavia valitsust lahke kutse eest ja rõhutas samuti nagu teisedki kõnelejad, et komisjoni ülesandeks on võidelda inimsoo üldise vaenlase, rahvusvahelise kurjategija vastu ja seega omalt poolt teenida üldise rahu huvides. Pärast rohkearvuliste tervituskõnede ja tervitustelegrammide ettelugemist lõpetati koosoleku pidulik osa.

Esimene töökoosolek leidis aset samal päeval pärast lõunat. *Esimene referaat* (komisjoni kindralsekretär, Viinis asuv hoovinõunik dr. Dressler) puudutas komisjoni organisatsiooni ja üldist tegevust. Komisjoni tegevuse vastu hakkavad viimasel ajal suurt huvi tundma ka Lõuna-Ameerika riigid, kes komisjoni esimesil tegevusaastail hoidusid komisjonist eemal. Nii selgus referaadist, et Ekuador kindlasti astub oma esindaja kaudu komisjoni liikmeks ja et terve rida teisi Lõuna-Ameerika riike kavatses lähemas tulevikus astuda kõige lähemasse kontakti komisjoniga. Komisjoni keskbüroo asub praegu Viinis; keskbürool on tasuta kasutada ruumid, sisseseade ja tarvilik arv ametnikke, ruumidega ja ametnike palkadega ühenduses olevad kulud on Austria valitsus algusest peale võtnud enda peale. Referent selgitas lähemalt komisjoni rahalist olukorda; trükitud (inglise, saksa ja prantsuse keeles) ja ettekantud aruandest selgus, et komisjoni ja tema keskbüroo majanduslik külg on hästi kindlustatud: komisjoni varandus ulatub praegu ümmarguselt 100.000 šveitsi frangini.

Mis puutub komisjoni keskbüroo tegevuse üksikasjusse, siis käsitas neid järjekorras teine referaat (Viini politseipresidenti abi dr. Schultz). Neist üksikasjust on märkimisväärsed järgmised. Eri- list tähelepanu on viimaseil aastail pühendatud võitlusele uimastavate mürkide tarvitamise vastu. Viini keskbüroo on politseiasutustele kasutamiseks seadnud sisse erikartoteegi isikute kohta, kes seadusevastaselt valmistavad uimastavaid mürke või nendega kaubitsevad. Kartoteek on aja jooksul paisunud suureks: selles leidub praegu juba andmeid umbes 5500 isiku kohta. Kõnesoleva võitluse vastu on tõsiselt hakanud huvi tundma ka Rahvasteliit, kes küsimuse igakülgselt uurimiseks ja abinõude leidmiseks seadusevastase mür-

kide valmistamise ja müümise vastu edukalt võitlemiseks määras erikomisjoni. Viimane ongi oma tegevuse aluseks võtnud kriminaalpolitseilise komisjoni senise töö ja kavatseb oma edaspidist tegevust jätkata selles suunas. Suure töö on komisjoni keskbüroo teinud teadete kogumise ja edasiandmise alal harilike rahvusvaheliste kurjategijate suhtes. Viimase aasta jooksul registreeriti keskbüroo vastavas kartoteegis 199 rahvusvahelist kurjategijat, lisaks varem registreerituile, nii et üldse on keskbüroo kartoteegis praegu andmeid 3724 rahvusvahelise kurjategija kohta. Kõik riigid ei kasuta kahjuks veel kartoteeki, s.o. nad ise ei saada andmeid komisjoni keskbüroole ja ei saa seetõttu ka sealt andmeid harilikus korras, nad saavad neid muidugi vastava järelepärimise peale, tähendab igal konkreetsel juhul. Seni on astunud lähemasse vahekorda komisjoni keskbürooga üldkirjutatud mõttes 34 riigi politseiasutused. Edasi omab Viini keskbüroos tähtsa koha raha-, tšekkide ja väärtpaberite võltsimiste vastu võitlemise keskkohat. See keskus asutati 1926. aastal. Kümneaastase tegevuse jooksul on seal registreeritud 1090 rahavõltsimise juhtumit rahvusvaheliste rahavõltsijate poolt; sama aja kestel on see keskus saatnud laiali 720 ringkirja ja hoiatust, on teatanud 329 korral asetleidnud tšekkide, vekslite ja väärtpaberite võltsimisest rahvusvahelises ulatuses, on avaldanud teateid 1115 uue rahamärgi käivitamise kohta ja 1200 rahamärgi käigust kõrvaldamise kohta Euroopa ja Ameerika riiges, varustades neid andmeid tarbekorral ka piltidega (82 korral). Et just need andmed on tähtsad politseiasutusile üle terve maailma, näitab kõige kujukamalt see asjaolu, et paljud riigid, kes oma esindajate kaudu ei kuulu rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni liikmete hulka, tellivad tähendatud komisjoni poolt väljaantavat ajakirja ja teadete kogumise lehte „Internationale Öffentliche Sicherheit.“

Läbirääkimistel, mis järgnesid neile referaatidele, arutati elavalt komisjoni majanduslikku seisukorda, kusjuures Pariisi kriminaalpolitsei ülema Mondanel'i ettepanekul otsustati aruandeaastaks võtta kalendriaasta. Üldiselt kiideti komisjoni majanduslikku asjaajamist, mis on suutnud anda komisjonile suurt rahalist ülejääki. Tõsteti küsimus liikmemaksu alandamise kohta, kuid otsustati lõpuks liikmemaksu mitte alandada, kuna see on nii-kui-nii vabatahtlik ja komisjon pealegi kavatseb lähemas tulevikus oma tegevust veelgi laiendada, mis on muidugi jälle seoses suurte kuludega.

Väga elavalt vaieldi ühtlase isikukirjelduse süsteemi sisseseadmise üle kõigis riiges, kusjuures soovitati maksuma panna Bertilloni isikukirjelduse süsteem, nn. Portrait parlé, mille otstarbekohasust eriti toonitas ja kirjeldas prantsuse delegatsiooni juht Mondanel. Muide on selle küsimuse kohta kogutud hulk materjali, mis saadi vastavate küsimuslehtede laialisaatmise teel üksikuile komisjoniliikmete hulka kuuluvaile politsei esindajaile. Küsimuse arutamine anti otsekohe moodustatud alamkomisjoni kätte, kuhu suuremad riigid nimetasid oma esindajaid. Alamkomisjoni kätte anti kogutud materjal, kusjuures peeti soovitavaks, et alamkomisjon eriti aru-

taks kahte isikukirjelduse vormi: üks on õige täielik, mida võiks soovitada kriminaalpolitsei asutusile võtta tarvitusele, ja teine lühem, mida võiks kasutada välispolitsei. Alamkomisjon astus veel samal päeval kokku ja töötas küsimuse läbi, nii et teda saadi lõplikult arutada järgmisel täiskogu koosolekul. Alamkomisjoni otsus, mille kandis ette komisjoni alaline aruandja, Belgia peakomissar Louvage, võeti ühel häälel vastu. Selle otsuse järgi tuleb isikukirjeldusid pidada kinni Bertilloni süsteemi terminoloogias. Kuna ühtlase süsteemi maksmapanemine kõigis riiges esialgu veel on varajane, tuleb komisjoni järgneval koosolekul asi uuesti arutusele, kusjuures vahepeal kogutakse täieline materjal üksikuis riiges maksvate isikukirjelduse süsteemide kohta, eriti materjal, mis käib isikukirjelduste lühendatud süsteemide kohta. Materjalid koondatakse komisjoni liikme Louvage'i kätte, kellele need tuleb saata hiljemalt 1. jaanuariks 1937.

Ühenduses eeltoodud küsimusega kerkisid päevakorrale veel teisedki. Nii arutati tätoveerimise registreerimise küsimust, erilise paberi ja tindi tarvitusele võtmise küsimust, mis teeks edaspidi võimalikuks passide võltsimise, ja ühtlase näpujälgede klassifitseerimise süsteemi tarvitusele võtmise küsimust. Seejuures otsustati kokkuvõetult järgmist. Tätoveerimised kuuluvad eriliste tunnusmärkide liiki ja tulevad sellistena registreerida. Kuidas üksikud politseiasutused neid registreerivad, jääb nende otsustada. Soovitav oleks süiski ka siin kinni pidada Bertilloni süsteemist, mis on osutunud selles osas kõige otstarbekohasemaks, eriti teadete ja andmete edasiandmisel keskbüroole ja teiste riikide politseiasutusile.

Mis puutub passide võltsimisse, siis avaldas koosolek eriti head meelt selle üle, et selle küsimuse lahendamisele on tõsiselt asutud, mida tõendavad dr. Soedermann'i, Adler'i ja dr. Dumitresco poolt tehtud katsed ja katsete tulemused. Koosolek avaldas soovi, et tähendatud kolme härra poolt tehtud katsed ja saadud kogemused kirjalikult fikseeritaks ja et neile kirjalikele ülevaateile lisandataks paberi ja tindi proovid. Ülevaated ja proovid tuleksid saata kõigile komisjoni liikmeile. Komisjonil endal tuleks küsimus võtta järgneva koosoleku päevakorda, kus küsimus tuleks lõplikule lahendamisele.

Kuigi oleks väga otstarbekohane ja soovitav, et kõigis politseiasutuses maailmas kasutataks ühtlast näpujälgede klassifitseerimise süsteemi, ei pidanud koosolek võimalikuks ühtlast süsteemi kõigile riigile n. öelda peale suruda. Sel alal valitseb palju arvamusi ja lahkuminevaid seisukohti, mistõttu küsimuse lõplik otsustamine on varajane ja isegi võib olla kahjulik. Materjale sellelt alalt tuleks ka edaspidi tingimata saata keskbüroole.

Järgmine referaat (arvult kolmas, referendiks Belgia esindaja, peakomissar Louvage) käsitas naiste ja lastega kaubitsemise küsimust, eriti neid seisukohti ja tulemusi, mis on seni saavutatud Rahvasteliidu vastavas alamkomisjonis. Viimane on töötanud välja konventsiooni, mis käsitab kõnesolevat küsimust, ja selle esitanud vastavale Rahvasteliidu komisjonile läbivaatamiseks ja heakskiitmiseks.

Referent, peakomissar Louvage, töötas muide ise Rahvasteliidu tähendatud alamkomisjonis ekspordina, kusjuures tema ülesandeks oli näidata, kas ja kuidas sellel alal saavad koos töötada üksikute riikide politseiasutused ja kas ja kuidas politseiasutused seni on töötanud sel alal rahvusvahelises ulatuses. Peakomissar Louvage soovitas muide vastavate keskkochtade loomist igas riigis ja esitas alamkomisjonile ühtlasi täpselt väljatöötatud kava, kuidas peab toimuma politseiasutuste rahvusvaheline koostöötamine kõnesoleval alal. Selle küsimuse lahendamine Rahvasteliidu poolt võtab härra Louvage'i arvates vähemalt veel paar aastat aega, kuni küsimuse konventsioonide abil lahendamiseni tuleks aga asuda kõnesolevas mõttes veel lähemale koostöötamisele ja juba praegu luua tarvilised keskused igas riigis üle maailma ära ootamata Rahvasteliidu samme.

Peakomissar Louvage'i referaat kutsus esile elavaid vaidlusi. Viini politseipresidenti abi dr. Schultz tegi muu seas ettepaneku saata rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni keskbüroole Viinis ka nende isikute näopildid ja näpujäljed, keda põhjendatult kahtlustatakse laste ja naistega kaubitsemises, kuid keda pole jõutud teolt tabada, kelle süü pole kohtulikult kindlaks tehtud. Keskbüroo toimetaks säärasel korral näopildid ja näpujäljed edasi komisjoni alalisile liikmeile. Sarnane kahtluse all olevate isikute näopiltide ja näpujälgede edasitoimetamine olevat osutunud väga otstarbekohaseks: ühes või teises riigis vaid kahtluse all olev rahvusvaheline naistega kaubitseja on enamalt jaolt mõnes riigis sel alal tuntud ja karistatud või vastava riigi piirest välja saadetud kurjategija. Neil põhjusil Hollandi kohtuminister ongi juba oma algatusel maksma pannud eelkirjeldatud korra. Selle küsimuse arutamise juures selgus muide ka, et Saksamaa on samuti nagu Hollandi nõus saatma keskbüroole kahtluse all olevate naistega kaubitsejate näopilte ja näpujälgi, kuid vormiliselt ettepaneku poolt ei hääleta, kuna projekti läbiviimine võib sündida konventsiooni sõlmimise näol Rahvasteliidu kaudu, Saksamaa aga Rahvasteliitu teadupärast ei kuulu.

Neljas referaat käsitas politseiorganisatsiooni Jugoslaavia, referendiks oli Jugoslaavia siseministeeriumi direktor Lazarevic. Jugoslaavia jaguneb üheksasse administratiivüksusse — banaati. Iga sarnase üksuse kesklinnas, kus asub kohalik valitsuse kõrgem esindaja, asub ka vastava üksuse politseidirektsioon, mis otseselt allub keskvalitsusele. Mis eriti puutub kriminaalpolitseisse, siis puudub üldiselt eriti koondatud ja tsentraliseeritud kriminaalpolitsei, teatud mõttes on pealinna Belgradi politseidirektsioon kriminaalpolitsei üldiseks keskuseks, kuid ainult teatud liigi kriminaalkuritegude jälitamise suhtes. Teised politseidirektsioonid ajavad kriminaalkuritegude selgitamise asju vastava banaadi piires.

Järgmise referaadi pidas Poola esindaja — Poolale kuuluva Sileesia politsei komandant Zoltaszek, kes kõneles välis- ja kriminaalpolitsei koostöötamisest linnades ja oma referaadis toonitas sarnase tiheda koostöötamise suurt vajadust. Ühenduses sellega kriiputasid Saksa ja Ungari esindajad alla vajadust organiseerida

kõige lähemat koostöötamist eriti veel kriminaalpolitsei ja liiklemist reguleeriva politsei vahel. Praegune olukord Kesk- ja Lääne-Euroopa riiges on üldiselt säärane, et maapolitseinik, sandarm, on saanud ka kriminaalpolitseilise ettevalmistuse, kuna linna välispolitseinikul niisugune ettevalmistus kas täiesti puudub või esineb vaid piiratud kujul, liiklemist reguleerival politseinikul linnades sootuks puudub sarnane ettevalmistus. Saksa, Ungari ja Austria esindajad kriipsutasid alla, et vähemalt välispolitsei ohvitserid peaksid omama tarvilise kriminaalpolitseilise ettevalmistuse, ainult siis võivad nad olla tõelisteks juhtideks politsei meeskonnale, ainult sel teel võivad nad olla seda, mida nad oma ameti tõttu kõigepealt peavad olema — oma rahva abistajaiks kurjategijate vastu. Viimasel ajal ongi nii Saksamaa kui ka Austria püüdnud sinna, et vastavais koolides anda mundrikandja-politsei ohvitseridele võimalikult laiemat ettevalmistust kriminaalpolitsei aladel.

Kolmandal koosoleku päeval refereeris peakomissar Louvage nn. hispaania varanduste petistest, mis kujunes huvitavamaks referaadiks XII rahvusvahelise kriminaalpolitsei komisjoni koosolekul. Need hispaania varanduste pettused said alguse prantsuse revolutsiooni ajal. Mitmed prantsuse sunnitöölised pöördusid 1797. aasta ümber kirjalikult mitme isiku poole ja seletasid, et neid olevat vangistanud prantsuse võimud siis, kui nad asusid välja kaevama varandusi, mida nende omaaegsed leivaisad prantsuse revolutsiooni puhkemise ajal peitsid kartuses revolutsionääride eest. Et põgeneda vanglast, olevat neil vaja raha. Seega nad tahtvat ära osta vangivalvurid ja põgeneda. Tasuks saadud raha eest lubasid „ausad kannatajad“ rahalaenajaile osa peidetud varandusest, mille omanikud olid muidugi revolutsiooni keerises surma saanud. Need kirjad (miskipärast hakati neid nimetama „Jeruusalemma kirjadeks“, selle nimetuse tekkimise aeg ja põhjus on seni selgitamata) said varsti eeskujuks teistele samasugustele, arvatavasti seetõttu, et alguses paljud naiivsed kodanikud uskusid asja ja oma raha „hea ja kindla asja eest“ ohverdasid. Kirju hakkasid valmistama erilised kurjategijate salgad, kes teotsesid peaaesjalikult Hispaanias, mistõttu ongi tekkinud nimetus „hispaania varanduste petised“. Need petmised ja petmiskatsed kestavad vahet pidamata meie ajani väikeste, elust tingitud muudatustega. Tarvilikke aadresse leiavad petised aadressiraamatust, kirjad kirjutatakse kirjutusmasinal harilikul kirjapaberil. Hispaania politsei on mitu sarnast petiste salka kahjutuks teinud, on areteerinud sadasid kurjategijaid, kuid sellele vaatamata kestavad pettused edasi, sellele vaatamata töötavad vanglatesse sattunud petiste asemel teised — ja seda vaid seepärast, et ikka ja alati leidub veel kergeusklikke, kes langevad kurjategijate lõksu. Võitluses nende ja sarnaste rahvusvaheliste kurjategijate vastu (hispaania petised saadavad kirju vaid välismaile, see kindlustab, nagu tegelik elu näitab, suuremat edu ja väiksemaid sissekukkumise võimalusi) on tingimata tarvilik publiku heatahtlik ja kiire ning järjekindel kaasabi. Igast eelkirjeldatud kirjast tuleb viivitamata

pärast kirja saamist teatada kriminaalpolitseile. Kohalikud politsei-võimud omalt poolt peavad oma riigi politsei keskvalitsuse kaudu igast säärasest juhtumist teatama Hispaania politseile, kes sarnasel teel saab kurjategijaid ruttu kahjutuks teha, enne veel, kui nad on suutnud kahju sünnitada. Kõige parem oleks, kui võitlus selle rahvusvaheliste petiste grupi vastu koondataks igas riigis teatud keskusse, kes seisab alalises ühenduses rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni keskbürooga Viinis, kelle abil on võib olla kõige kergem likvideerida seda pettuste eriliiki. Läbirääkimisel soovitas politseipresident Skubel tarvitada võimalikult laialdaselt ka raadiot ja viimase kaudu hoiatada kodanikke ja neid paluda anda ülalkirjeldatud mõttes oma kaasabi politseile. Komisjon kuulas suure huviga seda referaati ja oli üksmeelselt nõus teatud ettepanekuga ja väljendatud mõtetega. Vormilist otsust aga vastu ei võetud, vaid lükati edasi järgmise koosolekuni. Avaldati nimelt, et tuleks enne otsuse tegemist ja lõpliku seisukoha võtmist ära kuulata Hispaania politsei esindaja arvamust (Hispaania ei saatnud koosolekule oma esindajat, arvatavasti seal valitseva segase olukorra tõttu, mis hiljem nagu teada muutus kodusõjaks), mistõttu otsustati pöörduda ametliku ettepanekuga Hispaania politsei poole refereerida kõnesoleval teemil ja teha vastavaid konkreetseid ettepanekuid.

Järgmiseks päevakorra punktiks oli referaat kriminaalpolitsei asutuste vahelisest ühendusest raadio teel, mille pidas hoovinõunik dr. Dressler. Selgus, et rahvusvaheline kriminaalpolitseiline komisjon on selle küsimusega õige palju tegelenud ja tunduvalt kaasa aidanud kriminaalpolitseilise raadiovõrgu laiendamisele ja üldse huvi tõstmisele selle küsimuse vastu. Politsei-raadio rahvusvahelise võrgu loomise küsimuse arutamiseks kutsuti omal ajal ellu eriline raadiokomisjon, kes pidas viimase koosoleku läinud aasta novembrikuus Berliinis. Koosolekust võtsid osa 12 riigi esindajad. Kriminaalpolitsei raadiovõrk laieneb jõudsasti iga aastaga. Referent pidas vajalikuks järgmiste abinõude tarvitusele võtmist politsei raadiovõrgu kiireks arenemiseks rahvusvahelises ulatuses: 1) iga riik, kes võtab osa politseilisest raadioühendusest, nimetab alalise esindaja-eriteadlase raadiokomisjoni ja 2) kõnesolev raadiokomisjon peab omaette ja teatud, varem kindlaksmääratud tähtaegadel koosolekuid, kusjuures on soovitatav, et need koosolekud langeksid ühte rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni koosolekutega, sest mitmed esindajad võtavad osa nii ühe kui teise komisjoni koosolekuist, kui neid peetakse lahus, oleks paljudel esindajail tülakas sõita nii ühele kui teisele koosolekule. Komisjon jõudis üksmeelsele arusaamisele, et kriminaalpolitseilise raadiovõrgu loomine oli väga tarviline, ja et selle võrgu laiendamine on tingimata tarviline, mistõttu võimalikult kõik riigid peaksid võrku kuuluma ja oma juures kriminaalpolitseilise raadio sisseseadmise ja arendamise eest hoolt kandma. Samuti peeti tarviliseks erilise politseilise raadiokomisjoni tööd ja alaliste esindajate-eriteadlaste määramist sellesse komisjoni küsi-

musest huvitatud riikide poolt. Raadiokomisjoni kokkukutsujaks peaks olema rahvusvaheline kriminaalpolitseiline komisjon, kusjuures see raadiokomisjon kutsutakse kokku tarviduse järgi ja võimalikult ühel ajal rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni koosolekuga. Hollandi esindaja teatas koosolekul, et Hollandi on otsustanud astuda kriminaalpolitseilise raadiokomisjoni liikmeks. Saksamaa esindaja juhtis komisjoni liikmete tähelepanu sellele suurele ja kiirele arengule, mis on läbi teinud kaugenägemine, mille kasutamine politseiliseks otstarbeks peaks sündima võimalikult kiirelt suuremas ulatuses. Komisjon peaks oma järgmisel koosolekul selle küsimuse võtma päevakorda ja seda selgitama hakkama.

Neljandal rahvusvahelise kriminaalkomisjoni koosoleku päeval arutati peamiselt küsimusi, mis on ühenduses näpujälgede ja rahvusvaheliste kurjategijate näopiltide laialisaatmisega rahvusvahelises ulatuses. Selgitati praeguse laialisaatmise korra puudusi ja tehti ettepanekuid nende puuduste kõrvaldamiseks. Politseiabipresident dr. Schultz selgitas pikemas referaadis praeguse korra puudusi, näidates missuguseid andmeid üksikute riikide politseiasutused peaksid lisandama praegu saadetaavaile andmeile; siia kuuluvad kõigepealt andmed kurjategija isikut tõendavate dokumentide kohta, mida kurjategija kasutab, andmed kurjategija eelkaristuste kohta, andmed kurjategija tabamise kohta; kõige tähtsam on täiendada praegu saadetaavaid andmeid andmetega selle kohta: 1) kuidas nimelt tehti kindlaks kurjategija isik ja 2) kuidas kinnivõetud kurjategija töötas (selle töötamisviisi võimalikult üksikasjaline kirjeldus) — neid andmeid vajab meie aja kriminaalpolitsei kõige enam, need aitavad temale kõige rohkem võitluses rahvusvaheliste kurjategijate vastu. Referaadile järgnesid elavad läbirääkimised, sest on ju puudutatud teema tähtsamaid võitluses rahvusvahelise kuritegevuse vastu. Pärast läbirääkimiste lõppu pidas sama dr. Schultz ühenduses esimeses referaadis puudutatud küsimustega teise referaadi eelkaristuste märkimisest ja eelkaristustest ja teistest sarnastest tähtsatest asjaolude teatamisest rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni alalisele keskbüroole Viinis. Neid teateid vajavad Viini keskbüroo järgmised osakonnad: 1) teadete osakond rahvusvaheliste kurjategijate kohta (nn. „Internationalen-Evidenz“) ja rahvusvaheliste kurjategijate jälitamise osakond (nn. „Internationale Fahndungs-Evidenz“); 2) rahvusvaheline näpujälgede ja päevapiltide laialisaatmise osakond (nn. „Internationale Rundaussendung“); 3) rahvusvaheline keskus võitluseks rahamärkide, tšekkide ja väärtpaberite võltsimise vastu; 4) rahvusvaheline keskus võitluseks passide võltsimise vastu; 5) rahvusvaheline politsei raadioamet Berliinis; 6) rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni ajakiri „Internationale Öffentliche Sicherheit“, milles avaldatakse aeg-ajalt tagaotsitavate rahvusvaheliste kurjategijate näopildid ja elulookirjeldused; 7) rahvusvaheline keskus võitluseks mustlaste poolt toimepandavate kuritegude vastu, kuna mustlased kui alalised rändajad ühest riigist teise kuuluvad kuritegude toimepanemise korral rah-

vusvaheliste kurjategijate mõiste alla ja nende vastu tuleb võidelda juba rahvusvahelises ulatuses, kui tahetakse, et see võitlus annaks tagajärgi. Mis puutub teistesse kuritegudesse, mille vastu võitlemine rahvusvahelises ulatuses on üldiselt tunnustatud tarviliseks, siis kindlustavad olemasolevad rahvusvahelised konventsioonid juba enamvähem tarviliste andmete vahetamist üksikute riikide vahel (nende seas kõigepealt andmed vastavate rahvusvaheliste kurjategijate eelkaristuste kohta): siia kuuluvad rahavõltsimised, kaubitsemised naiste ja lastega, pornograafiliste trükiteodete levitamised jne. Komisjon asus üksmeelselt seisukohale, et andmete täiendamine sarnaselt, nagu seda pani ette dr. Schultz, on tingimata tarviline, ja et kõigi rahvusvahelises kriminaalpolitseilises komisjonis esindatud riikide politseiasutuste poolt tulevad andmed anda ja täiendada komisjonile dr. Schultz'i poolt soovitatud kujul.

Samal päeval ei peetud enam referaate, vaba aeg kasutati kolme filmi demonstreerimiseks, mille sihiks on näidata võitlust kuritegevuse vastu, mis on valmistatud Saksamaal ja mille saksa esindajad andsid kasutada komisjonile. Need filmid olid: „Letzte Grüße von Marie“, „Besserer Herr sucht Anschluss“ ja „Frau, schau, wem“. Saksamaal on need filmid saanud suure menu osaliseks ja nende valmistaja — Ufa — kavatses neile lisaks veel lavastada uusi filme, muidugi politsei näpunäidetel ja juhtimisel, et nad tõesti oleksid kasulikud. Eeltähtendatud filmid näitavad väga piltlikult, kuidas teotsevad petiskosilased, kohamuretsjad-petised ja teised sarnased kurjategijad. Nad aitavad publikut hoiatada sarnaste kurjategijate ja nende tegevuse eest, ilma et nad seejuures oleksid õppefilmiks kurjategijaile, nn. kriminaal-üliõpilasile, nagu sarnaseid õppivaid kurjategijaid nimetatakse Saksamaal („Kriminalstudenten“). Komisjon vaatas filme suure huviga ja mitme riigi esindajad avaldasid soovi neid filme osta oma riigi jaoks.

Viies komisjoni koosoleku päev oli pühendatud abinõude otsimise küsimusele võitluses uimastavate mürkidega kaubitsemise vastu. Käesoleva aasta suvel kutsus Rahvasteliit kokku erilise komisjoni Genfi, kelle ülesandeks oli otsustada küsimust, kas saab maksta panna üldise konventsiooni võitluseks uimastavate mürkidega keelatud kaubitsemise vastu ning — jaataval korral — misuguseks see konventsioon peab kujunema. Rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni suureks teeneks tuleb lugeda tõsiasi, et tema üldse algatas selle küsimuse, ja et ta väsimatult rõhutas niisuguse konventsiooni tarvidust ning tegi kõik, mis võimalik, et juhtida üksikute riikide valitsuste tähelepanu küsimusele ja tema lahendamise tarvidusele. Selle tagajärjeks oli muide, et küsimus võeti lõpuks üles Rahvasteliidu poolt, kes kutsus komisjoni esindaja osa võtma eeltähtendatud koosolekust sõnaõigusega. Rahvusvaheline kriminaalpolitseiline komisjon otsustas oma esindajatena saata Rahvasteliidu vastava komisjoni koosolekuile: hr. Kendal'i Londonist, hr. Mondanel'i Pariisist ja dr. Schultz'i Viinist. Küsimuse üle vaieldi õige pikalt ja leiti, et Rahvasteliidu vastava komisjoni kavas, mis

komisjoni koosoleku ajaks oli juba välja töötatud, on terve rida puudusi, mis tuleks kõrvaldada. Neist tähtsamaist puudusist mainiti eriti järgmisi. Rahvasteliidu kavas puudub teo toimepanemise kavatsuse (Intentionellement) mõiste, mis küll esines esialgses Rahvasteliidu komisjoni projektis, kuid hiljem ära jäeti. Rahvusvaheline kriminaalpolitseiiline komisjon tegi oma esindajaile ülesandeks ette panna, võtta konventsiooni jällegi mõiste kavatsus, kuna pole soovitatav ega võimalik asetada raskete karistuste alla mittekavatsetud eksimusi ja nõuda sarnaste süüdlaste väljaandmist, niisugused ettekatsemata süüteod ei nõua rahvusvahelist korraldamist. Komisjoni arvates tuleks karistada ka isikuid, kes külvavad rohkem taimi, millest saadakse uimastavaid mürke, kui see on lubatud; vastavate riikide karistusseadustikud tuleksid komisjoni arvates vastavalt täiendada, seda enam, et praegu ei maksa veel konventsioone, mis reguleeriksid eeltähendatud küsimust rahvusvahelises ulatuses. Edasi asus komisjon seisukohale, et keskused, mis juba teotsevad või tulevikus asutatakse üksikuisse riigesse, peavad seisma alalises ühenduses ja töökontaktis teineteisega, peavad vastastikkuse alusel vahetama andmeid ja peavad aeg-ajalt tarvidust mööda korraldama koosolekuid, millest osa võtavad asjast huvitatud riigid, võitlusküsimuste ja -taktika arutamiseks. Lõpuks pidas komisjon tingimata tarvilikuks ellu kutsuda rahvusvahelise teadetebüroo ka kõnesolevate kuritegude vastu võitlemiseks rahvusvahelises ulatuses, kusjuures büroo peaks teotsema samade põhimõtete ja organisatsiooni alusel nagu keskbüroo, kelle ülesandeks on võidelda rahavõltsimiste vastu rahvusvahelises ulatuses. Rahvasteliidu kavas ettenähtud nn. oopiumikomisjoni ellukutsumine ei seisa vastolus rahvusvahelise kriminaalpolitseiilise komisjoni soovidega, sest sellesse oopiumikomisjoni kuuluvad Rahvasteliidu projekti järgi vaid 25 riigi esindajad, pealegi ei kuulu oopiumikomisjoni koosseisu politseiametnikud, vaid vastavate riikide diplomaatlikud esindajad. Edasi oli rahvusvaheline kriminaalpolitseiiline komisjon selle vastu, et 1) üksikutele riikidele tehakse kindlad ettekirjutused, kuidas talitada võitluses uimastavate mürkidega keelatud kaubitsemise vastu, et 2) võitluses kõnesoleva kaubitsemise vastu kasutatakse vaid eriametnikke — spetsialiste ja et 3) ette nähakse minimaalkaristused. Nende ja sarnaste küsimuste lahendamise peab jääma täiel määral üksikute riikide hooleks, nende sisemiseks asjaks. Nii, näiteks, karistatakse Hiinas teatud eksimuste eest uimastavate mürkidega keelatud kaubitsemise alal igal juhul surmanuhtlusega, mitmes riigis ei näe karistusseadustikud üldse ette karistusi sarnaste süütegude eest jne. Pikemalt peatusid küsimuse juures Leedu ja Bulgaaria esindajad, härrad Pamataitis ja Manoloff, kes valgustasid olukorda, mis sel alal valitseb Leedus ja Bulgaarias. Saksa esindaja rõhutas jällegi Saksamaa nõusolekut ja soovi osa võtta kõigist neist ja sarnastest töödest, kuid toonitas, et teatud piire tõmbab Saksa politsei tegevusele sel alal see asjaolu, et Saksamaa ei kuulu Rahvasteliitu ja ei saa ennast lugeda seotuks viimase otsustega.

Hoovinõunik dr. Dressler tuletas komisjoni liikmeile viienda koosoleku päeva lõpul meelde otsustest, mis vastu võeti rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni 1935. aasta koosolekul Kopenhaagenis: üks otsustest tegi komisjoni liikmeile kohuseks teatada komisjoni kindralsekretariaadile neist abinõudest, mis on vastavas riigis tarvitusele võetud väärtpaberite ja kupongide võltsimiste likvideerimiseks. Komisjon tegi oma liikmeile ülesandeks nõutud andmed viivitamatult saata kindralsekretariaadile, kes nende põhjal töötab välja erilise ülevaate rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni järgmiseks koosolekuks.

Kuuenda päeva koosoleku töö osa avas Jugoslaavia valitsuse esindaja, ministeeriumi nõunik dr. Simonovic, kes üles tõstis küsimuse välja töötada seaduslik alus rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni tegevusele ja sellega alla kriipsutada seda üksmeelt, mis valitseb kõigi riikide politsei esindajate vahel võitluses rahvusvahelise kuritegevuse vastu. Komisjoni president tervitas seda mõtet ja tähendas, et iga samm, mis aitab kaasa politseiasutuste rahvusvahelisele lähedale koostööle, on ainult asja heaks, kui ta vaid teostatav on. Tehtud ettepanek on vaevalt teostatav, kuna ühelt poolt Rahvasteliit ja teiselt poolt üksikute riikide välisministeeriumid võivad selles näha nende kompetentsi tungimist ja seega ei poolda seda mõtet. Rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni olemasolu ja töö põhjenedavad vastastikusel arusaamisel ja isiklikel sõprussidemeil. Neid mõtteavaldusi täiendas Belgia esindaja Louvage, kes juhtis komisjoni liikmete tähelepanu sellele, et komisjon on endale juba mitme aasta eest valinud erilise alamkomisjoni, kelle ülesandeks ongi hoolitseda selle eest, et üksikute komisjonis esindatud riikide politseiasutuste töö vahel võitluses rahvusvahelise kuritegevuse vastu valitseks kõige tihedam kontakt ja et komisjoniga töötaksid käsikäes võimalikult ka nende riikide politseiasutused, kes seni pole saatnud oma esindajaid komisjoni. Jugoslaavia esindaja valiti täienduseks teistele selle alamkomisjoni liikmeks. Komisjon nõustus oma presidendi ja hr. Louvage'i väidetega.

Sellele järgnes dr. Schultz'i referaat abinõudest, mis on mitmes riigis võetud tarvitusele kuritegevuse ärahoidmiseks viimasel ajal. Eriti peatus referent nende abinõude juures, mis on viimaseil aastail tarvitusele võetud Saksamaal. Siia kuulub näiteks eelkaristatud varga karistamine, kelle juurest leitakse tööriistu varguste toimepanemiseks; peale muu kuuluvad need riistad konfiskeerimisele. Dr. Schultz soovitas sarnase korra maksmapanemist ka teiste kuritegude suhtes. Samuti tervitas referent saksa korda, mille järgi politsei võib elukutselisi kurjategijaid teatud tingimusi areteerida ja vahi all pidada kuritegude ärahoidmiseks. Referent soovitas komisjonile valida eriline alamkomisjon, kes nende küsimustega tegeleks, neid lähemalt uuriks ja välja töötaks üldise korra, mida võiks soovitada maksmata panna kõigis komisjonis esindatud riigis. Saksa esindaja kindral Daluge täiendas referendi andmeid omalt

poolt ja näitas kuritegevuse tagasiminekut Saksamaal viimaste aastate jooksul, mis kõigub olemasolevate statistiliste andmete põhjal 30 ja 60 protsendi vahel. Muidugi on sarnane kuritegevuse tagasimineku seletatav mitmesuguste asjaoludega: tööpuuduse vähenemisega, inimeste rahulolemise tõusuga jne., kuid ka kuritegusid vältivate abinõudega, mis Saksa politsei poolt on võetud tarvitusele. Saksa politsei püüdnud on teha kordnikust — „Schutzmann'ist“ — tõesti ametniku, kes ka rahva silmis on kutsutud vaid selleks, et anda kaitset kodanikule kurjategijate vastu. Selleks tehakse elavat propagandat, mille eesmärgiks on näidata, kuidas tegelikult töötab politsei, eriti aga kriminaalpolitsei. Kolmest selleks otstarbeks valmistatud filmist oli juba eelpool jutt, nad on hästi täitnud oma otstarbe. Laialdaselt kasutatakse ära ringhäälinguid. Huvitavaid ja õpetlikke juhtumeid käsitletakse politseiametnike loengutes ringhäälingus. Käesoleva aasta sügisel kavatakse korraldada eriline politseinädal üle riigi, kusjuures igal päeval kavatakse käsitleda erilist kuritegevuse liiki. Hiljuti ilmunud raamat: Võitlus kuritegevuse vastu („Kampf gegen das Verbrechertum“), mis on määratud just laiale publikule, näitab kuidas iga kodanik ennast võib ja peab kaitsma kurjategijate ja nende tegevuse vastu. Sama silte taotleb ka lastele määratud „Kriminalistlik muinasjutude raamat“ („Kriminalistisches Märchenbuch“), mis on jagatud välja kõigile saksa koolidele. Kriminaalpolitseile on eriti suurt kasu toonud erialbum, milles leiduvad tähtsamate rahvusvaheliste taskuvaraste, võõrastemajade varaste, hasartmängijate, petiste ja teiste kurjategijate näpujäljed ja päevapildid. Album anti välja ühenduses olümpiamängudega ja temast olevat olnud suur kasu taliolümpia päevil Garmisch-Partenkirchenis, kus politseil läks korda enne mängude algust ja mängude ajal tabada terve rida rahvusvahelisi kurjategijaid, kes tahtsid olümpiamänge kasutada kuritegude toimetamiseks. Komisjon otsustas ülestõstetud küsimusile pühendada väärrikat tähelepanu ja kutsuda ellu alamkomisjoni, kellele ülesandeks teha uurida abinõusid kuritegude ärahoidmiseks ning uurimiste tulemusist ette kanda rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni järgmisel koosolekul.

Praha kriminaalpolitsei ülem, valitsuse nõunik Vanasec tegi ettepaneku võtta tarvitusele lihtsustatud süsteem näpujälgede vormelite üleandmiseks telegraafi ja raadiotelegraafi teel. Ettepanek leidis üldist poolehoidu ja anti läbi vaatamiseks kriminaaltehnika alamkomisjonile, kellele tehti ülesandeks küsida ses küsimuses hr. Louvage'i arvamust, kes on komisjoni alaliseks aruandjaks, ja küsimus ette kanda järgmisel rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni koosolekul otsuse tegemiseks.

Sellele järgnes veel rida referaate, mille üle vaidlusi ei tekkinud ja mille puhul ei tehtud otsuseid. Hoovinõunik dr. Dressler Viinist kõneles „Huvitavaist kriminaalkuritegudest“, valitsuse direktor Liebermann von Sonnenberg Berliinist — „Mõningaist õpetusist, mis on annud Saksa kriminaalpolitseile rasked kuriteod, eriti seksuaal-

tapmised, mis on toimetatud alaealiste kallal“, ülem-valitsusenõunik dr. Parey Breemenist — „Väljarändamisest ja selle tähtsusest politseile“, dr. Leibig Münchenist — „Kriminaalpolitsei ülesandeist taliolümpiaadil 1936. aastal Garmisch-Partenkirchenis“. Need referaadid võeti koosoleku poolt teadmiseks ja nende pidamise eest avaldati referentidele sooja tänu. Referaadid jagati trükitult nelja keelde komisjoni liikmete vahel laiali.

Prantsuse delegatsiooni juht, kriminaalpolitsei ülem Mondanel andis komisjoni liikmeile üle hiljuti trükist ilmunud raamatu isikukirjelduste kohta, mis on koostatud Ruby poolt ja pakub väga huvitavat ja laialdast materjali käsitatud aine suhtes.

Jugoslaavia valitsus kasutas 30 riigi politseiesindajate viibinist ilusas Jugoslaavias selleks, et näidata neile Jugoslaaviat ja tema ilusaimaid kohti. Nii viibiti peale Belgradi veel Serajevos, imeilusas Dubrovnikis, Splitis, Zagrebis ja Ljubljanas. Viimases linnas peeti ka ühtlasi komisjoni lõppkoosolek, kus veel kord vaadati läbi komisjoni vastuvõetud otsused, neid osalt parandades ja täiendades. Samal koosolekul sai ka teatavaks, et järgmine rahvusvahelise kriminaalpolitseilise komisjoni koosolek peetakse 1937. aastal inglise valitsuse lahel kutsel Londonis ja 1938. aasta koosolek Rumeenia esindaja palvel Bukarestis.

Loomad varastena.

V. Tammik

Loodusteadlased teavad juba ammu, et loomade seas leidub samuti vargaid nagu inimestegi seas, et mõni lind näiteks varastab vägagi osavasti. Kuid allpool ei ole juttu neist vargusist, vaid sarnastest, mida toime panevad loomad, olles selleks välja õpetatud inimeste poolt.

Vana „Pitaval“ jutustab meile imeliku loo sarnasest vargusest, mis võiks paista anekdoodina, kui ta poleks hiljem kordunud. 18. sajandi lõpul tabati inglise politsei poolt Londonis kardetavaimaid taskuvargaid, keda juba ammu jälitati, kes aga suutis ja oskas alati pääseda terve nahaga. Et sellest politsei ja kurjategija vahelisest võitlusest õieti aru saada, peab meeles pidama, et tol ajal võidi taskuvarguste (ja üldse varguste) toimepanemise eest karistada surmanuhtlusega. Lõpuks saadi taskuvaras siiski kätte ja toimetati kohtu ette, kes teda — nagu võiski oodata — mõistis korduvalt toimetatud taskuvarguste eest surma. Varas leppis oma saatusega ja tunnistas kohtus oma patud üles. Inglismaal tunti tol ajal vaid surmamist poomise teel. Kui kurjategija liikus surmamise päeval hukkamisplatsile vaimuliku saatel, avaldas ta vaimulikule palve: nimelt soovis ta, et keegi hakkaks hoolitsema tema ainsa varanduse eest, mille ta jätab maha, väikese ilusa koera eest. Vaimulik, kes oli lii-

gutatud taskuvarga armastusest looma vastu, lubas koera eest hoolitsemise enda peale võtta, mille peale siis taskuvaras kinkiski oma koera vaimulikule. Taskuvaras poodi ja tema koer jäi heasüdamliku vaimuliku juurde, kes katsus tema eest tõesti hästi hoolitseda. Oma suureks üllatuseks pani vaimulik peagi tähele, et tema koeral on väga imelikud kombed. Kui vaimulik kõndis koeraga Londoni tänavail, jooksis koer võhivõraste meesterahvaste juurde (ja ainult meesterahvaste, ei kunagi naisterahvaste või laste juurde), kusjuures ta nähtavasti eelistas hästiriidetatud meesterahvaid, kargas nende najale püsti — ja võttis taskust taskurätiku ning tõi viimase vaimulikule. Nähtavasti oli koera surnud omanik looma õpetanud varastama, kusjuures koer sarnaselt kippus võraste taskute kallale ainult väljas; toas ta oli rahulik ega puudutanud kedagi. Varas oli arvatavasti näinud suurt vaeva oma abilise koolitamisega. Ehmunud vaimulik andis koera otsemat teed pärast tema omaduste ilmsiktulekut üle kohtule. Kohus ei teadnud midagi peale hakata ilusa ja väga targa, kuid halvasti dresseeritud koeraga, mistõttu otsustati loom hukata, et ta „ei sünnitaks enam pahameelt ausaile kodanikele oma osavate vargustega“.

Sada aastat hiljem leidis analoogiline juhtum aset Pariisis. 1890. aastal teatas Pariisis ilmuv ajaleht „Figaro“, et Pariisi kriminaalpolitsei kätte sattus koer ja nimelt jahikoer, kes pani toime vargusi suurtes Pariisi kaubamajades, olles selleks välja õpetatud oma peremehe, ühe vana varga-retsidiivisti poolt. Politseil ei läinud küll korda tõendada, et just varas seda koera varguste toimetamiseks oli välja õpetanud ja et koer just temale varastas, kuid vähemalt koer saadi kätte, kes sama ajalehe sõnumi järgi oli sünnitanud palju kahju kaubamajadele. Vargus koera poolt ise toimus järgmiselt. Peremees viis koera suurde kaubamajja ja kadus ise, jättes koera äri ruumidesse. Koer jooksis ringi seni, kuni ta leidis mingi asja, mille ta suutis ära kanda. Saanud asja, koer jooksis esimese väljakäigu juurde — publik, samuti kaubamaja teenijad ei teadnud looma tähele panna, mistõttu need vargused alati õnnestusid — ja sealt tänavale, kus ta otsis üles oma ootava peremehe ja temale varastatud asja üle andis. Kuna sagenesid kaebused, et kaubamajadest varastatakse mingil nähtamatul kombel asju, hakkas kriminaalpolitsei asja tõsiselt uurima. Mõneajalise asja uurimise tagajärjel selguski, et ootamatult osutus vargaks loom — ilus ja tark ning hästi dresseeritud jahikoer. Kriminaalametnikud tabasidki koera teolt, kui nad aga ühes koeraga hakkasid otsima viimase peremeest, oli see kadunud nagu tina tuhka. Vana kurjategijana olid talle paljud kriminaalametnikud näo järgi tuttavad ja kui ta neid nägi ühes koeraga kaubamajast tulemas, aimas ta milles asi seisab ning kadus. Kaaluti pikemat aega mida teha. Kuna koera peremeest, tõelist varast ei läinud korda tabada, otsustati koer hukata. Kuid sellega ei lõppenud veel lugu. Eeltähendatud „Figaro“ sõnumit luges muu seas keegi rikas daam Peterburis. Asi läks talle südamesse ja ta otsustas ilmsüütu koera päästa. Ta saatis kohe sada franki selleaegse prantsuse

presidendi Sadi Carnot nimele ja palus koerale armu anda. See on vist esmakordne juhus kriminaalajaloos, kus paluti armu looma eest. Sada franki saatis daam selleks, et selle rahaga katta kahju, mida koer oli sünnitanud kaubamajale. Oma kirjas prantsuse presidendile tähendas loomi armastav daam, et ta kavatseb koera lasta saata oma kulul Peterburisse, et teda seal ümber kasvatada, nii „et loomast saab jälle korralik ja kasulik loom!“ Kuid daami soovidele ja kavatsustele ei saadud enam vastu tulla. Kui daami armuandmise palve saabus prantsuse presidendini, oli koer politsei poolt juba maha lastud. President laskis daamile kirjutada, et tema soovidele enam ei saa vastu tulla, kuna palve saabus liiga hilja ja koer juba on hukatud. Ühes kirjaga saadeti tagasi ka sada franki.

Need kaks juhtumit, mis mõlemad on pärit vanemaist aegadest ja mälestus neist on säilinud nendega kaasaskäivate eriliste juhtumite tõttu, pole muidugi ainsad. Juba varem ja hiljem on politsei-asutusil ja -ametnikel tulnud tegeleda vargustega, mille otsesteks toimijaiks olid hästikoolitatud koerad, ja mis kaudselt pandi toime kurjategijate poolt, kes suure visaduse ja osavusega õpetasid loomi varastama. Muu seas tuleb märkida, et mitte üksnes vargad pole koeri dresseerinud kuritegude toimepanemiseks, vaid ka teised kurjategijad, eeskätt salakaubavedajad. Omal ajal vedasid koerad õige palju salakaupa Prantsuse-Hispaania ja (enne maailmasõda) Vene-Saksa piiril. Viimasel ajal olevat salakaubavedajad tihti kasutanud koeri salakaubaveoks Saksa-Belgia ja Saksa-Hollandi piiril.

Peale koerte on mitmel korral kasutatud ka ahve varguste toimepanemiseks, kuna ka neid on võrdlemisi kerge dresseerida. Eriti olevat varemil aegadel Londonis kasutatud ahve varguste, eriti taskuvarguste taimepanemiseks. On tulnud ette juhtumeid, kus ahvid on mänginud n. öelda abilise osa kuritegude toimetamisel. Seda näitab järgmine paarikümne aasta eest Londonis ettetulnud juhtum. Sel ajal võis Londoni tänavail veel näha õige palju itaallasi, kes pillide ja ahvidega kolasisid mööda majahoove ja seal muusikat tegid ning dresseeritud ahve näitasid. Kaks petist kasutasid seda olukorda raha teenimiseks. Nad riietusid itaallastena-muusikantidena ja lonkisid tänavaid mööda ringi. Ühel neist oli väike ahv õlal või teinekord põuetaskus, olenevalt olukorrast ja tarvidusest. Kui kurjategijad kohtasid tänavail üksikut hästiriietatud naisterahvast ja inimesi polnud lähedal, anti ahvile märku, kes suure kisaga hüppas daami kübarale või õlale. Muidugi ehmus naisterahvas harilikult väga ootamata külalise üle ja — kui oli tegemist õrnade närvidega naisterahvaga — langes ta minestusse. Üks kurjategijaist ruttas kohe naisterahva juurde, et teda „päästa üleannetust ja sõnakuulmatust loomast“. Muidugi võttis see päästmine natuke aega, sest ahv pani vastu ja ronis naisterahva kübaralt tema kätele ja tagasi. Teine kurjategija tuli vahepeal oma kolleegile appi ja katsus samuti ahvi püüda. Ahvi püüdmisel tema aga näppas naisterahvalt mida aga kätte sai. Ärritatud daam ei pannud muidugi tähele, kuidas kiire ja osav kurjategija teda paljaks varastas ja oli rõõmus, kui

kord vastikust ahvist vabanes. Ta ei pannud kurjategijaile paljuks, kui nad pärast päästetööd väga kiirelt kadusid, sest ta arvas, et itaallased kardavad politseid, kes võib itaallasi vastutusele võtta selle eest, et nende ahv tülitab rahulikke kodanikke. Kui aga lõpuks hirm möödus ja naisterahvas suutis endale juba aru anda sellest, mis juhtus, pidi ta oma suureks ehmatuses nägema, et ühes ahvi ja itaallastega on kadunud ka tema väärtasjad. Need kurjategijad teotsesid sarnaselt õige kaua, kuna paljud kahjukannatajad ei teatanud asjast politseile, kartes oma naeruväärastamist ajakirjanduses ja seltskonnas. Alles siis, kui kuriteod tihti kordusid ja mõni julgem naisterahvas asjast teatas politseile, tuli see uus kurjategijate trikk avalikuks ja politseil läks peagi korda tabada kurjategijaid ühes nende ahviga, kusjuures kõigi üllatuseks selgus, et itaallased polnudki itaallased, vaid kõige harilikumad inglased, pealegi kohtu poolt mitmel korral taskuvarguste toimepanemise eest karistatud vargad.

Nõukogude Liidu kriminaalkoodeksist.

L. Kahkra

Nagu Nõukogude Liit oma ühiskondlikult korralduselt erineb kõigist riikidest maailmas, erinevad ka sealseid elunähteid reguleerivad normid kõigist meile tuntuist. Eriti väljendub see Nõukogude Liidu kriminaalseadustiku juures, milles kõik tugub kõige puhutamal kujul ühe valitseva klassi õigusele.

Enne kui asume Nõukogude Liidu kriminaalseadustiku vaatlemisele, mis on siiski õpetus kurjategijast, kuriteost, karistusest ja nende vahekorras üksteisega, nagu kodanlikes riikides, kuid selle vahega, et õiguse mõistmine ja õigusest arusaamine on seal teistsugune, peatume paari sõnaga karistuse instituudi ajaloolise arengu juures. Vanemal ajal ei tuntud karistuse instituuti: eksija vastu tarvitati väga raskeid ja ebainimlikke karistusviise, nii kuulutati eksija lindpriiks (igaüks võis eksijat oma heaksarvamise järgi nuhelda kuni surmani); hilisemal ajal tekkis teine karistusviis, nn. verine kättemaks, mis toimus tervete suguharude vahel. Verisel kättemaksmisel sageli kannatas kogu eksija sugukond — suguharu. Kultuuri progressiga astus riigivõim vahele, kuigi alul karistati eksijaid väga ebainimlikult hirmuks teistele: ühe käe otsast raiumise, pannil praadimisega jne.

Praegusel ajastul karistussüsteemides on valitsemas põhimõte hoiatada kodanikke, kasvatada neid ausateks ja ühiskonnale kõlvulisteks inimesteks.

Peame märkima, et lühikest aega pärast 1917. a. revolutsiooni Venes puudus kriminaalkoodeks. Kuid juba 1921. a. tuli ka seal loobuda „kirjutamata revolutsioonilisest koodeksist“ ja kehtima pandi kriminaalkoodeks, milleta igapäise elu reguleerimine osutus

võimatuks. Krim-koodeks on mitmel korral muudetud ja täiendatud (1924 ja 1935).

Nõukogude Liidu kriminaalkoodeksis ei tarvitata norme kõigi kodanike kohta ühtlasel alusel ja tingimusil, nagu mujal, vaid seal on kriminaalõigus sundabinõu klassivalitsusliku riigi huvide kaitsemiseks ja teostamiseks.

Nii kriminaalkoodeksi art. 1 kinnitab, et Nõukogude Liidu kriminaalseadusandluse ülesandeks on tööliste ja talupoegade sotsialistliku riigi ja selles riigis kehtimapanud õigusliku korra kaitsemine ühiskonnale ohtlike süütegude vastu, tarvitades süüdlaste või kurjategijate suhtes neid abinõusid, mis N. L. kriminaalkoodeksis on määratud sotsiaalkaitse abinõuna. Termin „sotsiaalkaitse abinõu“ vastab Eesti kriminaalseadustiku „karistuse“ mõistele. Koodeksi kommentaarides seletatakse selgesõnaliselt, et riigivõim, teostades valitseva klassi poliitikat, peab kaitsema selle klassi poolt kehtimapanud ühiskondlikke vahekordi ja ühiskondlikku korda kõigi tegude eest, mis seda korda rikub või häirib. Riigivõim määrab kindlaks, missugused süüteod ja olukorrad on ühiskondlikule korrale ohtlikud, mis võivad rikkuda või ähvardada ühiskondlikku korda, mille ärahoidmiseks karistusena tarvitatakse süüdlaste isoleerimist, parandamist, mõjutamist ja arstlikku ravimist selleks, et *labamatud teod tulevikus enam ei korduks*.

Nõukogude Liidu kriminaalõigust defineeritakse kui klassi õigust. Klassivalitsuslik iseloom, laad ja ülesanded on varjamatult väljendatud kriminaalkoodeksi üld- ja eriosades.

Huvitav on märkida, et kriminaalkoodeksi kommentaarides on tugevasti toetatud kommunistliku erakonna kongressi seisukohtadele. Nendes on kohtute ülesandeks seatud võitlus sotsialistliku varanduse raiskamise ja omandamise vastu. Sotsialistliku varanduse raiskaja on rahva vaenlane. N. L. ühiskondlik omandus on „püha ja puutumatu“, kes seda puudutab, on kurjategija, kuna ta seega riivab nõukogude riigi aluseid. N. L. tööstuses valitsev lohakas ja oskamatus on endastmõistetavalt kapitalistliku kodanluse ja tema agentide töö, mis määratud viieaastaku tulemuste nurjamiseks. Vargusi ja raiskamisi seletatakse seega, et „klassivaenlased panevad käiku viimased reservid — vargused, raiskamised“ selleks, et „töötajaid hulki paljaks röövida“ ja sel teel võidelda nõukogude võimu vastu.

Edasi mainitakse koodeksis võitlusest bürokratismi ja asjaajamise venitamise vastu. Siinkohal ei saa jätta märkimata omapärast dokumenti, kus oli avaldatud Stalin'i ja Molotov'i allkirjadega määrus, millega tühistati ühe rahvakomissari korraldus, suguoinaste kastreerimise kohta, mis tembeldati „bürokraatlikuks aktiks“ ja riigihuvide vastaseks toiminguks.

Õigusemõistmise põhimõtted N. L. on väga omapärased ja iseloomustavad, kus kontrevolutsiooniliseks kõrvalekaldumiseks ja kodanlikuks silmakirjalikkuseks loetakse ka seda, kui kohus jätab süüdlase karistamata seepärast, et seadustikus või seaduses puudub vastav norm või paragrahv.

Koodeksi art. 6 defineerib kriminaalkuriteo mõistet järgmiselt: „ühiskonnale ohtlikuks tunnustatakse iga tegu või tegevusetus, mis on sihitud nõukogude korra vastu või mis rikub seda õiguslikku korda, mis töölialupoeglik võim on pannud kehtima kommunistlikule korrale ülemineku perioodiks“. Seega kuriteo mõistele on antud täiesti varjamatult klassiõiguslik tõlgitsemine, kuna kuriteoks peetakse kõike seda, mis tekitab kahju valitsevale klassile, mis õonestab tema, s. o. valitseva klassi riiki.

Ülaltoodu on olulisem osa koodeksi üldosa esimesest peatükist. Koodeksi teine peatükk on pühendatud kriminaalseaduse maksvuspiirkonna kohta, mis sisuliselt ei erine meie kriminaalseadustiku vastavast osast. N. L. kriminaalkoodeksis mainitakse, et kõik SSSR kodanike poolt kordasaadetud süüteod ka väljaspool N. L. piire, kui neid pärastpoole tabatakse SSSR territooriumil, on karistatavad. Meie kriminaalseadustiku § 9 täiendati 1935. a. selles mõttes, et riigi äraandmine (§ 80—87) väljaspool kodumaa piire on karistatav. Koodeksi kolmas peatükk on pühendatud karistus-süsteemile, kriminaalpoliitika üldistele alustele ja põhimõtetele. Karistuse alla langevad isikud, kes on pannud toime ühiskonnale ohtlikke süütegusid, kes osutuvad ühiskonnale hädaohtlikeks oma endise tegevuse tõttu ja kes peavad sidemeid kuritegelise ollusega (art. 7), kelle vastu võetakse tarvitusele järgmised karistusabinõud: 1) kohtulik-paranduslikud; 2) arstlikud ja 3) arstlik-kasvatuslikud.

Kohtulik-paranduslikest sotsiaalkaitse abinõudest on tähtsamad, millele koodeksis on pühendatud neljas peatükk, need on järgmised: kõigi töötajate vaenlaseks kuulutamine, kodakondsuse kaotamine, ühes sellega sunduslikult SSSR-i piiridest väljasaatmine, sellele järgneb süüdimõistetud varanduse konfiskeerimine; vabaduse kaotamine ja töölaagrisse saatmine riigi kaugemaisse nurdadesse, mida meie mõistete järgi tuleb tõlgitseda kui sunnitööle saatmist; paigutamine üldkinnihoiu kohta, mis vastab meie vangla-karistusele, parandustöödele saatmine ilma kinnihoiu karistuseta; mõningate tsiviil- ja poliitiliste õiguste äravõtmine; teatud piirkonnast väljasaatmine; teenistuskohalt tagandamine ühes sel või teisel tööalal tegutsemise keeluga; varanduse osaline või täieline sundvõõrandamine; seltskondlik laitus; rahatrahv; kahjustamise heaksetegemise kohustus; hoiatamine, mis tehakse kohtu poolt õigeksmõistva otsuse tegemise puhul juhul, kui kohus on jõudnud sisemisele veendele, et õigeksmõistetud isik võib ehk tulevikus jälle saata korda kuriteo.

Tähelepanu N. L. koodeksis äratavad kaht liiki kinnihoiukaristused. Parandustöölaager meie mõiste järgi vastab sunnitööle, endisele Siberisse saatmisele, kuna harilik vabadusekaotus on võrdne üldvangistusele.

Nõukogude Liidu koodeksis endised vene sõnad ja mõisted, nagu vangirood, kindlusvangistus, türm, sunnitöö ja sunnitööline, enam ei eksisteeri. Kõrgemaks sotsiaalkaitse karistusmääraks on surmanuhtlus mahalaskmise teel. N. L. surmanuhtlust tarvitatakse roi-

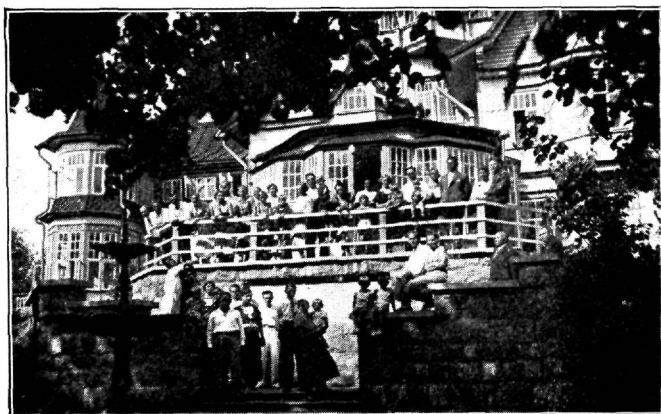
marite vastu, kes ähvardavad nõukogude võimu alustugesid või on hädaohtlikud maksvale korrale.

Arstlikud sotsiaalkaitse abinõud on kaht liiki: sundravimine ja ravilasse paigutamine ühes ühiskonnast isoleerimisega. Peale selle on veel arstlik-kasvatuslikud sotsiaalkaitse abinõud: alaealised antakse vanemate, sugulaste või viimaste puudumisel teistele isikutele või asutustele hooldamisele ning täisealiste, samuti alaealiste paigutamine erilistesse ravikasvatuslikesse asutustesse.

Poliitiliste ja mõningate tsiviilõiguste äravõtmise ja kärpimisega käib kaasas kodaniku õiguste kitsendamine või isegi äravõtmine ja nimelt aktiivse ja passiivse valimisõiguse, seltskondlikes organisatsioonides ja valitavatel kohtadel töötamise keeld, riigiteenistusest kõrvaldamine ja uude teenistusse astumise keeld, vanematelt vanemate õiguste äravõtmine ja pensionide ning abirahade maksmise tühistamine. Koodeksi üldosas on nähtud ette ka tingimisi süüdimõistmine ja tingimisi, enne tähtaega, kinnihoiukohast vabastamine.

Politseiametnike puhkekodude avamine Narva-Jõesuus.

22. juulil s. a. leidis aset Narva-Jõesuus politseiametnike puhkekodude avamine. Seda päeva võib õigusega nimetada politseipäevaks, sest ühiseist huvidest aetuna oli üle riigi tulnud kokku ühes perekonnaliikmetega umbes 800 politseiametnikku. Siin oli kõrgemaid auväärseid politseijuhte ja aastais ametnikke kui ka noori, veel äsja sellesse perre astunud.

Politseiametnike puhkekodu „Jõetare“ Narva-Jõesuus.

Juba eelmisel päeval võis näha Narva linna tänavail liikumas külalisi-ametnikke, kuid peopäeva hommik tõi erilise elevuse sellesse liikumisse, kuna siis saabus Narva erarong külaliste-ametnikega. Erarongiga saabus ka Tallinna Politseiametnikkude Kogu 46-liikmeline orkester, kes rongi peatumisel jaamas andis fanfaaridega signaale rongist väljumiseks. Kohal oli ka „Kultuurfilmi“ operaator, kes algas pidustuste filmimist. Külalisi võtsid jaamas vastu Narva politseiametnikud eesotsas kohalike politseijuhtidega. Narva prefekt L. Kane poolt koostatud kava kohaselt jagunesid külalised gruppidesse, kes kohalike politseiametnike juhtimisel liikusid rivikorras tutvuma Narva linnaga ja vaatamisväärsete kohtadega. Jaamast liiguti otse Kreenholmi vabrikute juurde, kus vaadati koske ja tutvuti kodumaa suurima tekstiiltööstusega; siit mindi juba edasi linna. Orkester liikus marssi mängides rivikorras läbi linna, mis paelus linnakodanike tähelepanu. Kell 10,30 kogunesid külalised laevasadamasse, kust linna laevadel sõideti Narva-Jõesu.

Pidustusist võttis osa ka Peaministri asetäitja Siseminister K. Eenpalu, kes saabus Narva hommikuse reisijate rongiga ühes Siseministri abi Maddisoo'ga. Peaministri võtsid jaamas vastu politseijuhid eesotsas prefekt L. Kane'ga ja kohaliku omavalitsuse esindajad eesotsas linnapea J. Luts'uga.

Narva-Jõesuu sadamasse saabusid külalised-politseiametnikud kell 11,30. Sadamas rivistuti 4 kaupa ja orkestri saatel abikomisar V. Pärli juhtimisel sammuti Aia tn. nr. 16 asuva kõrgemate politseiametnike puhkekodu aeda, kuhu olid asetatud pingid ja kus toimus pidulik aktus põliste mändide all. Kohal olid kõik kõrgemad politseijuhid eesotsas Politseivalitsuse direktori R. Veermaa ja abidirektor J. Sooman'iga. Aukülalistena võtsid pidustusist osa I. diviisi ülem kindral J. Kruus, Sõjaringkonnakohtu esimees N. Helk, prokurör Assor, Narva linnapea J. Luts, abilinnapea J. Lust, volikogu juhataja A. Pahla j. t.

Trompeedihelid kuulutasid aktuse algust ja samal hetkel saabus aktuseplatsile Peaministri asetäitja Siseminister K. Eenpalu, saatetuna kõrgemaist politseijuhtidest.

Aktuse vaimuliku talituse pidas Narva Peetri koguduse õpetaja G. Kiviste. Pärast jutlust ja hoonete õnnistamist õpetaja G. Kiviste poolt asus kõnelaua juurde Politseiametnikkude Keskkogu esimees Politseivalitsuse direktor R. Veermaa, kes andis ülevaate üritusest, mis on saavutatud majandusalal. Kõneleja tähendas: „Politseipere kogunemine on vahel tarvilik selleks, et saada ülevaadet, missuguseid tulemusi on annud politseinike enesekorralduse-töö. See oleks õhutuseks ja värskenduseks tuleviku ülesannete teostamisel. Politseinikud olid organiseerunud juba ammu, kuid see organisatsioon vajab uusi vorme. Tänu Riigivanemale, Vabariigi Valitsusele, eriti Siseministrile, võidi tänavu kevadel panna alus politseiametnikkude kogude uuele organisatsioonile. Politseijuhtkond asus puhkekodude muretsemise alal juba varem eeltöödele; see oli vajaline, et politseipere liikmed juba käesoleval suvel võiksid veeta oma puhkepäevi

oma kodudes.“ Ühtlasi tõi direktor kogu politseinikkonna nimel tänu Siseministrile ja palus politseipere tänu anda edasi ka Riigivanimale, Ülemjuhatajale ja Vabariigi Valitsusele, kelle juhtimisel politsei aitab korraldada vabariigi elu. Ta tähendas, et meie ei taha puhkama jääda kättesaadud töötajajärgedel, vaid tahame edasi minna, kasvada ja areneda loodud organisatsiooni raames. Puhkekodud ei ole mitte üksikute juhtide jaoks, vaid siin võivad enesele uusi jõutagavarasid koguda tuleviku tegevuseks kõik meie perekonnaliikmed. Veel tegi direktor teatavaks, et Kesknõukogu on otsustanud puhkekodudele anda nimed: Puhkekodule Aia tn. 16 — juhtide suvila — „Pargitare“, Vabaduse tn. 71/73 — komissaride jne. suvila — „Rannatare“, Aia tn. 47 — konstaablite jne. suvila — „Meretare“, J. Poska tn. 34 — kordnike jne. suvila — „Jõetare“.

Peaministri asetäitja Siseminister K. Eenpalu tähendas oma peokõnes: „Vist esmakordselt peaaegu pool kogu politseipere st on tulnud kokku kõigist Vabariigi nurkadest; olen päris kindel, et teie äraolekul kodus ei juhtu midagi, kui arsesse võtame teie eelnevat tööd. Toon kõigepealt tervitusi ja õnnitlusi teie käesolevate saavutuste puhul. Olete tööd rühmanud ja teil on ka õnne olnud, nii meie uuestisünni päevadel kui ka varem. Olete suurepäraselt täitnud oma kohuse, mida on nõudnud meie rahva huvid, eesmärgid ja heaolu. Lühikese aja jooksul olete oma enesekorralduse kaudu loonud oma arvukale perele korralikud puhkevõimalused. Sellise lühikese aja jooksul niisuguse ülesandega korda tulla, see näitab head organisatsiooni võimet ja kiinduvat suhtumist oma ettevõttesse. Kui teie omavalitsuslik enesekorraldus asus tööle, siis alul eelseisvad kohustused mõnelegi võisid tunduda tülikatena, kuid see näis nii ainult esimesel silmapilgul. Nüüd võite olla eeskujundvad teistelegi. Teie pole oodanud abi riigivalitsuse poolt, vaid olete oma jõul teostanud ettevõtteid. Teie töötulemused võivad seepärast tunduda väga südamelähedastena. Arvan ja loodan, et teie ühised ettevõtted ei lõpe ainult Narva-Jõesuu puhkekoduga. Teie organisatsioon ja teie kohusekandmine selle organisatsiooni heaks võimaldavad teile luua veel rohkematki. Kindlasti viie või kümne aasta pärast võite uhked olla uutele saavutustele. Teie osavus ja oskus seisabki selles, et rakendute tööle isetegevuse alusel. Nii oma enese jõule tugeses tunnete end kõige kasulikumana riisile ja üldsusele. Kõigist kordaminekutest hoolimata elu ei osutu veel praegugi nii kergeks, kui see ehk näib välispidiselt. Kuigi meie töö on annud tõhusaid tulemusi, näeme ees veel mõningaidki katsumisi, kus isegi meie tulevik võib sattuda kaalule. Kõigist neist raskustest ülesaamiseks, mis võivad tekkida eestlusele, meie ei vaja ainult füüsilist, vaid esmajoones sisemist jõudu, usku oma eesti jumalusse. See usk on seni juhtinud meie sisetundeid ja see peab kandma meid ka tulevikus. Politseiametnikud ärgu arvestagu seepärast ainult tänapäeva. Tema pilgud olgu ikka ja alati suunatud tuleviku sihis. Mida õieti tähendab korraldus? Meie ei või, ei tohi võtta seda mõtet sõna otseses tähenduses. Korraldus, see tähendab ehitada

ja rakendada korda, sündida ise uuesti selles korratundes. Need rahulikud päevad, mis teie veedate oma puhkekodudes, olgu teile ka sisemise revisjoni päevadeks, kus teil peaks jätkuma mahti esitada endale küsimus — kas ma olen eesti rahva õige korraldaja. Puhkusel olles oma vaimset ja füüsilist jõudu karastades teie leiata õiged suunad tuleviku teeks.“

Peaministri asetäitja kõnet saatsid korduvad kiiduavaldused. Puhkekodude saamisest andis üksikasjalise ülevaate Politseivalituse abidirektor J. Sooman, kes ütles, et politseipere võib nüüd end nimetada Narva-Jõesuu üheteistkümne hoone, neist kaheksa suvilat, peremeheks, sinna juurde kuulub 5 ha maad aedade ja parkidena, mis ühtlasi head majandus- ja ehituskruunid. Politseiametkonna raha on hästi paigutatud. Politsei tööd ja tegevust on alati hinnatud, kuid puhkekodude asutamisele ei saadud varem asuda, sest politseil puudusid need traditsioonid, mis olemas kaitseväl. Juba 1920. a. mõeldi politseiametnike kogudele praegusel kujul, kus ettekandja poolt koostati isegi põhikiri. Siis olid aga teised olud, öeldi, riigivõim ei tohtivat oma normeeriva käega segada niisuguste enesekorralduse ettevõtete vahele. Elu reguleerivat end ise; sundnorme ei tohtivat tarvitada. Kuid tookordseil kavatsusil olid siiski oma tõhusad tulemused. Nimetame kas või politsei orkestreid, laulukoore ja sportlikke saavutusi. Alul oli raske mõelda 2% mahaarvamisele politseinike palgast, mille abil meie nüüd oleme saanud hinnatavate kinnisvarade omanikuks. Nüüd on palgaolud paranenud. Kogu kultuurelu aluseks on majanduslik jõukus, selle tõusu võime märgata tänapäeval. See ongi üheks põhjuseks, miks

Politseiametnike puhkekodu „Pargitare“ tuba.

oleme suutnud nüüd realiseerida oma ammuse unistuse. Politseipere üldine olukord, enesetunne ja enesekasvatuse peab siit edasi arenema ja selleks peavad puhkekodud palju kaasa aitama. 12. märts lõi

meie riigis rahuliku olukorra; see võimaldas ka politseil mõelda oma kultuuriliste nõuete rahuldamisele. 12. märtsi järele ei ole paranenud üksi politseiametnike, vaid kogu meie rahva olukord. Eesti rahvas ajab enese sirgu ja korraldab end. Politsei on üks osa rahvast, ta tõuseb ja langeb koos rahvaga, seda teadku kõik.

Abidirektor J. Sooman'i kõnele järgnesid tervitused. Suuliselt tervitasid: 1. diviisi ülem kindral Kruus, Narva linnapea J. Luts, Narva maleva päalik major Soomuste ja kodude kasutajate nimel konstaabel A. Pendt. Telegraafi teel õnnitlesid: Sotsiaalminister O. Kask, Siseministri abi A. Tuulse, Püürivalve ülem kindral H. Kurvits, politseiinspektor A. Liit, Narva linnasekretär F. Verberg ja Soome politseijuhid E. Riecki ja Stendahl.

Puhkekodude avamispidustuste läbiviimine lasus Politseiametnikkude Keskkogu kultursektsioonil, kelle nimel politseikooli direktor E. Mets tänas kõiki osavõtjaid ja külalisi ning palus neid lõunaeinele, mis oli kaetud samas mühisevate mändide all Narva usinate naiskodukaitse liikmete poolt.

Politseiametnike puhkekodus viibijad palli mängimas.

Kella 15,00 kuni 17,00 tutvuti puhkekoduga ja Narva-Jõesuu mererannaga. Kella 17,00 kuni 19,00 andis Tallinna Politseiametnikkude Kogu orkester supelrannas kontserdi. Ettekanded, mida jälgis suur rahvahulk, võeti vastu kiiduavaldustega.

Külalised lahkusid Narva-Jõesuust kell 20,00. Lahkudes võeti kaasa uusi muljeid, uut jõudu ja indu tööks, teades, et ollakse üks suur pere, kellel ühised mured ja rõõmud; et ühiselt ollakse suuteli sed oma olukorda parandama ja suuri asju teostama.

Kuuludes suurde politseiametkonda ühe väikese liikmena ja puutudes juba aastaid kokku kaasametnikega, julgen öelda, et politseiametkond oma sisemise ja välise kohusetunde pärast elab kaasa kõigile kasulikele üritusile, mis juhtkond ette võtab, ja selle teostamiseks soovib juhtkonnale jõudu ja edu!

—Jo—

Kirjanduse alatt.

Juhend Vabadussõja ajaloo materjalide kogumiseks. Vabadussõja Ajaloo Komitee väljaanne, 1936. Ühes eriosaga „Eesti riikliku iseseisvuse võitlusajastu sündmuste kronoloogiaga 1917—1920“. 198 lk.

Selle juhendi eesmärgiks on saada võimalikult täielik materjal Vabadussõja ja tema eel käiva aja kohta ja selleks luua laialdane kaastööliste võrk.

Seni kogutud materjal on, nagu tunnistavad väljaandjad ise, sündmuse tähtsusega võrreldes vähene ja seda esijoones seetõttu, et n. öelda tundmatu sõdur, et harilik Vabadussõjast osavõtja pole seni annud kuigi nimetamisväärset materjali. See on seda halvem, et iga aastaga variseb hauda rohkesti sündmustest osavõtnuid, viies enesega kaasa tükikese ajalugu. Samuti osavõtnuil iga mööduva aastaga ununevad ja tuhmuvad mälestused, mis kaotavad seega palju oma tõetruudusest ja väärtusest. Kõik see kohustab meid kõige kiiremale mälestuste kogumisele, mis tuleks saata Tallinna Vabadussõja Ajaloo Komiteele. Raamat annab ka üldisi juhiseid, millele just rõhku panna mälestuste kogumisel ja kirjutamisel, kuidas neid saata tähendatud komiteele jne.

Meie politseiperes, samuti omavalitsuste teenistuses seisvate isikute seas on hulk neid, kes on ise võtnud osa heitlustest Eesti iseseisvuse eest, kes aga seni pole kirja pannud seda, mis on kirjapanemisväärne Vabadussõjast ja selle eelkäivast ajast. Ka nemad peaksid käed külge panema, et Eesti kangelasliku võitluse ülevaade ja ajalugu saaks võimalikult täielik, ja peaks sellele virgutama ka teisi, sõpru ja tuttavaid.

Ametlik osa.

Siseministri käskkiri nr. 25 — 28. juulist s. a.

1. aprillil 1935 lahkus Siseministeeriumi teenistusest riigiteenistuse vanuse ülemmäära saabumisel pensionile mineku puhul maasjade juhataja Andres Loorits. Kuna aga omavalitsuste töös olid väga vajalikud Andres Loorits'a suured kogemused, jäi ta veel ajutiselt Siseministeeriumi teenistusse, ei aidata kaasa töörikkal riigielu ümberkorraldamise ajajärgul, olles omavalitsuste osakonna nõunikuks 1. aprillist kuni 1. septembrini 1935 ja 10. jaanuarist kuni 1. juulini 1936, mil ta lõplikult lahkus.

Andres Loorits algas eesti rahva teenimist 46 aasta eest ja kogu selle pika aja kestel tegutses aladel, kus ta oli kõige ligemal rahva ühiskondlikele eluavaldusile.

A. Loorits'a teenistuses enne Eesti iseseisvust on eriti märgitav tema suur ind ja püüe viia edasi eesti rahva kultuuri ja iseolemise korraldamist, millise sihi taotlemine teda viis mitmel korral vastu-

ollu võõraste võimumeestega, kuna ta lõpuks paigutati pantvangina „Krestõi“ vanglasse.

Eesti Vabariigi ametiasutiste tegevuse alustamisel 1918. aastal rakendus A. Loorits oma suurte kogemustega jällegi meie riigi omavalitsusasutiste töösse, alul Viljandi maavalitsuses, hiljem Siseministeeriumis omavalitsusasjade alal, vahepeal võttes osa seadusandlikust tööst Asutava Kogu liikmena. A. Loorits'a laialdased teadmised, kogemused, asjatundlikkus ja sihikindel tööind osutasid väärtuslikke teeneid meie omavalitsuste tegevuse arendamisele ja aitasid neid viia sellele riiklikult kõrgelt hinnatavale tasemele, kus praegu asuvad meie omavalitsused. A. Loorits'a suurt hoolsust ja töö edukust on mitmel korral hinnanud ka Vabariigi Valitsus.

Oma ametitöö kõrval leidis A. Loorits veel võimaluse võtta osa väga mitmel aladel seltskondlikust tööst, olles rea seitside asutajaks ja juhtivaks liikmeks.

Seda kõike siinkohal märkides avaldan A. Loorits'ale teenistuse nimel tänu Eesti riigi ja rahva kauaaegse hoolsa, edurikka ja kohusetruu teenimise eest ja soovin talle täit õigustatud rahuldustunnet oma senisest tööst ning õnne ja edu tema edaspidises elukäigus.

Olgu ja jäägu Andres Loorits'a töömehe-kuju ja suur isamaa-armastus kestvaks ja virgutavaks eeskujuks nooremale ametnikupõlvele.

K. E e n p a l u,
Siseminister.

Siseministri käskkiri nr. 16 — 3. juulist s. a.

25. juunil s. a. lahkus oma palvel Siseministeeriumi teenistusest haiguse tõttu pensionilemineku puhul Üldosakonna Perekonnaseisuarhiivi arhiivaar Richard Karuks.

Richard Karuks teenis 28. augustist 1898 kuni novembrikuuni 1917 Eestimaa Kubermanguvalitsuses ja astus Siseministeeriumi teenistusse 28. mail 1919, kus teenis Administratiivasjade Peavalitsuse Usuasjade Osakonna asjaajajana, ministeeriumi iseäraliste käskude täitja ametnikuna, Usuasjade Osakonna juhatajana, Usuasjade Laudkonna juhatajana ja 1. aprillist 1926 alates Perekonnaseisuarhiivi arhiivaarina. Tema teenistusest lahkumisega Siseministeerium kaotas eriti hoolsa ja kohusetruu ametniku.

Avaldan Richard Karuks'ile teenistuse nimel tänu kauaaegse eeskujulikult hoolsa ja kohusetruu teenistuse eest ja soovin temale palju rahulikke ja muretuid puhkeaastaid pärast kolmekümnekuueaastast riigiteenistust meie kodumaal.

K. E e n p a l u,
Siseminister.

Politseivalitsuse ringkiri 16. juulist s. a. Nr. 114-J kõigile prefektidele ja politseikomissaridele.

Siseministri määruse 3. juunist s. a. (RT nr. 49 — 1936, art. 465) õigeks käsitamiseks teatan järgmist: Kuna alevi- ja valla-

valitsused ei toimetata maksuvõlgade sissenõudmisi oma ametnikkude kaudu, siis puudub võimalus linna- ja maaomavalitsuste maksunõudmaiste vastastikuse sissenõudmise korraldamiseks, ja selle tõttu tuleb politseil kuni 1. oktoobrini s. a. nõuda sisse maksuvõlad ka nendelt maksnikelt, kes maksustatud alevi- või vallaomavalitsuste poolt, kuid asunud elama linnadesse.

A. Liit,

Politseivalitsuse direktori aj. kt.

**Politseivalitsuse ringkiri 30. juulist s. a. Nr. 1360-J
prefektidele ja politseikomissaridele.**

RT 55 — 1936 avaldatud Avalikkude maksu- ja maksutrahvi- võlgade sissenõudmisel võetava lisaraha seaduse käsitamisel on lahkarvamisi tekitanud küsimus, kelle arvele kanda selle seaduse § 3 p. 2 tähendatud lisaraha osad, mis tekivad Tööstusliku töö seaduse § 324 ettenähtud haigekassamaksude sissenõudmisel.

Asja kaaludes on Sotsiaalministeerium asunud seisukohale, et haigekassamaksude sissenõudmisel tuleb võla sissenõudmise järelevalvet teostavaks asutiseks lugeda Sotsiaalministeerium ning seetõttu § 3 p. 2 ettenähtud lisarahade osad (linnades ja alevites 50%, valdades 25%) tulevad kanda Sotsiaalministeeriumi deposiidi nr. 148 arvele Eesti Panka või selle osakondadesse.

Palun see võtta juhtnööriks.

J o h. S o o m a n,

Politseivalitsuse direktori as.

A. Liit,

Politseiinspektor.

Politseivalitsuse direktori käskkiri nr. 11 — 18. juunist s. a.

Läinud aastal algatatud politseiametnikkude lasketaseme tõstmise aktsioon on leidnud elavat vastukaja kogu politseiametkonnas. Selle tulemusena on märgata lasketagajärgede tunduvat paranemist, mis liigub järjekindlalt tõusu suunas ja viib politseiametkonna lähemale tähistele laskeväljaõppe arendamise alal.

Laskeväljaõppe korraldamise uued põhimõtted on väljendatud Politsei laske-eeskirja projektis, millest saadetud väljavõtte politseiasutistele minu ringkirja juures 9. maist s. a. nr. 452-J ja mille alusel käesoleva aasta kevadest mindi üle uuele laskeharjutuste süsteemile. See süsteem võimaldab tõsta politseiametkonna üldist lasketaset, ühtlasi võimaldab tema edasipüüdjaile oma arengus läheneda laskeala tippsaavutusile.

Suvised laskeperioodi lõpul, mil selguvad politseiasutiste esimesed tagajärjed uue süsteemi alusel peetud laskeharjutustest, avaneb võimalus tõmmata võrdlevaid jooni üksikute asutiste ametkondade edasijõudmise alal ja teha need üldiselt teatavaks.

Loen tarvilikuks märkida, et politseiametnikkude ülesannete täitmisel peale muude teadmiste kõige tähtsamaks tuleb pidada ametniku isiklikku laskeosavust.

Avaldan ametkonnale seniste edusammude eest laskespordi arendamise alal oma tõsist rahulolu ja soovin, et vastav edasipüüd-mise vaim jääks püsima edaspidisekski!

R i c h. V e e r m a a,
Politseivalitsuse direktor.

Ümberpaigutusi:

Tartu-Valga prefektuuri konstaabel Ernst Tederson on paigu-tatud ümber teenistuse huvides sama prefektuuri Saare rajooni konstaabliks, arvates 13. juunist s. a.

Järvesuu 1. rajooni konstaabel Mihkel Koit on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Võõpsu-Kahkva rajooni konstaabliks, arvates 10. juulist s. a.

Riigiasutiste ametnikkude koosseisu seaduse muutmise ja täien-damise seaduse (RT 55 — 1936) põhjal on nimetatud, arvates 1. maist s. a., senised kriminaalkomissari sekretärid kriminaalassis-tentideks, nimelt: Karl Tonto, August Mutso, Johannes Zapp, August Vösamaa, Andres Tammann ja August Lehepuu.

Ametist vabastamisi:

Valga jaoskonna politsei-abikomissar Karl Lõhmus on vabas-tatud ametist arvates 1. aug. s. a. parandamatu haiguse tõttu, mis takistab ametikohuste täitmist.

Senno rajooni konstaabel Vassili Olter on vabastatud teenistu-sest parandamatu haiguse tõttu, mis takistab teenistuse jätkamist, arvates 25. juunist s. a.

Tall.-Harju prefektuuri Ratsareservi konstaabel Karl Rander on vabastatud teenistusest oma palvel teise ametkonda ülemineku puhul, arvates 20. juulist s. a.

Tallinna linna 6. jsk. konstaabel Helmar Väljaots on vabas-tatud teenistusest oma palvel teise ametkonda ülemineku puhul, arvates 18. juulist s. a.

Kiiduavaldusi ja autasu määramisi:

Politseivalitsuse direktori käskkirj
n r. 13. — 30. juunist s. a.

12. juunil s. a. kella 19—20 viibisin ühes Soome, Läti ja Leedu kõrgemate politseijuhtidega Tallinna-Harju prefektuuri Tallinna jaoskondade ametnike riviõppusel Politseiplatsil. Kava kohaselt võeti läbi esimese pooltunni jooksul rühma koondrivi ja teisel pool-tunnil kompanii koondrivi õppus orkestri saatel. Õppetunnist võt-tis osa 120 ametnikku. Õppust juhtis Ratsareservi politseikomissar A. Ottisaar.

Õppetunni läbiviimine oli õppuste juhataja poolt hästi ette val-mistatud. Õppus oli tegevusrikas, elav ja hoogne. Käsklused

selged ja nende täitmine täpne. Õppusel viibiv ametkond kujundas hästiliitunud ja hea väljaõppega riviüksuse.

Avaldan Tallinna-Harju prefektile N. Reiman'ile, Ratsareservi politseikomissarile A. Ottisaar'ele ja politsei orkestrijuhile J. Kos-tabi'le teenistuse nimel tänu rivilise ettevalmistuse alal tehtud töö eest. Ühtlasi tänan kõiki õppusest osavõtnud ametnikke eeskujuliku esinemise ja hea rivilise väljaõppe teostamise eest.

R i c h. V e e r m a a,
Politseivalitsuse direktor.

P o l i t s e i v a l i t s u s e d i r e k t o r i k ä s k k i r i
n r. 15. — 9. j u u l i s t s. a.

5. juulil s. a. korraldas Tallinna-Harju prefektuur Tallinnas Tondi lasketiirul seitsmenda Tallinna—Helsingi politseide vahelise laskevõistluse sõjapüssidest, püstolitest ja väikekaliibrilistest püssi-dest. Kummagi linna meeskonnast võttis võistlusel osa kaheksa politseiametnikku. Eesti meeskond, koosseisus: politseikomissar A. Ottisaar, politseiabikomissar Ed. Sihv, poliitilise politsei van. agent H. Siirmaa, konstaabel A. Peetson, kriminaalpolitsei assistent P. Sulev, konstaabel J. Roots, kordnik V. Habenik ja allkonstaabel A. Hütt, saavutas võistlusel väga häid tagajärgi ja võitis Helsingi politsei meeskonna 49 punktiga. Võrreldes läinud aasta Tallinna-Helsingi politseide vahelise laskevõistluse tagajärgi käesoleva aasta saavutistega, ilmneb, et iga võistleja lasketulemused on paranenud 13 punkti võrra.

Avaldan võitja meeskonna igale liikmele suure püüdlikkuse eest isikliku laskeosavuse arendamise alal kiitust teenistuse nimel. Ühtlasi palun võitjat meeskonda ja ka teisi kolleege arendada edasi end laskealal järgmisteks võistlusteks.

R i c h. V e e r m a a,
Politseivalitsuse direktor.

Piirivalve Narva jaoskonna Vasknarva rajooni kordoniülemale veltv. Arnold Kivi'le on avaldatud kiitust Valge kordoni valve-piirkonnas N.-Vene piiri läheduses põlemasüttinud metsa kustuta-misel ülesnäidatud otstarbekohase ja energilise teotsemise eest.

Piirivalve Narva jsk. N.-Jõesuu rajooni valvurile n. a. o. Julius Siirak'ile ja Petseri jsk. Kivitee rajooni valvurile kapral Gustav Postov'ile on määratud kummalegi ühe kuupalga suuruses rahalist autasu kauaaegse hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest piirivalves.

Perekonnanimemuutmisi:

Raudteede prefekti sekretäri August Heisvald'i perekonnanimi on muudetud ja määratud temale uueks perekonnanimeks „Pala-mets“, Kastre-Võnnu rajooni konstaablile Ernst-Johannes Pallo'le — „Palo“, Tartu 2. jsk. politseikomissarile Robert Hiio'ile — „Hiidma“, Tallinna 2. jsk. politsei-abikomissarile Jaan Sternfeldt'ile — „Reio“, Lehtse 1. rajooni konstaablile Jaan Lootsmann'ile —

„Lootsmaa“, Viljandi linna 1. rajooni konstaablile Arnold Volter'ile — „Voltre“, Raudteede prefektuuri Valga rajooni konstaablile Karl Lillbok'ile „Lillsaar“, kriminaalpolitsei assistendile Karl-Martin Jahnson'ile — „Kaarel Tanner“, Laatre rajooni konstaablile Rein Reitag'ile — „Reidak“, Ruhno rajooni konstaablile Villem Granfeld'ile — „Karineem“, Põlva jsk. politseikomissarile Jakob Viikmann'ile — „Viikmaa“, Maidla rajooni konstaablile Johannes Mikkelsen'ile — „Enn Väljak“, Kuressaare linna 1. rajooni konstaablile Johannes-Paul Hübner'ile — „Ojala“, Piirivalve Narva jsk. ülemale kolonel-ltn. Aleksander-Oskar Šervel'ile — „Selvet“ ja vhl. „Kõu“ instruktorile Eugen Aunmann'ile — „Aunmaa“.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) informatsioonilise sisuga ajakiri „Hõissa Poisid“, ilmub Haapsalus tarviduse järgi; väljaandja — Eesti Skautide Maleva Peastaap ja vastutav toimetaja — Karl Saral;

2) ilukirjandusliku sisuga ajakiri „Kõigile“, ilmub Tallinnas, kuus korda aastas; väljaandja — August Jänes ja vastutav toimetaja Peeter Grünfeldt;

3) E. Vabadussõja mälestusi ja episoodide sisaldav ajakiri „Vabadussõja Lood“, ilmub Tallinnas üks kord kuus; väljaandja — Oskar Mänd ja Bernhard Ingel ja vastutav toimetaja Oskar Mänd.

Politseivalitsuse poolt on antud load:

laskeriistade ja -moonaga kauplemiseks: Võhma Majandusühisuse juhatasele Võhmas, maksvusega 4. juunini 1937, Friedrich Jüri p. Maiste'le Võrus, Jüri 20, maksvusega 16. juunini 1937, Aleksander Jaani p. Saks'ale Tapal, Pikk t. 14, maksvusega 20. juunini 1937, Sõjaväe Majandusühisuse Viljandi osakonnale Viljandis, Tartu 6, maksvusega 4. juulini 1937, Marta Jüri t. Ellert'ile Rakveres, Tallinna 16, maksvusega 27. juulini 1937, Oskar Aleksandri p. Viegant'ile Pärnus, Rüütli 24, maksvusega 2. juulini 1937, Hans Mihkelsonile Kolga-Jaani alevis, maksvusega 29. juunini 1937, Peet Tõnise p. Aru'le Kolga-Jaani alevikus, maksvusega 31. juulini 1937, Hans Antoni p. Löönik'ule Tapal, Jaama 5, maksvusega 25. juulini 1937, ja Herbert Jaani p. Mõttus'ele Petseris, Tartu 1, maksvusega 19. juulini 1937;

laskemoonaga kauplemiseks: Nadežda Ivani t. Jürgenson'ile Märjamaa alevikus, maksvusega 13. juulini 1937, ja Vladimir Peetri p. Veberile Koeru alevikus, maksvusega 10. juulini 1937;

laskeriistade parandamiseks: Mihkel Tõnu p. Kleits'ile Simuna alevikus, maksvusega 1. juulini 1937.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud Järvakandi vallas elutsevate Aleksander Hansu p. Laane ja August Gustavi p. Paarek'i, Tapal elutseva Johannes Hansu p. Gutmann'i ja Sõmeru vallas elutseva Arnold Aleksandri p. Mikita laskeriistalood jahipüüsi hoidmise ja kandmise osas.

Küsimusi ja kostmisi.

A. M. Küsimus. Kas Laskeriistade hoidmise, kandmise, nendega kauplemise ja nende valmistamise kohta käiva määruse (R. T. 13 — 1921) § 2 märkuse 1 põhjal antud loa järgi peetavat laske-riista (jahipüssi ja spordipüssi) on sama määruse § 5 põhjal piirivalvur kohustatud registreerima maal konstaabli juures?

Vastus. Kuna Piirivalve seaduse (R. T. 47 — 1936) § 5 teise lõike järgi on piirivalves teenivate kaitseväelaste kohta maksvad kõik kaitseväelaste kohta käivad seadused, seadlused ja määrused, tuleb piirivalvurite kohta kohaldamisele ka Laskeriistade hoidmise, kandmise, nendega kauplemise ja nende valmistamise määruse § 2 märkus I (R. T. 13 — 1921). Kuna aga tähendatud märkus näeb ette erandi laske-riistaloo saamise üldisest korrast kaitseväelaste, järelikult ka piirivalvurite kohta, ei tule piirivalvuri kohta kohaldamisele sama määruse § eeskiri. **N.**

P. K. Küsimus. Kas juhul, kui üks lepinguosaline, kellel lepingu järgi lasus tempelmaksu tasumise kohustis, tempelmaksu jätab tasumata, vabaneb teine lepinguosaline vastutusest tempelmaksu tasumata jätmise eest?

Vastus. Tempelmaksu seaduse § 13 p. 2-a järgi dokumendid ja paberid, mis tehakse, välja antakse või vastu võetakse eraasutuste ja -isikute poolt, tempelmaksustatakse nende asutuste ja isikute vastastikusel kokkuleppel. Sellega antakse pooltele õigus omavahel ära määrata, kes tempelmaksu maksab, kuna aga riigi ees tempelmaksu maksmiseks on kohustatud kõik dokumendiosalised, nagu seda muu seas on Riigikohus mitmel puhul seletanud (vt. Riigikohtu adm.-osak. t. nr. 730 — II/1926, nr. 217 — II/1935). Sellest järeldub, et juhul, kui üks lepinguosaline, kellel lepingu järgi lasus tempelmaksu tasumise kohustis, tempelmaksu jätab tasumata, teine lepinguosaline ei vabane vastutusest tempelmaksu tasumata jätmise eest.

O. R. Küsimus. Kas vallavolikogu võib anda vallavalitsusele üldvolituse vallaomavalitsuse asjade ajamiseks kohtutes?

Vastus. Niisugust üldvolitust vallavolikogu ei saa anda vallavalitsusele. Vallavolikogude kodukorra (RT 99 — 1929) § 9 p. 9 järgi kuulub valla asjus kaebuste ja nõudmiste tõstmise otsustamine ja selleks volinike valimine volikogu võimkonda, kui see ei ole usaldatud vallavalitsusele. Vallavalitsus võib ka iseseisvalt valla asjus valla nimel kohtutes tegutseda, kui see õigus on talle antud vastavates seadustes; kui aga vallaomavalitsuse nimel on õigustatud kohtus esinema üksnes vallavolikogu, siis võib vallavolikogu usaldada vallavalitsust selleks üksnes TKS § 1285 ja 1286 tingimusil, s. t. usaldada või volitada selleks vallavalitsust igas üksikus asjas. Vallavolikogu ei saa üldkujul oma õigusi edasi anda vallavalitsusele.

N. P. Küsimus 1. Kas ja jaataval korral missuguse seaduse alusel peavad ametlikud paberid kandma kaht allkirja?

Vastus 1. Valitsemise korraldamise seaduse muutmise ja täien-

damise seaduse (RT 22 — 1936) § 36¹⁸ määrab, et ministri poolt allakirjutatavaile ettekandeile ja muule kirjavahetusele ning aktidele kirjutavad alla, sõltuvalt sellest, millise ministeeriumi valitsuse või osakonna võimkonda kuulub asi, ka ministeeriumi vastava valitsuse või osakonna direktor või mõni teine selleks volitatud ametnik. Ettekandeile, kirjavahetusele ja aktidele, mis kuuluvad ministri ettekandmisele otseselt alljaotiste juhatajate poolt, annab kaasallkirja vastav alljaotise juhataja. Direktori poolt allakirjutatavaile ettekandeile ja kirjavahetusele ning aktidele kirjutavad vastavalt alla ka alljaotise juhatajad või sellekohased ametnikud. Alljaotise juhataja poolt allakirjutatavale kirjavahetusele annavad kaasallkirja vastavad ametnikud. Allkirja vastutusest kõneleb sama seaduse § 36²², mille põhjal: Minister, ministri abi, valitsuse, osakondade ja kantselei direktorid ning teiste allüksuste juhatajad, valitsuste ja osakondade alljaotiste juhatajad ning teised ametnikud vastutavad kõigi nende poolt tehtud otsuste ja korralduste eest. Kaasallkirja annud ametnikud ja teised asja ülemusele otsustamiseks ettekandjad kannavad vastutust ettekande täielikkuse ja tõelikkuse eest.

Küsimus 2. Riigiasutuste asjaajamise juhtnööride järgi peab tähtajata kirja täitmine toimuma 7 päeva jooksul. Kas see nõue praegu veel maksab?

Vastus 2. Vabariigi Valitsuse otsusega 21. detsembrist 1923 riigiasutusile tarvitusele võtmiseks soovitatud Riigiasutuste asjaajamise juhtnöörid (ilmunud eribrošüürina Riigikantselei väljaandel) üldiselt enam ei maksa, kuna Valitsemise korraldamise seaduse muutmise ja täiendamise seadusega (RT 22 — 1936) on maksima pandud uus kord asjaajamises. Sama seaduse § 36²¹ põhjal Vabariigi Valitsus annab lähemad juhtnöörid asjaajamise korra kohta riigiasutustes, samuti riigiasutuste läbikäimise kohta omavahel ja teiste asutuste ning isikutega. Seni pole veel kinnitatud neid juhtnööre, kuid arvatavasti toimub see käesoleva aasta sügisel. Mis eriti puutub ülestõstetud küsimusse, siis lahendab seda eelnimetatud seaduse § 36¹⁹, mille järgi: Kõik ministeeriumidesse, tema valitsustesse või osakondadesse, ministeeriumi juurde kuuluvaisse asutussisse ning vastavaile ametnikele sissetulnud asjad otsustatakse ja täidetakse või kantakse ette vastavale ülemusele ettevalmistatult otsustamiseks võimalikult kiirelt. Kui asja otsustamisele või täitmisele pole nähtud ette muud tähtaega ega korda või kui asja otsustamine või täitmine asja iseloomult ei vaja pikemaajalist ettevalmistamist, peab asja otsustamine või täitmine toimuma hiljemalt ühe kuu jooksul asja sissetulemise päevast arvates. Asjad, mille otsustamine või täitmine kiire, valmistatakse otsustamiseks ette ja otsustatakse või täidetakse esimeses järjekorras, ja nõnda, et otsus valmib hiljemalt seitsme päeva jooksul, kui asi oma iseloomult ei nõua kiiremat otsustamist.

Konstaabel V. Küsimus 1. Kas riigilt saadav pension on see

hoolekandeline abi, millest räägitakse Valla isikumaksu seaduse § 9²?

Vastus 1. Hoolekandelise abi all Valla isikumaksu seaduses ei mõisteta pensione. **N.**

Küsimus 2. Kas Valla isikumaksu seaduse § 9⁴ põhjal perekonnaliige, kelle majapidamises isikumaksu võlglane töötab või elab, on kohustatud tasuma ka isikumaksu võlglaste perekonnaliikme need isikumaksu võlad, mis tekkinud eelmistel aastatel, s. o. enne kõnesoleva seaduse maksmahakkamist?

Vastus 2. Perekonnaliikmete eest isikumaksu tasumise kohustus ei käi nende isikumaksu võlglaste kohta, mis tekkinud enne Valla isikumaksu seaduse (RT 50 — 1936) maksmahakkamist. **N.**

Konstaabel T. Küsimus. Kas Tööstusseaduse (RT 30 — 1936) § 2 ettenähtud tööliste hulka on arvatud ka omanik, kui viimane tööstuses töötab kaasa, või on seal arvatud ainult võõrad palgatud töölised?

Vastus. Tööstusseaduse (RT 30 — 1936) § 2 ettenähtud töötajate hulka on arvatud ka omanik, kui ta tööstusettevõttes töötab kaasa. **N.**

Sekretär J. P. Küsimus 1. End. ühispiimatalitus on müüdnud eraisikule, kes sellest moodustas erapiimatalituse. End. ühispiimatalitusel on veel võlgu 1928./29. a. kinnisvaramaks (vabrikuilt, tööstusilt) Kr. 49.36. Kas selles oleva riigi osa kohta tuleb kohaldamisele Riigivanema dekreet 22. 5. 36 (RT 44 — 1936) ja kas sellega lõpeb ka igakuine kahes eksemplaris aruande esitamine vastavale maksuametile?

Vastus 1. Küsimuses tähendatud piimatalituse 1928./1929. a. kinnisvaramaksu riigi osa kohta tuleb kohaldamisele Maal asuvate kinnisvarade maksuseaduse § 27 (RT 44 — 1936, art. 339). Kuna 1919.—1931. aastate kinnisvaramaksu võlad on antud üle vastavaile valla- ja alevivalitsusele, ei tule enam nende laekumise kohta esitada igakuisi aruandeid. **N.**

Küsimus 2. Vana ostutalu Pärnumaal on omaniku poolt välja renditud kuueks aastaks. 1934. a. andis omanik talu üle mõttelistes osades oma kolmele täisealisele lapsele, kelle nimele see ka kinnistatud. Kas koha uutele omanikele üleminek murrab rendilepingu? Viimases selle kohta mingisugust märkust pole tehtud.

Vastus 2. Rendiobjekti võõrandamise puhul rendileping iseenesest ei lõpe. Küll on aga rendiobjekti uuel omanikul õigus rendilepingut üles ütelda, millisel juhul rendileandja (endine omanik) on kohustatud tasuma rentnikule kõik rendilepingu enneaegsest lõpetamisest tekkinud kahjud. **N.**

L. Küsimus. Kas võib maapidajat vastu tema tahtmist arvata veeühisuse liikmeks?

Vastus. Võib. Veeühisuste seadus näeb ette maapidaja vastu tema tahtmist veeühisuse liikmeks arvamise veeühisuse asutamise puhul ja veeühisuse tegevuse kestel. Sunniviisil veeühisuse liikmeks arvamisel Veeühisuste seaduse § 13 põhjal, s.o. veeühisuste asuta-

mise korras, on küllalt, kui tõestatakse, et veeühisuse ettevõtte töötab maapidajale tuua tulu. Sama seaduse § 30 põhjal, s.o. veeühisuse tegevuse ajal võib maapidajat vastu tema tahtmist veeühisuse liikmeks arvata, kui selgub, et tema saab kehtvalt tulu ühisuse ettevõttest. Nii on siis seaduslikud eeldused maapidaja vastu tema tahtmist veeühisuse liikmeks arvamisel oluliselt lahkuminevad, olenevalt sellest, kas see toimub ühisuse asutamise korras või ühisuse ettevõtete ellukutsumise järele. Kui aga veeühisuse tegevus töötab tuua kasu maapidajale või seda juba tegelikult toobki, võib maapidajat arvata vastu tema tahtmist veeühisuse liikmeks.

J. A. Küsimus 1. Kas alaealine abielus olev naine võib muuta oma nime ilma mehe nõusolekuta?

Vastus 1. Ei või. Perekonnanimede korraldamise seaduse (RT 91 — 1934) § 26 järgi kohaldatakse nimede muutmisel sama seaduse § 9, 10, 12, 13 ja 14 eeskirjad. Sama seaduse § 10 p. 2 järgi esitatakse muutmise sooviavaldus kirjalikult, ja juhul, kui sooviavaldaja on noorem kui 18 aastat — ühes vanemate loaga või, kui tal puuduvad mõlemad vanemad, vaeslastekohtu loaga. BES § 235 järgi lõpeb alaealise tütre abiellu astumise puhul tema üle vanemate võim. Sama seaduse § 269 ja 11 põhjal on abielus oleva alaealise naise eestkostjaks tema mees, mida on seletanud ka vene kohtud (Peterburi kohtupalati otsus Steinbergi apellatsioonkaeb. nr. 180 — 1894, lähemalt v. Bukovski poolt toimetatud BES väljaandes, seletustes § 235 ja 1989 juurde).

Eeltoodust tuleb järeldada, et abielus oleva alaealise naise nime muutmise sooviavaldajaks on naine ise ja et sooviavaldusele tuleb lisandada mehe luba.

Küsimus 2. Kas lastekodu juhataja saab esitada sooviavalduse lastekodu kasvandiku perekonnanime muutmiseks?

Vastus 2. Siseministeeriumi praktika järgi talitatakse järgmiselt: Perekonnanimede korraldamise seaduse (RT 91 — 1934) § 10 p. 2 ja 26 järgi alla 18-aastaselt kodanikul, kes tahab muuta oma nime või perekonnanime ja on eas, kus ta on võimeline esitada ise sooviavaldust, ja saab aru oma teo tähtsusest, peab selleks olema küll vanemate luba, kuid sooviavaldusele peab alla kirjutama tema ise. See seisukoht maksab ka lastekodude alla 18-aastaste kasvandike kohta. Juhul, kui neil puuduvad mõlemad vanemad või kui nad on võetud ära vanemalt Hoolekandeseaduse (RT 120/121 — 1925) § 36 põhjal, on vanemate õigused, arvatud välja pärandusõigus, sama seaduse § 41 põhjal lastekodu juhatajal, kes siis ka nime või perekonnanime muutmiseks peab andma oma nõusoleku. Nõusolekust tuleb märkida sooviavalduses. Lastekodu juhataja ei saa esitada sooviavaldust lastekodu kasvandiku eest.

Küsimus 3. Kas perekonnaseisusametnik peab taanduma oma lapse sünni registreerimisel?

Vastus 3. Administratiivmenetluse seaduse (RT 4 — 1936) § 5 põhjal ametnik peab taanduma: 1) asjas, millest võtavad osa ta ise, ta abikaasa, sugulane ülenevas või alanevas joones või sugu-

lane külgjoones kuni neljanda astmeni või hõimlane kuni teise astmeni, ... 4) asjus, millest on huvitatud ametnik ise jne. Sellest järeldub, et seaduse täpse väljenduse järgi ei saa perekonnaseisuametnik ise registreerida oma lapse sündi. Sama seaduse § 7 järgi taanduva ametniku aset täidab asemik, näiteks valla perekonnaseisuametniku suhtes naabervalla perekonnaseisuametnik. Perekonnaseisuseaduse muutmisega on kavatsusel seda küsimust lahendada.

H. V. Küsimused: Jahiseaduse § 22 p. 12 muudetud kujul (RT 47 — 1936) lubab maaomanikule või -valdajale igal ajal viljapuu- ning taimeaedades ja puukoolides jäneseid lasta. 1) Kas maaomanikul või -valdajal on õigus seda õigust edasi volitada? 2) Jaataval korral, kas on selle juures kehtivad Jahiseaduse § 6, 7 ja 11? 3) Kas jäneste laskmisel viljapuu- ning taimeaedades ja puukoolides on kehtiv Jahiseaduse § 35? 4) Kas taimeaedade all tuleb mõista ainult puutaimeistandusi, või loetakse taimeaedadeks ka aia- ja juurviljaaedu? 5) Kas jäneste laskmisel viljapuu- ja taimeaedades 1. märtsist kuni 1. oktoobrini on kehtiv Jahiseaduse teostamise määruse § 8? Kas maaomanikul või -valdajal on õigus tema viljapuu- või taimeaeda tulnud jänestele koertega jahti pidada ja kas on sel juhul kehtivad Jahiseaduse teostamise määruse § 9 ja 31? 7) Kas on Eestis vapikaitset, s. o. et juba kord omandatud vappi ei võiks keegi teine tarvitada?

Vastused 1—6. Jahiseaduse § 22 p. 12 (RT 47 — 1936) esimese lõike järgi on jahipidamine jänestele keelatud 1. märtsist kuni 1. oktoobrini. Sellest eeskirjast teeb sama punkti teine lõige erandi ainult maaomaniku ja -valdaja suhtes, kellele on lubatud ka jahikaitse ajal lasta maha jäneseid viljapuu- ning taimeaedades ja puukoolides. Seega ei või maaomanik ja -valdaja tähendatud õiguse teostamist anda edasi teistele. Teostades ise tähendatud õigust, on maaomanik ja -valdaja kohustatud täitma Jahiseaduse § 35 eeskirja, kuna selles suhtes ei ole tehtud erandeid. Jäneste laskmisel maaomaniku või -valdaja poolt viljapuu- ning taimeaedades ja puukoolides 1. märtsist kuni 1. oktoobrini ei ole maksev Jahiseaduse teostamise määruse § 8 eeskiri, kuna Jahiseaduse § 22 p. 12 teise lõike eeskirjast järgneb, et mahalastud jänes jääb maaomaniku või -valdaja valdusse. Kuna Jahiseaduse § 22 p. 12 teine lõige teeb erandi ainult jäneste laskmise kohta, ei ole lubatud jahikaitse ajal, s. o. 1. märtsist kuni 1. oktoobrini viljapuu- ning taimeaedades ja puukoolides jänestele pidada jahti koertega. Taimeaia all tuleb mõista ainult puutaimeistandusi, mitte aga aia- või juurviljaaedu.

Vastus 7. Eestis ei ole vapikaitset.

N.

A. R. Küsimus 1. Missuguse seaduse alusel tuleb nimemuutmiste alal tehtud kandeist perekonnaseisuraamatuisse teatada Siseministeriumile?

Vastus 1. Perekonnanimedede ja nimede muutmise alal tehtud kandeist tuleb teatada Siseministeriumi Perekonnaseisuarhiivile, kus, nagu teada, hoitakse alal perekonnaseisuraamatute teisendid,

sellekohaste märkuste tegemiseks teiseid. Kuigi Perekonnaseisuseadus (RT 191/192 — 1925) otseselt ei nõua seda, peab seda järeldama sama seaduse § 27 teisest lõikest, mille järgi Siseministeeriumile saadetakse seadusjõusse astunud kohtuotsuse põhjal aktiraamatutesse tehtud paranduse ära kirja ühes kohtuotsuse ära kirjaga. Kuna Perekonnaseisuseaduse maksmapaneku ajal allusid perekonnanimede muutmise asjad kohtule, nimelt Riigikohtule, käis perekonnanimede muutmise sissekandeist Siseministeeriumile teatamise nõue eeltähendatud paragrahvi alla. Perekonnanimede muutmise uus kord ei saa muuta endist teatamise korda, vastasel korral ei ühtuaks aktiraamatud Siseministeeriumile saadetatavate teisenditega ja viimased kaotaksid mõtte, mis oleks vastolus Siseministri juhtnööride Perekonnaseisuseaduse kohta (RT 48 — 1926) § 18. Kõik see mak-
sab niihästi perekonnanimede kui nimede kohta.

Küsimus 2. Kas nime muutmise otsus tuleb igal juhul saata Kohtuministeeriumile?

Vastus 2. Perekonnanimede ja nimede korraldamise määruse (RT 102 — 1934 ja 90 — 1935) § 15 ja 4 põhjal tuleb perekonnanime või nime muutmise otsuse ära kirja saata igal juhul Kohtuministeeriumile kontrolli pidamiseks karistusteade koostamisel (§ 4 p. 4) rippumatult sellest, kas vastav isik figureerib trükitud karistusteateis, mis muide saadetakse laiali ka omavalitsusile, või mitte. Asi seisab selles, et nime muutmise otsustaja, perekonnaseisuametnik, ei tea ega võigi teada, kas antud isik on eelkaristatud või mitte: tema võib küll puududa trükitud ja laialisaadatud karistusteateis, kuid võib vahepeal — enne uue trükitud raamatu ilmumist — kohtu poolt karistatud olla, mida teab küll Kohtuministeerium, kuid ei tea omavalitsuse perekonnaseisuametnik (vt. Siseministeeriumi Üldosakonna ringkiri kõigi linnade perekonnaseisuametnikele 24. juulist 1935, nr. 1341, ajutisile maavalitsusile 25. juulist 1935, nr. 1341, ja kõigile perekonnaseisuametnikele 5. novembrist 1935, nr. 2096 p. 15).

Küsimus 3. Kas ema perekonnanime muutmise läheb automaatselt üle tema alaealistele vallaslastele?

Vastus 3. Perekonnanimede korraldamise seaduse (RT 91 — 1934) § 15 järgi perekonnanime muutus maksab ka abikaasa ja alla 18-aastaste vallaliste laste kohta, üle 18-aastaste vallaliste laste kohta aga ainult siis, kui nad on ühinenud vanemate sooviavaldusega. Peaks selge olema, et perekonnanime muute automaatne laienemine võib toimuda ainult isikuile, kes kannavad sama perekonnanime, mille muutmise oli otsustatud. Järelikult vallaslastest käib eeltoodud paragrahvi eeskiri ainult säärase kohta, kes kannavad perekonnanime muutja — vallasema — perekonnanime. Juhul, kui vallaslapse sündiregistrisse on kantud teine, ema perekonnanimest erinev perekonnanime (BES § 166 ja VSK X k. § 132² ja 132³), ei lähe ema perekonnanime muutmise automaatselt lapsele üle. Küll võib aga ema ühe ja sama sooviavaldusega paluda muuta oma ja vallaslapse perekonnanime, kes kannab ema perekonnanimest erinevat pere-

konnanime. Samasugune on muide lugu ka adoptiivlaste perekonnanimega, kui neil on teine perekonnanimi kui nende adoptiivvanemal, mis on võimalik seetõttu, et meie tsiviilkohtute senine praktika ei see adoptiooni adopteeritava perekonnanime muutmise, kui adopteerija ei avalda vastavat soovi.

Küsimus 4. Kas võib nime muutmise korras määrata isikule soome keele kujulist nime?

Vastus 4. Sooviavalduses palutud uueks nimeks ei või olla võõrkeelse kujuga nimi, kui sooviavaldaja on eesti rahvusest, ka siis mitte, kui kodanik tegelikult kannab kaht võõrkeelse kujuga nime ja neist nime teisendeist soovib võtta ühe. Kuigi seadus otse ei keela määrata eestlasele uueks nimeks võõrkeelse kujuga nime vastandina perekonnanimedele (Perekonnanimede korraldamise seaduse § 11) ja jätab küsimuse otsustamise Siseministrile, peab siiski arvama, et seda ei saa teha, arvestades seaduse peasihti — eestistada eesti soost kodanike perekonnanimed ja nimed. Samuti tuleb arvata, et eesti soost kodanik ei saa muuta oma nime, kui see juba on eestipärane analoogiliselt perekonnanimedele. Kui asuda neile seisukohtadele, peab arvama, et kodanik, kes soovib võtta endale võõrkeelse kujuga nime, peab esitama analoogiliselt perekonnanime muutmisele Rahvusse kuuluvuse aluste määramise seaduse (RT 93 — 1934) § 9 ettenähtud tunnistuse oma kuuluvuse kohta mõnesse vähemusrahvusse. Kuna võõrkeelse kujuga nimede juures on sageli raske otsustada, missuguse keele kujuliseks tuleb lugeda üht või teist nime, ei ole Siseministeriumis kujunenud praktika järgi muulaste juures tähtis, missuguse võõrkeelse kujulise nime nad soovivad võtta ja kas soovitud nimi vastab nende rahvuse keele kujule. Mis eriti puutub soome nimedesse, siis on mitmed neist meil nii koduseks saanud, et neid võib täie õigusega lugeda juba eestipärasteks, seda enam, et nad keeleliselt vastavad meie keelele, nagu Aino, Mati ja teised.

Väljaandja: *Siseministeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*

Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

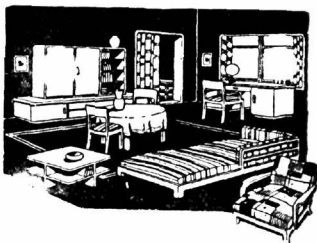
U l f s a k, Aleksander Juhani p.,
kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistuse duplikaat nr. 6387, v. a. Viru maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 26. 1. 25 a.

M e i s t e r s o n (nüüd Mere-
kivi), Theodor Vassili p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 629, v. a. s.-l. „Lembitult“ 15. 5. 25. a. (46417)
L e m b e r g, Voldemar-Adolf, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3036, v. a. 2. suur-
tükiväe grupi ülemalt 1. 11. 26. a.

Nõudke

Gesti heeringaid!

Ületamatud maitsetl
ja toiteväärtuselt

Maitsekas kodusisustus
on kodukultuuri alus.

Seda võimaldab soodsail
maksutingimusil

mööblitehas

A-s. „Massoprodukt“

Tallinn, S. Tartu maantee 73.

SUKA-, PITSI- JA
TRIKOOTÖÖSTUSE

O/Ü. H. RÕIVAS

ja

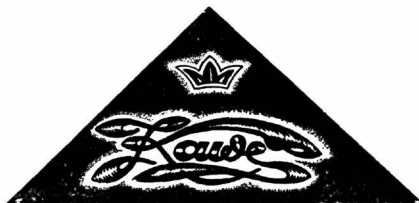
A. POLESCHUK

TALLINN

VABRIK: Tondi 27, tel. 460-89

JUHATUS JA VABRIKU
LADU:

Estonia pst. 11, tel. 311-62
AVATUD 8-17

ŠOKOLAAD, KOMPVEKID, KAKAO

Sügishooajaks

valmistame moodsaid:
kleidi- ja mantliriideid,
parimaid cotton-sukki ja
sokke, praktilist interlokk-
trikoo pesu, suures valikus
sporditrikoosid, pitse,
paelu jne.

A|s. OSKAR KILGAS

Vabrik Tallinnas

Suurbaar „ASTORIA“

Tallinn, Harju tän. 19, telefon 437-00

I korral:

BAAR

Igapäev
suures valikus
maitsvaid ja odavaid
toite

II korral:

ÖÖLOKAAL

Igal õhtul
huvitav eeskava

TANTS * MUUSIKA

F. Gutkovitsch. Tallinn, Viru 24, telefon 447-84

Paberi- ja kirjutusmaterjaliäri

pakub suures valikus: portfelle, rahataskuid, sumadane, käekotte ja mu id kingitusartikleid, nagu: laua garnituure, nahast käsitöid jne.

Carvitage sügishooajal

U.-ü. „**KUDUR**’i“

Saadaval üle maa

siid- ja villaseid
kvaliteetriideid

U.-ü. „**KUDUR**“, Tallinn, Veerenni 29, tel. 467-59

KUMMI- JA METALL- TEMPLEID

valmistab uute, moodsate kirjade ja abinõudega vastavatud kummitempli- metalltempli- ja mehaanikatööstus

A. TARGAMA TALLINN, NUNNE **18**

Tel. 473-69.

Balti jaama lähedal.

Nõudke kirjaproove!

O-U. Riie turite Ühiskaubamaia

Tallinn, S. Karja tän. 19, telefon 455-77

Kohale on jõudnud sügishooajaks suures valikus **inglise** kui ka **kodumaa palitu-, ülikonna- ja mantliriideid** uutes mustrites

*Külastage
meie jalanõude äri*

Raudnaht
Tallinn

Graafiline asutis
„Sigras“

Tallinn, Toompst. 10, tel. 435-88

VALMISTAB KÕIKSUGU
KIVITRÜKITÖID

KORRALIKULT, ASJATUNDLIKULT JA
ODAVATE HINDADEGA

EESTI KIVIÕLI A-Ü.

Suurim õlitööstus Eestis

Tehased: Kiviõlis
Müügibüroo: Tallinn,
Pärnu maantee 10

Terastald! Maailma parim saapatald! Käimises pehme ja tervishoidlik! Vastupidavus kolmekordne! Uued olümpiakingad käivad 18 kuud, nõudes paranduskuludeks ainult 50 senti!

„TERASTALD“, Tallinn, Vana Posti 8, telefon 473-80.

Klaas-, portselan- ja teised majatarbed
A-S. D. MIRWITZ JA POJAD
Tallinnas Tartus

Tallinna Linnapank

Tallinn, S. Karja tän. 17

*Toimetab kõiki
pangaoperatsioonide sise- ja välismaal*

G. MALKOW – PANIN

metsaeksportöör

TALLINN, PIISKOPI 2, tel. 465-02.

Ostab
propse ja eksport-kuuselatte.

ORIENT

populaarseim paberossisort,
valmistatud idamaa tubakatest.

„Dancing Paris“

Tallinn, Müürivahe 2

Mugavaim ja moodsaim öölokaal Tallinnas

KREENHOLMI PUUVILLASAADUSTE MANUFAKTUURI OSAÜHISUS

A S U T A T U D 1857. A.

VABRIK: KREENHOLM,

N A R V A K A U D U

VALITSUS: TALLINN,

PIKK 68, TELEF. 426-63

CYKLOP RAKENNUSOSAKEYHTIÖ BYGGNADSAKTIEBOLAG EHITUSTÖÖD EESTIS

Tallinn, Pärnu mnt. 6. Telef. 473-36.

Väärtmetallasjade ja märkide tehas
Roman Tavast

Meie valmistame võistlemata hea-
duses auhindu, kingitusesemeid
ja märke hõbedast, kullast ja muist
metallest

Tallinn, V. Roosikrantsi tän. 6. Telef. 452-79.

Reserveeritud

Filmikontor
„Ars-Film“

Hooaja parimaid filme

Tallinn, Vabadusepl. 5
Telefon 452-15

Tallinna kammi- ja hambaharjavabrik „**Estokamm**“.

Vabrik ja kontor, TALLINN, Volta 3, tel. 440-44.

Valmistab **kamme, hambaharju** j.n.e.

Müük ainult suurel arvul.

Joh. Klausen,

Tallinn, Dunkri tän. 3.

SOOVITAN MOODSAID

TAPEETE ja PILDIRAAME

odavate hindadega.

NOACK

autopatareid,
raadiopatareid.

Shamottkivid

ja

Shamottsavi

Firma

FR. EWERS & POEG

Alaline ladu.
Hinnad võistlusest.

Peaesindaja

Carl Wiegand

Tallinn, Pikk 27-3,
Telefon 444-79
Postkast 374.

Naha- ja
karusnahatööstus

Vennad A. & R. Hoff

VABRIK:

Viljandis, Jaama 8.

LADU:

Tallinnas, Vene 13.

*

SOOVITAME OMA
VABRIKU

karusnahkade osakonnast:

kodu- ja välismaa karusnahku,
karakul, skunks, kanguru, opos-
sum ja köiksugu imitatsioone,
nagu nugis, murmel, nutriett,
oposett jne. jne.

Müük ainult suurel arvul.

Mehaaniline saapaparandus

ja kiir-tallutamistöökoda

Tallinn, S. Karja 2, telefon 445-67.

F-ma NICOLAI LORENZ

Kaubandus- ja tööstustarvete kontor.

Tallinn, V. Posti 6.

Telefon 433-61.

Piirituse Puhastamise Vabrikute O-ü.

TALLINNA

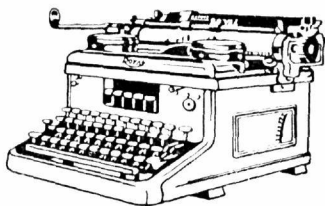
*Merepuiestee 15.
Telefon 304-26.*

Parfümeeria.

VIINA VABRIK

*Napsia, liköörid,
konjakid.*

Kirjutusmasinad ROYAL
Arvutusmasinad FACIT
Liitmismasinad DALTON
Paljundajad ELLAMS ja
nende tarbed.

V-d Loun & Schitikov

Tallinn, Niguliste tän. 18
Tel. 434-37

KINNITUSSELTS

„TALU“

Tallinn, Estonia pst. 27
(Estonia teatri vastas)
Telef.: 459-07 ja 459-09

Teoimeta b:

*tule-, elu-, õnnetusjuhtumite-,
tööliste-, mürdvarguste-, koduloo-
made-, rahe- ja klaasikindlustusi.*

PEAAGENTUURID:

Tartu, Võidu t. 14, tel. 8-05
Rakvere, Laada t. 12, tel. 1-08
Viljandi, Tartu t. 7, tel. 3-41
Jõhvi, Narva t. 5
Paide, Tallinna t. 32, tel. 74
Tapa, Kesk t. 3
Petseri, Võru t. 3
Võru, Vabaduse t. 11.
Valga, Kesk t. 19

Esindajad: igas vallas ja linnas.

EESTI NÖÖBITÖÖSTUS

„MERKUR“

Tallinn, S. Tartu 69. Sissek. Laulupidu 2. Telefon 306-74.

*Valmistab kodumaa kunstsarvest iga seltsi naiste ja meeste
nööpe suures ja maitserikkas väljavalikus.*

Matmistarvete tööstus ja ladu

Joh. Jürvetson

Tallinn, Lennuki 5

Telefon 445-06

Carvitage ainult

Milvi

HAMBAPASTAT

Hiiglatsuubi hind 33 senti

A/S Ephag, Tallinn

Elegantne daam
kannab igal hooajal ainult

„SIMPLEX“ KINDAID

A/S.

KINDAVABRIK „SIMPLEX“

Tallinn, Pii t. 3, telef. 448-19

Nahavabrik „Cinda“ Omanik J. Susi

Asutatud 1920. a. Tallinn, Pärnu mnt. 78. Kõnetraat 459-71.

Valmistab tuntud headuses ja võistlemata väärtuses oma uue, viimase tehnika nõuete kohase sisseaadega iga sorti nahku, alates tallanahast kuni kõige peenema sordini. Vabrik võtab nahku parkida, vahetab valmis nahku toornahkade vastu. Ostab tooreid nahku, paju- ja kuusekoort ja müüb valmis nahasaadusi. Töö kiire ja korralik. Hinnad võistlemata odavad.

A-S. MERCATURA, Tallinn, Vene tän. 1. Telef. 436-85.

Komisjonilaod: *B. J. R. Ko.* „Quadrat“ kalossid ja botikud.

The Riga Textil Mills ltd villane lõng.

Noorte Punase Risti nahatöökoda

Tallinn, Niguliste 12. Telefon 432-73

Soovitame kunstimaitselisi nahktöid:

albumeid, kirjamappe, karpe, käekotte j. n. e.

Eriti soodsad kingituseks ja mälestusesemeiks

Tellimised täidetakse kiirelt

Whishaw Ltd.

Tallinn, Narva mnt. 58

Eksport:

lina ja linaseeme

Import:

kanep, sisal j. n. e.

O-ü. E. Sporleder

TALLINN

Telefonid: 457-16 ja 457-17

Speditsioon

Süte ja koksi import

F. Strauss & K^o

SPEDITSIOON

Tallinn, Pärnu m. 6 (Urta majas)

Telef.: Kontor 445-27. Tolliamet 459-23

Telegr. aadr.: „STRAUSSCO”

A.-S.

Grünberg & K^o.

Asutatud 1863.

Tallinn, Pärnu m. 6. (Urta majas)

Kõnetr.: Kontor 445-16

Tolliamet 459-23

Telegrammi - aadress: GRÜNBERGCO

Speditsioon

Tööstus ümbertöötamise tööstus

H. Citron

Tallinn, Tulika t. 11 (end. Mayeri vabr.), Tel. 468-71

E. DELSKY

Tallinn, Maakri 4. Tel. 311-90

Müük suurel ja väikesel arvul

Suurim ladu mütse, kübaraid ja muid
pudu- ning moekaupe igasuguses hinnas.

Karusnahku suures valikus

Odavamaid ostukohti Tallinnas

A.-s. „Eesti-Aga“

JUHATUS: VENE TÄNAV 11-A, TELEFON 441-33
TEHASED: PÕHJA 5, MIINISADAM, TELEFON 439-96

ERIALA: hapniku ja atsetüleengaasi valmistamine ja kõigi nende gaasidega seotud seadete ja aparaatide müük, näiteks: keevitamisaparaadid ja materjalid, tule tornide, vedurite jne. valgustusseaded. Rootsi karbiit mark „Ljunga Stjärn“ igasugustes tükkides laos alati saadaval.

METALLIDE KEEVITAMISE KOOL

Mandi-, kostüümi-, ülikonna- ja palituriideid parimatest kodu- ning välismaa vabrikutest. **Villased ja puuvillased lõngad** suures valikus.

Ulmer & Schmidt.

Tallinn, Pikk tän. 10. Telefon 448-67.

Suurim valik

**klaas-,
portselan- ja
majapidamis-tarbeid**

Eduard Schreiber

Tallinn, Pikk 22
Telefon 451-19

S. KATZ

Tallinn.

Kudumistööstus
ja lõngaladu

Merepuiestee 17. tel. 313-29.

„Estonia“ Valge saal

Igal õhtul suur eeskava
Muusika algus kell 9 õhtul.

Ehitusäri

R. TREUBECK & V. TRETJAKEVITŠ

*Tallinn, Kaupmehe tän. 19.
Telef. 460-44.*

P. KUNERTH, Tallinn, S. Tatari 12.
Telefon 430-89. Postk. 186.

Igasugused: kummi- ja elektrikaubad. Raadio tarbeasjad.

M. Männil & Ko. *Raua- ja teraskaubad.*
Tallinn, Pikk 13. Tel 431-49. *Laskemoon ja jahitarbed.*

Kindlustage oma elu ja varandus

EKA's

suurimas kodumaa kindlustusseltsis.

Vastutussummad üle Kr. 1.800.000. –

Tallinna Juudi Ühispank

Tallinn, Vene tän. nr. 6. Telefonid 448-12, 448-25, 448-27, 448-26.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja välismail.

Speditsoon, transport, kinnitamine.

A-S. Briti Eesti Metsatööstus

(BRITISH ESTONIAN TIMBER Co, Ltd.)

LAUA EKSPORT.

TALLINN, ESTONIA P. 15-1.
TELEFON 469-51, 469-57.

Keemiatööstus TH. TIILMANN

Tallinn, Tulika tän. 11. Telef. 431-52.

Soovitab: Kingakreemi „BONZO“, veesaapamääret „HÜLGE“

Tiibklaverid,
Piaaniinod,
Harmooniumid,
müügil ja
üürile anda.

Reisikohvleid,
Reisikotte,
Aktimappe,
Vihmavarje,
Jalutuskeppe.

KARL JÜRGENSON

Asutatud 1880. a.

Tallinn, Kuninga tän. 5

Telefon 436-89.

G. BIRK'i

riidevärvimise ja keemilise puhastuse
tööstus

Omanik: Karl H. Dethloff.

Tallinn, Maakri 23, telefon 307-07.

Ülikondade, kleitide, palitute,
siidriiete jne. keemiline puhas-
tamine ja värvimine. Vabriku-
ja maakangaste värvimine.

Hinnad soodsad.

Artur - Karl Herodes

Tallinn, Vana Viru tän. 3.
Telefon 450-11.

Alaline suurladu:

tapeete, tammeparketti, ahju-
potte. Metlahi põranda- ja sei-
naplaate, „Dermas“ põrandate
valmistam. kivi- puu- asbest-
massist.

M. Alperovitsch & Ko. Tallinn, Pärnu m. 19, tel. 452-98

Majatarvete, tapeetide, riide-
värvide ja ahjupottide ladu

Siiditööstus „TEKSTILANA“

Valmistame tuntud **kõrges headuses** igasugust voodri-
riiet, siidist ja poolsiidist, ning mitmesugust kleidiriidet

Vabrik: Tallinnas, Meripuiestee 17

Tel. 313-38

Elteade

Oktoobrikuus s. a. ilmub trükist

J. Valge

Riigikohtu Administratiivosakonnas
1935. a. lahendatud küsimusi

A/S „Ühiselu“ trükk, Tallinn, 1936

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR